

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин
"Українська асоціація економістів-міжнародників".

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**
**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

УДК 339.9+502/504
М 58

Рецензенти:

Дурановські Войцех Хенрик – PhD, Опольський університет (м. Ополье, Польща);

Таранюк Леонід Миколайович – д-р екон. наук, професор, Сумський державний університет (Україна)

*Рекомендовано до видання
вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 4 від 20 жовтня 2022 року)*

International Economic Relations and Sustainable Development
М 58 (Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 20 травня 2022 року / за заг. ред. Ю. М. Петрушенка, М. Д. Домашенко. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 103 с.

The collection consists of the materials from III International Scientific Conference «International economic relations and sustainable development» of Sumy State University, which presented the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as international economic relations, international cooperation and economic diplomacy, economics of nature management and sustainable development, strategic directions for sustainable development providing, International economic relations impact on sustainable development and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

До збірника ввійшли матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, із таких наукових напрямків, як міжнародні економічні відносини, міжнародне співробітництво та економічна дипломатія, економіка природокористування та сталого розвитку, стратегічні напрями забезпечення сталого розвитку, вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток та інші.

Для науковців, викладачів закладів вищої освіти, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

УДК 339.9+502/504
© Сумський державний університет, 2021

Організатори конференції:

"Ukrainian Association
of International
Economists "

Співорганізатори конференції:

Інститут науки і техніки Хенань, (м. Хенань, Китай)

Університет прикладних наук Цвіккау (м. Цвіккау, Німеччина)

Інноваційний університет Collegium Mazovia (м. Седльце, Польща)

Вища школа економіко-гуманітарна (м. Бельсько-Бяла, Польща)

Опольський університет (м. Ополе, Польща)

Центр соціальних інновацій Єзуїтського університету (м. Краків, Польща)

Інститут технологій та бізнесу в Ческе-Будейовицях, (м. Прага, Чеська Республіка)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 Міжнародні економічні відносини SECTION 1 International economic relations

<i>Хомутенко Л. І., Демиденко Є.Г.</i> Функціонування ТНК на сучасній міжнародній арені	7
<i>Marekha I.S., Bondarenko S.I.</i> Gender differentiation on the international labour market	8
<i>Дробязко А. О.</i> Структура та цілі маркетингової товарної політики	10
<i>Демиденко Є.Г.</i> Перемовини як дипломатичний інструмент: українські реалії	13
<i>Joel Ata-Baah</i> Integration of international economic markets	15
<i>Хомутенко Л. І., Григорович А. М.</i> Досвід розвинених країн в міжнародному трансфері технологій	16
<i>Мареха І.С., Новгородцева М.О.</i> Міжнародні злиття та поглинання	20
<i>Shevtsova V.M.</i> Problems and features of the country's external public debt management. Ukrainian experience	22
<i>Marekha I.S., Yavor P.V.</i> The place of ukraine in the eu integration processes	26
<i>Shcherbyna T., Kernychnui V.V.</i> Import policy: general goals and current problems of ukraine	28
<i>Zamora O.M., Hyrman D.A., Stanislaw Alwasiak</i> Analysis of world financial markets and their development trends	28
<i>Котенко Н.В., Бондаренко А.І.</i> Аналіз діяльності інститутів спільного інвестування в Україні	30
<i>Воронцова А.С., Твердохліб Д.С.</i> Головні проблеми інвестиційної привабливості економіки України	32
<i>Коротка М.Ю.</i> Розвиток франчайзингової діяльності під час глобальних економічних коливань	36
<i>Кулік А. О</i> Перспективи розвитку Україно-Китайських торговельних відносин на сучасному етапі	38
<i>Dryhola J.</i> Operations in the foreign exchange market	40

РОЗДІЛ 2
Економіка сталого розвитку
SECTION 2
The economics of sustainable development

<i>Romaniuk Y., Kurbatova T.</i> Electricity demand management mechanisms	42
<i>Yurchenko A., Yarova I.</i> Modern sustainable logistics trends	44
<i>Dubovych R., Smolennikov D.</i> The system of motivation of personnel at industrial enterprises in the context of global challenges	46
<i>Хомутенко Л. І., Ганжала К. С.</i> Особливості міжнародного регулювання міграції трудових ресурсів	48
<i>Korobko S.O.</i> Labour migration	51
<i>Sheremet A., Smolennikov D.</i> Financial management system as a tool for sustainable development of agricultural enterprises	52
<i>Тулякова А.О., Замора О.М.</i> Міграція робочої сили та її регулювання	54
<i>Голоха А.Р., Щербаченко В.О.</i> Вимушена міграція українців через Російсько-Українську війну	56
<i>Школа В.Ю., Домащенко В.С.</i> Оцінка сталого розвитку та економічної стійкості сільського господарства: досвід ЄС для України	58

РОЗДІЛ 3
Вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток
SECTION 3
The impact of international economic relations on sustainable development

<i>Домащенко М.Д., Гордієнко І.С., Прокопенко О.В.</i> Особливості українських міграційних процесів та вплив Російсько-Української війни на них	62
<i>Хомутенко Л.І., Тулякова А.О.;</i> Соціально-економічні виклики для майбутнього України у зв'язку з міграцією українського населення в період війни	65
<i>J. Ata-Baah</i> Role of international labor organisation in regulation of labor migration	67

<i>Лапшина М. Ю.</i> Переговорний процес отримання статусу кандидата в ЄС	70
<i>Petrenko S</i> Hert hofstede's model as a tool of cross-cultural analysys	72
<i>Marekha I.S., Sliusarenko A.D.</i> Global financial and economic crises of XX century and their consequences	75
<i>Таранюк Л.М. Рубаненко К.І. Цю Х.</i> Головні перешкоди та шляхи поглиблення співробітництва України та ЄС	78
<i>Lisniak B. A., Zamora O. M., Duranowski W.</i> The reaction of European diplomacy to the Russian invasion in Ukraine	80
<i>Yurchenko A., Domashenko M.</i> Diplomacy and economics of the Russia-Ukraine war	82
<i>Сахно О.О.</i> Оцінка конкурентоспроможності вітчизняної агропромислової продукції на світовому ринку	84
<i>Тулякова А.О., Хомутенко Л.І.</i> Тенденції розвитку електронної комерції на ринку України	87
<i>Воронцова А.С., Єрмоленко А.О.</i> Проблеми міжнародного співробітництва українських експортоорієнтованих підприємств: крос-культурний аспект	89
<i>Зорін О. О.</i> Особливості фінансування угод М&А на міжнародному ринку	92
<i>J. Ata-Baah</i> The role of commercial diplomacy as part of economic diplomacy	95
<i>Hontar K., Yarova I.</i> Tourism as a leading direction of the Turkish service market development	97

РОЗДІЛ 1
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
SECTION 1
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК НА СУЧАСНІЙ МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

доцент, к.е.н., **Хомутенко Л. І**
здобувач **Демиденко Є.Г.**
Сумський державний університет, Україна

Поступовий розвиток міжнародних економічних відносин став причиною появи на світовій арені потужних суб'єктів – транснаціональних корпорацій (ТНК), поясненням та інтерпретацією яких займалася велика кількість дослідників, думки яких сприяли виокремленню ознак, до яких відносять таких суб'єктів, а саме: 1) діяльність в більше ніж 2-6 країнах, шляхом розміщення своїх підрозділів; 2) наявність в керівному складі багатонаціонального персоналу; 3) ознака контролю, тобто володіння не менше, ніж 25-% акцій в 3-х чи більше країнах; 4) мінімальна частка операцій з прибутковості чи продажів закордоном – понад 25%.

Виходячи з визначальних ознак, ТНК своєю появою “тракували” нові правила міжнародного бізнес-господарювання. Початкова ланка розвитку ТНК розпочалася ще за часів існування метрополій та колоній в європейських країнах та стала по порозі свого “розквіту” в кінці XIX ст. й продовжується в наш час. Становлення ТНК огортає наразі 5 етапів, протягом яких ТНК почали з міжнародних картелів, а пізніше могутні гравці, що уособлювали індивідуальні риси окремих країн, та продовжили в процесі нарощування на концентрації капіталу, встановлення своїх філій в багатьох країнах та постали світовими новаторами технологій та інновацій в багатьох галузях виробництва й послуг, ідей та концепцій.

Потужність ТНК як суб'єктів МЕН, можна довести поступовим збільшенням обсягу виручки від товарообігу та прибутку: беручи до уваги топ-20 компаній за версією Forbs, то в 2022-у їх виручка склала 47,6 млрд. дол., (в 2016 – 35 трлн.), а прибуток – 5 трлн. дол. Варто зазначити, що найбільші компанії за обсягом прибутковості в 2022 році спеціалізуються переважно у таких сферах: сфера технологій (технологічні обладнання та ІТ забезпечення й послуги, телекомунікаційні послуги), банківська справа, видобувна сфера, роздрібна торгівля та страхування. З точки зору географічною належності переважною кількістю провідних ТНК володіють

(зі списку Forbs:2000): США (590 од.), Китай та Гонконг (по 351 од.), Японія (196 од.), Велика Британія (64 од.), Франція (54) та інші (342 од.). Цікавим доказом потужності ТНК постає також те, що вражаючі показники доходів однієї компанії можуть перевищувати ВВП країн! Як приклад такого явища: компанія, що займається роздрібною торгівлею Amazon в 2021-у році реалізувала товарів на бл. 470 млрд. дол., що продемонструвало збільшення (в 2020-у цей показник становив 386 млрд. дол., в той час як ВВП Сінгапуру в 2020-у становив 340 млрд. дол.), компанія Shell склала 261,76 млрд. дол. з продажів, а компанія Apple в 2022-у досягла майже 380 млрд.

Функціонування ТНК на сучасній міжнародній арені являється досить позитивним явищем для населення: в топ-20 найбільших компаній залучено велика кількість працівників, наприклад: ТНК Bank of China підпорядковує бл. 306 тис. працівників, а японська Toyota Motor – 366 тис., ТНК в банківській справі – ICDC – 343 тис., а роздрібний Amazon перетнув позначку в понад мільйон працівників – 1 608 тис.

Більше того, сучасну діяльність ТНК можна простежити у тенденціях збільшення потоків інвестування до країн, що розвиваються, а саме: Індія, Індонезія, Сінгапур, Філіпіни, М'янма та інші. Більше того, збільшується тенденція відпливу ПІІ з цих же країн. На чолі з капіталовкладеннями до країн, що розвивають простежується збільшення їх ВВП з початку 21-го століття. Позаду не залишається також вагомість вкладу ПІІ до розвинених країн, переважно з Європи.

Таким чином, можна зробити висновок про надзвичайно помітну й важливу роль в сучасних міжнародних економічних відносинах та в глобальному просторі загалом як суб'єктів, що вчинили тотальний позитивний “переворот” в бізнес-сфері та надали велику кількість переваг, а саме: насамперед, ТНК запровадили та розповсюдили передові технології, створили найкращі умови для розкриття можливостей підприємств, постали чинниками зростання кваліфікації робочої сили та загалом розширили межі робочих місць, постали стимулом та причиною економічного зростання та розширення напрямків економіки.

GENDER DIFFERENTIATION ON THE INTERNATIONAL LABOUR MARKET

PhD, senior lecturer **I.S. Marekha**
Student **S.I. Bondarenko**
Sumy State University, Ukraine

Gender imbalance is a serious problem of the twenty-first century, which oppresses the rights of half the world's population in various aspects. This applies

not only to unequal pay but also to more serious and deeper issues that have neither geography nor age or race.

Ukrainian society faces a problem of gender inequality in the market as well. An accurate look at the problem provides by the Ukrainian Center of European Policy. The main points are as follows for 2018:

- 60.4% of women are employed;
- the ratio of women and men in the labour market is 0, 83;
- the profit ratio of 0.63 in favour of men;
- the average monthly salary of a woman with an adjustable difference of 25% less than women;
- For 100 days, more than a month a woman works for free, while this time is paid to a man;
- the law ignores the problem of economic discrimination against women in the workplace.

The less deep gap in pay is observed in the following activities such as construction education activities in the field of administrative and support services public administration defence compulsory social insurance health care and social assistance Thus the global trend of attracting women to low-paid jobs takes place in Ukraine as well.

According to statistics from the recruiting portal Headhunter, only 9% of applications for the positions of auto business and mining were from females. Men's interest in transport, logistics, and the building is 4 times higher than women's. Moreover, men expect an average salary of 1,7 times with a controlled pay gap (Ukrainian, 2019).

The experts guess this is the result of patriarchal world perception, as men are seen as a hunter, people who supply households with resources. The most prominent input in segregation was made by previous Ukrainian legislation, where it was forbidden for women to occupy the prescribed types of activities, like mining and transport, as they were characterised as dangerous for women. Law accepted the women from the perspective of the mother, who should care about her reproductivity and family as well (Ministerstvo, 1993).

All these factors negatively affect a woman's employment and the level of wages and subsequently social benefits regardless of whether she already has a child or not yet. One in two women from employers in Ukraine is reluctant to give work to women with small children. Rooted stereotypes about the role of women in society and its implementation only in the family as a mother is a block even for those girls who do not want to start a family. Generalization and discrimination have a negative impact on women's economic and political involvement (Natsionalne, 2018).

Not so much was already done by the Ukrainian government to improve the situation, namely:

Правильна товарна політика – це основа, на якій виробляються та успішно продаються правильні продукти. Таким чином, можна охарактеризувати структуру та цілі маркетингової товарної політики, що зображені на рис. 1.1

Рисунок 1.1 – Структура та цілі маркетингової товарної політики (Карпенко, 2011)

У рамках товарної політики компанії мають справу з рішеннями щодо окремих продуктів. Це прийняття рішень зосереджується на інструментах політики щодо таких критеріїв, як: виробнича програма та асортимент, якість, дизайн, бренд, упаковка, ділові та технічні послуги.

Компанії можуть виділитися з-поміж конкурентів і отримати конкурентну перевагу, додавши до продукту певну функціональну перевагу.

Дизайн – це дизайн виробу, який створює естетичне враження, викликаючи емоційно-позитивне відчуття в свідомості клієнта. Дизайн та естетика продукту, які є основою емоційної диференціації, також можуть представляти значну конкурентну перевагу.

Виробнича програма – це загальна структура продукції, яку виробляє і пропонує підприємство.

Якість продукції — це сукупність ознак товару, які дозволяють йому задовольняти передбачені та очікувані потреби (виконувати свої функції). Якість продукції включає її функціональність, довговічність, безпеку, надійність, точність, вимоги до експлуатації та обслуговування. Відчутна якість продукції є ключовою частиною цінності бренду та найважливішою передумовою задоволеності споживача. Це тісно пов'язано з лояльністю клієнтів. Тому підприємствам необхідно звертати свою увагу на сприйняття якості продукту споживачами. Якщо клієнти сприймають якість товарів як недостатню, реклама чи будь-який інший інструмент ділового спілкування буде неефективним.

Ще один важливий інструмент – бренд продукту. Бренд продукту – це назва, знак, символ, логотип, дизайн або їх комбінація. Він концентрує характеристики продукту під унікальним позначенням. Його завдання – ідентифікувати товар продавця і відрізнити його від продукції конкурентів. Побудова бренду впливає на багато аспектів, які сприяють успіху продуктів або послуг на ринку.

Важливим інструментом товарної політики є також рішення щодо упаковки продукції. Упаковка товару тісно пов'язана з дизайном. Вона повинна захищати товар, дозволяти легко та безпечно відкривати та закривати його, містити опис продукту та бути придатною для зберігання товару.

Упаковка продукту повинна виконувати кілька функцій, таких як:

- захист товару;
- інформаційність;
- можливість подальшої переробки;
- тактильність;
- комунікація зі споживачем.

Дизайн упаковки є ключовою передумовою успіху продажів, оскільки більша частина процесу прийняття рішень про покупку відбувається безпосередньо в магазинах. Якщо товар має цікавий дизайн упаковки, він може привернути увагу покупців у місці продажу без необхідності інвестування підприємством значних коштів у маркетингові комунікації. Дизайн упаковки має бути унікальним, привертати увагу покупця, продавати ключові переваги продукту та мотивувати покупку. При успішному використанні такого інструменту дизайн упаковки стає частиною цінності бренду в поєднанні з високим ступенем впізнаваності бренду.

Інструментами товарної політики є також ділові та технічні послуги, які можна надавати до, під час або після покупки. Вони включають:

- консультації;

- послуги налаштування та встановлення;
- технічне обслуговування та надання гарантії на товар;
- швидкість та якість доставки;
- технічна підтримка клієнта після покупки.

Відповідно до інструментів товарної політики підприємства можуть покращувати продукти. Наприклад:

- стале виробництво;
- інновація продукту;
- модифікація продукту;
- диференціація лінійки продуктів;
- ліквідація продукту;
- диверсифікація продукту (Kral, Birnerova, 2013).

Важливість окремих характеристик товару завжди повинна оцінюватися з точки зору цільового споживача. Компанії повинні ретельно тестувати окремі варіанти своєї продукції. Їм слід з'ясувати, яким характеристикам їх продукції найбільше віддають перевагу цільові покупці, чи це різні функціональні переваги чи, наприклад, різні варіанти дизайну упаковки. У той же час вони повинні з'ясувати, скільки покупці готові заплатити за кожен варіант продукту. Йдеться про так зване дослідження продукту. З його допомогою підприємства можуть вийти на оптимальний варіант продукту (для заданого цільового сегмента споживачів) і таким чином значно підвищити ймовірність успіху продукту на ринку.

Усі характеристики продукту в першу чергу повинні відповідати обраній маркетинговій стратегії, цільовому сегменту споживачів і обраному позиціонуванню бренду. В іншому випадку маркетингова стратегія не спрацює. Адже саме продукт керує іміджем бренду (Karlicek, 2018).

1. Карпенко В. Л. Генезис поняття «маркетингова товарна політика» у вітчизняній економічній літературі. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2011. № 6, Т. 2. С. 62-65.

2. Kral, P., Birnerova, E. Strategicky marketing. Zilina: EDIS. 2013. – 249 с.

3. Karlicek, M. Zaklady marketingu. Praha: Grada. 2018.– 288 с.

ПЕРЕМОВИНИ ЯК ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

студентка Демиденко Є.Г.
Сумський державний університет, Україна

Сучасна дипломатична діяльність як невідмінний складовий елемент будь-якої держави проходив тривалі етапи свого становлення, що наразі

представляє собою систему протокольних обов'язків, що, насамперед, покликана задля підтримки миру та розвитку відносин в світовій спільноті. В даному аспекті проблематичного становлення добросусідських та глобальних взаємозв'язків відіграє один з провідних методів даної мети між сторонами, а саме ведення перемовин.

Сутність перемовин у міжнародному просторі представляє собою особливу взаємодію між іноземними партнерами в міжнародних відносинах, мета яких спрямована на вирішення конфліктів між сторонами, становлення та розвиток співробітництва у різних напрямках діяльності, та в результаті яких передбачається прийняття спільних рішень, що матимуть вагомий вплив на міжнародній арені.

Варто зазначити, що проблемі введення перемовин приділена значна частина уваги, початок якої датується серединою минулого століття, перші прояви таких переговорів стосувалися питань торгівлі та військової сфери, результати яких трансформувалися до мирних договорів та певних правил. Згодом набуває тотальна диверсифікація всієї теоретичної бази перемовин, тобто розширення обговорюваного змісту та кількості учасників такого процесу. Варто зазначити, що в літературний аспект бачення перемовин виокремлюють на чотири групи, а саме: 1) дослідження теоретичного плану, тобто аналіз процесу на основі закономірностей та побудові загальної моделі перемовин; 2) "посібники до дії" (прийоми, сценарії та рекомендації); 3) психологічні аспекти учасників переговорного процесу; 4) розробки в теорії ігор (покликане задля створення моделей та передбачення результатів перемовин). Безперечно можна сказати, що вищезазначені комплексні засади переговорної проблематики мають безумовне місце існування та подальшого поглибленого дослідження [1].

Актуальним кейсом проблеми сучасних перемовин виступає ситуація в Україні, що відбувається на військово-політичному фронті, що передбачає можливість захоплення національних територій з боку країни-окупанта Російської Федерації. У зв'язку з цим, наприкінці лютого та навесні було проведено ряд переговорних раундів між представниками делегацій з обох країн, а основними питаннями впродовж всього дійства виступали: припинення вогню та бойових дій на території суверенної держави, гарантії безпеки надання гуманітарних кордонів для вивезення мирних жителів з постраждалих місць. З перших раундів було помічено жорстоку позицію Росії та не отримання результатів, що пізніше було компенсовано іншими раундами, де відбувалися зрушення з поставлених вимог, де допоміг тиск української сторони, однак, російські вимоги постають в більш категоричній формі, а саме відмова від вступу України до НАТО. Як простежується за результатами перемовин, країни ще далеко від досягнення консенсусного вирішення проблеми, що спостерігається в неодноразових порушеннях

принципів міжнародного права та явне небажання миру з боку РФ, що також супроводжується зупинкою перемовин та продовженні кремлівської жорстокості, не дивлячись на дипломатичні переговори місії.

На щастя, говорячи про цілі перемовин, що стосуються саме розвитку та співробітництва, можна зауважити переважаючі позитивні наслідки та підтримку від багатьох іноземних світових лідерів стосовно України. Насамперед, це простежувалося в численних перемовинах щодо підтвердження здійснення міжнародного злочину РФ по відношенню до України, спільне рішення щодо надання допомоги у вигляді життєвонеобхідних речей для постраждалих та біженців й постійні трансфери військового озброєння від Європейських країн та США, застосування санкційних пакетів.

Отже, підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку міжнародних створено правильність потоку вивчення найосновніших аспектів ведення перемовин міжнародного характеру, однак сучасні українські реалії можуть постати підтвердженням необхідності подальших розробок та досліджень для досягненню консенсусу між країнами. Говорячи про українську ситуацію, можна впевнено сказати, що переговори в даному випадку використовуються на двох основних “фронтах”, а саме: безпосередні намагання дійти згоди з російською стороною та отримання міжнародної підтримки від провідних лідерів світу.

1. Шипка Р. Моделі міжнародних переговорів. 3. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносин. 2012. № 30. С. 87–92. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/VLNU_Mv_2012_30_12.pdf (дата звернення: 19.06.2022).

Керівник: Загора О. М. доцент

INTEGRATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC MARKETS

student **Joel Ata-Baah**
Sumy State University, Ukraine

Businesses, consumers, and governments are more aware that what happens in their own town, state, or country has an impact on their life.

International economics studies the effects of international differences in productive resources and consumer preferences on economic activity, as well as the international institutions that influence them. It aims to explain the patterns and consequences of transactions and interactions between people from different countries, such as trade, investment, and transaction. International economics is a matter of life and death in many countries. The study of economics began in

England in the 1700s with a dispute over questions of free international trade, and it continues today. Politicians are paid by domestic firms to defend them from international competition.

Some features of international economic relations include, International trade, this is the financial trade of labor and products among nations and is represented by the law of comparative advantage, which expresses that a few business sectors hold explicit benefits that permit them to create items and administrations at a lower opportunity cost than others.

Also international finance centers around how macroeconomic markers, for example, GDP and expansion, influence the worldwide economy and worldwide trade rates. It concentrates on different parts of money, like an equilibrium of installments (all monetary and exchange exchanges between a country's occupants and the remainder of the world), the unfamiliar trade market, monetary business sectors, and global financial strategy.

To conclude, I strongly believe that international economic relations holds a huge amount of relevance in the world we live in today. This is because international economic activities permit nations to grow their business sectors and access labor and products that in any case might not have been accessible locally. Because of international economics, the market is more serious. This eventually brings about more cutthroat evaluating and brings a less expensive item home to the purchaser.

ДОСВІД РОЗВИНЕНИХ КРАЇН В МІЖНАРОДНОМУ ТРАНСФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ

к.е.н., доцент **Хомутенко Л. І**

Здобувач **Григорович А. М.**

Сумський державний університет, Україна

У сучасних умовах розвинені країни і країни, що розвиваються беруть активну участь у міжнародному трансфері технологій. На відміну від країн з перехідною економікою вони займають провідні позиції на світовому ринку не тільки за обсягами споживання іноземних результатів науково-технічної діяльності, а й за розмірами експортних технологічних надходжень, які становлять значну частку в структурі платіжного балансу країн. У зв'язку з цим для країн з перехідною економікою особливої актуальності набуває необхідність активного включення в процес міжнародного трансферу технологій.

Основними напрямками подальшого розвитку таких технологій є:

- інтероперабельність: кіберфізичні системи дозволяють людям та розумним лініям (фабрикам) ефективніше з'єднуватись одне з одним;
- віртуалізація: можливість створювати віртуальні копії розумних фізичних об'єктів (масштабованих від окремих пристроїв чи машин до цілих заводів) і, відповідно, запускати різні механізми симуляцій, моделювання, а також оцінки реального стану;
- децентралізація: на відміну від високоцентралізованих підходів, кожна кіберфізична підсистема повинна робити власні рішення та взаємодіяти з іншими найбільш оптимальним способом;
- реальний час: усі дані та їх аналітику можливо отримувати в реальному часі. Орієнтація на сервіси: кількість різних сервісів, як щодо взаємодії пристроїв та систем між собою, так і щодо взаємодії з людьми та учасниками екосистеми, зростає в рази;
- модульність: гнучка адаптація розумних фабрик до зовнішніх змін так само зростає, оскільки можна легко змінювати чи розширювати окремі модулі систем управління

Трансфер технології відбувається, коли виробниче підприємство (фірма) отримує технологію із зовнішнього джерела (університету, дослідницької лабораторії, від приватної особи). Цікаво, що три згаданих вище типи науково-дослідних робіт – базові дослідження, прикладні дослідження і розвиток – мають різний потенціал з точки зору трансферу технологій. За оцінками закордонних експертів, приблизно 40% прикладних досліджень і частина цивільних програм розвитку потенційно можуть стати базою трансферу технологій. Найменший процент очікування з точки зору трансферу технологій мають базові дослідження, проте їхня практична віддача є часто опосередкованою і просто більш віддаленою у часі.

Найважливіші мотиви компаній до залучення в систему міжнародного трансферу реалізується в їх технологічних стратегіях. У світовій економіці сформувалися спочатку американська, а потім японська технологічна стратегія, досвід яких запозичується фірмами різних країн. Причому для таких країн, як Україна, які вступають на шлях технологічного оновлення, саме японська технологічна стратегія представляє найбільший інтерес.

Японська технологічна стратегія спрямована на збільшення обсягів експорту і характеризується як експортноорієнтована. Японія з середини ХХ ст. виступала активним споживачем ОІВ, насамперед, північноамериканських компаній. Як бачимо, реалізація концепції «наздоганяючого розвитку» в Японії через 30 років дала позитивні результати. Однак це відбулося не внаслідок простого копіювання та імпортозаміщення закордонних ОІВ, а шляхом купівлі ліцензій, їх адаптації та поступового вдосконалення. Орієнтація на розвиток високотехнологічних галузей, що мають експортний

потенціал і високу додану вартість, залучення іноземних фахівців для вирішення різного роду технологічних завдань, поєднання японських і зарубіжних результатів науково-технічної діяльності, а також високий рівень розвитку власної технологічної бази та освіченості населення сприяли економічному процвітанню країни.

Згідно японської стратегії трансфер запатентованих унікальних ОІВ в вузькоспеціалізовані галузі здійснюється в розвинені країни, а в країни, що розвиваються здійснюється трансфер стандартизованих ОІВ в традиційні галузі. Трансфер стандартизованих, морально застарілих ОІВ, відбувався переважно в країни Південно-Східної Азії, які мають з Японією найменший технологічний розрив, за допомогою створення спільних підприємств.

Японський досвід підтверджує, що продуктивність праці компаній з іноземним капіталом у кілька разів перевищує ефективність місцевих виробників. Вони активніше проводять НДДКР і досягають більш високого зростання заробітної плати та продуктивності праці, що обумовлено використанням зарубіжних технологій [2, с. 8].

Аналізуючи сучасний стан та роль України в міжнародному трансфері технологій важливо враховувати зарубіжний досвід розвинених країн, які займають вагомі позиції на ринку технологій. Переважання в Україні стандартизованих технологічних пакетів при виборі суб'єкта-реципієнта вітчизняним компаніям слід здійснювати трансфер технологічних пакетів з урахуванням японської моделі. Доцільно орієнтуватися на країни, що мають невеликий технологічний розрив з відносно однаковим або більш низьким рівнем соціально-економічного розвитку. Це дозволить збільшити прибуткову фазу життєвого циклу вітчизняних технологічних пакетів, величину експорту українських ОІВ, товарів і послуг різної наукоємності, а також стимулювати обмін науково-технічною інформацією, знаннями та досвідом.

Залучення технологічних пакетів по японській моделі трансферу створює реальну загрозу збільшення припливу в країну стандартизованих технологій, в результаті чого необхідна переорієнтація імпорту технологічних пакетів для модернізації національної економіки за рахунок розширення числа національних суб'єктів, що беруть участь у міжнародному промисловому виробництві [3, с. 175].

Таким чином, вдосконалення технологічної стратегії України з одного боку буде сприяти експорту результатів науково-технічної діяльності, а з іншого проведенню модернізації національної економіки, що відображається в зростанні таких стратегічно важливих показників економічного розвитку країни як продуктивності праці, обсяг і наукоємність ВВП та ін.

Одним з складових успіху ізраїльської моделі інноваційної економіки є система комерціалізації наукових досягнень. У цій області у Ізраїлю накопичений великий і багато в чому унікальний досвід, особливо у сфері комерціалізації розробок, зроблених на базі вузів. Суть процесу комерціалізації ноу-хау, створених в ізраїльських вузах, полягає в наступному: вузом створюється спеціальна компанія, куди розробник надає інформацію про ноу-хау; фахівці компанії проводять оцінку як наукової спроможності, так і комерційного потенціалу майбутнього продукту; потім вони ліцензують розробку; розробляють бізнес-модель і схему просування продукту; створюється комерційна структура куди компанія вкладає свою інтелектуальну власність, а бізнес партнер – інвестиції і часто команду керуючих; створений новий бізнес виходить на ринок і в разі успіху продукції компанія платить роялті творцям. Схема, безумовно, може дещо змінюватись, але її можна вважати універсальною для комерціалізації інновацій ізраїльських вузів. Відмінною особливістю створених у вузах компаній технологічного трансферу є те, що вони складаються як з учених, так і фахівців у різних аспектах бізнесу (фінанси, маркетинг, юридичні аспекти, стратегічне планування) [4, с. 125].

Така система дозволяє вирішити кілька важливих проблем. З одного боку розробникам не треба думати про те, як знайти гроші і що взагалі робити з винаходом, до того ж сама можливість отримання значного доходу від створеної технології сприяє інтенсифікації досліджень. З іншого – інвестори економлять на тимчасових і фінансових витратах, пов'язаних з пошуком проєктів. Таким чином, одночасно стимулюються і дослідницька робота, і підприємницька активність на ринку високих технологій Ізраїлю [5, с. 201].

Створення подібної системи в Україні дозволить досягти необхідного для постійного розвитку інноваційної економіки адекватного співвідношення між фундаментальними і прикладними дослідженнями, що створює ефективну модель побудови державного сектора в загальній системі науково-технічного розвитку країни.

Висновки. На сьогоднішній день для України важливо використовувати приклад розвинених країн в розбудові ефективної системи міжнародного трансферу технологій. Адже є розуміння, що міжнародний трансфер технологій є одним з напрямків модернізації та виходу української економіки на інноваційний шлях розвитку.

1. Денисюк, В. (2005). Міжнародний трансфер технологій: Сучасний зміст, аналіз закордонної та національної статистики. *Економіст*, (2), 42–47.

2. Лихолет, С. І. (2009а). Трансфер технологій у системі інноваційної діяльності. *Економіка та держава*, (6 (78)), 37–38.

3. Лихолет, С. І. (2009b). Трансфер технологій у системі інноваційної діяльності. *Економіка та держава*, (6 (78)), 37–38.
4. Мних, О., & Ярич, Б. (2021). Міжнародний трансфер технологій і динаміка М&А в умовах цифровізації глобального бізнесу. *Adaptive Management Theory and Practice Economics*, 11(22). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-01)
5. Могильна, Н. О., Могильная, Н. А., Mohylna, N. O., & Омеляненко, В. А. (2011). *Міжнародний трансфер технологій в системі МEB* [Theses, Видавництво СумДУ]. eSSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/12061>
6. Невлюдов, І. Ш., Малик, Б. О., Андрусевич, А. О., Стародубцев, М. Г., & Олександров, Ю. М. (2019). *Управління впливом факторів навколишнього середовища при проектуванні оптоволоконних ліній зв'язку* [Thesis, ХНУРЕ]. Електронний архів відкритого доступу Харківського національного університету радіоелектроніки. <http://openarchive.nure.ua/handle/document/10035>
7. Омеляненко, В. А. (2012). Розробка теоретичних основ формування міжнародної технологічної політики. *Економіка сьогодні: Актуальні питання і перспективи*, (1), 10–17.
8. Омеляненко, В. А. (2020). Концептуальні основи науково-методичного підходу до геополітичного аналізу міжнародного інноваційно-технологічного співробітництва. *Проблеми економіки*, (1 (43)), 36–42.
9. Хомутенко Л. І. Напрями покращення механізмів міжнародного лізингу в Україні / Л.І.Хомутенко, К.А.Мохаммад // Бізнес Інформ. – 2014. – №5. – С. 337–341.

МІЖНАРОДНІ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ

к.е.н, старший викладач **І.С. Мареха**
студентка **М.О. Новгородцева**
Сумський державний університет, Україна

Злиття і поглинання стали однією з основних стратегією зростання компаній в умовах світової глобалізації економіки. На даний момент вони є одним з найпоширеніших прийомів розвитку, до якого вдаються навіть дуже успішні компанії. Цей прийом дозволяє компанії не тільки зберегти свої позиції на ринку, але і зайняти лідерство.

Злиття та поглинання стали настільки популярні через перспективні вигоди, які організація може отримати в разі успіху. По суті, метою таких угод виступає:

- масштабування бізнесу - отримання переваг від ведення спільного бізнесу. До основних переваг можемо віднести:
- економія на масштабі;
- економія обсягу;
- захоплення нових ринків збуду;
- посилення впливу на даному ринку;

- підвищення ефективності за рахунок об'єднання ресурсів (та звана синергія);
- доступ до висококваліфікованих кадрів;
- податкові пільги;
- доступ до нових технологій;
- поліпшення керованості компанії;
- диверсифікація ризиків.
- або ж монополізація (шляхом простого поглинання конкурента).

М&А є інструментом вибору для підприємців. Отже, кожна компанія заздалегідь обирає свою мету, а вже інструменти для досягнення її будуть відрізнятися.

Цих привабливих переваг часто достатньо для того, щоб організації здійснювали ризиковані угоди М&А без належної підготовки чи планування. Результатом є безліч невдалих злиття. Злиття та поглинання ніколи не повинні здійснюватися легковажно.

Щодо українського ринку М&А, то його можна охарактеризувати низкою економіко-правових проблем та інституціональних особливостей, які відрізняють його від світового і які слід розглядати як ризик-чинники широкого впровадження процедур М&А у практику антикризового корпоративного управління бізнес активами:

- нерозвиненість фондового ринку;
- корумпованість органів державної влади та їх значна роль у результатах М&А (зрощення влади й бізнесу);
- значна частка інсайдерів серед акціонерів;
- непрозорість власності активів, структури власності;
- труднощі з доступом до інформації про власників активів (закритість реєстрів) (Хандажевська, 2008);
- слабкий захист прав інвесторів/акціонерів (особливо, міноритарних);
- широке використання офшорних механізмів в угодах М&А;
- низька ділова культура та етика – висока монополізація ринків;
- висока частка недружніх поглинань, тіньових угод і рейдерських захоплень бізнес-активів;
- законодавчі проблеми державного регулювання ринку М&А: переслідування владно-приватних інтересів в угодах М&А, «схематизація» угод, втручання влади в приватні бізнес-процеси тощо (Галпін та ін., 2009).

Серед шляхів удосконалення ринку М&А, реалізація яких забезпечить успішне проведення М&А-операцій, виділяємо: ретельний вибір об'єкта злиття та поглинання; постановка конкретних цілей і завдань; визначення бажаних очікувань від угоди; максимальне залучення усього керівництва та персоналу підприємства до інтегративного процесу; забезпечення задоволеності потреб споживачів (Молотников, 2006).

Цифрова трансформація світової економіки, яку прискорила пандемія, та злам традиційних бізнес-моделей допомогли стимулювати попит на ІТ-сектор в Україні, який високо цінується. Впровадження закону про концесії, а також зростання обсягів торгівлі з Китаєм, Європою та Близьким Сходом, теж сприяли зростанню вкрай необхідних інвестицій у застарілу транспортну мережу та інфраструктуру України.

Загалом, злиття – це ризик. Але, як і всі ризики, винагорода може бути великою. Якщо дві організації можуть досягти більше разом, ніж окремо, злиття не слід боятися, але розглядати його як позитивний спосіб збільшити вплив. Тоді $1 + 1$ дійсно дорівнює 3.

1. Молотников А. Е. Слияния и поглощения. М.: Вершина, 2006. 230 С.
2. Хандажевська Т. Деякі аспекти М&А в Україні. Правовий тиждень. 2008. № 44. С. 17-25.
3. Галпин, Тимоти Дж., Хэндон, Марк Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний: Пер. с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2009. С. 19–20.

PROBLEMS AND FEATURES OF THE COUNTRY'S EXTERNAL PUBLIC DEBT MANAGEMENT. UKRAINIAN EXPERIENCE

student **Shevtsova V.M.**,
Sumy State University, Ukraine

The post office of 2020 marks under itself how to exhort wills in history not only to Ukraine, but also to the whole world. The development and positive dynamics of the economy were not even mentioned, because the world was frozen in events that are difficult to predict, measure and study. In the first patients, COVID 19 stopped not only in one place, in the region or in a certain country, but also in connection with this light.

COVID 19 hit the hardest on the health, well-being, jobs of the population, people for months lost their sources of income and means for the usual upbringing, had to make difficult decisions of alternative ways. Due to quarantine restrictions, manufacturing plants dominate the production environment and then switch to a closure mode or a fast working generation that is, of course, hit by increments.

Due to this impact of the COVID 19 pandemic, in the postal period of 2020 there is a negative decline in GDP growth by 5.9% over the same period in 2019 [1, 2]. For January-August 2020, Ukraine's trade turnover amounted to 64.25 billion dollars - this is 9.7% less than for the eight months of 2019 (71.5 billion dollars). During this period, Ukraine imported goods worth more than 33.3 billion dollars (compared to the same period in 2019, imports decreased by 4.7 billion dollars or 12.4%). Exports from Ukraine amounted to \$ 30.9 billion (a decrease in

exports amounted to \$ 2.2 billion or 6.6%). The trade balance is negative (\$ 2.4 billion). Among the largest countries - importers to Ukraine: China - 5.1 billion dollars, Germany - 3.2 billion dollars and Russia - 2.9 billion dollars, and most exported goods to China - 4.3 billion dollars, Poland - 2 billion dollars and Russia - 1.8 billion dollars. The most exported goods in 2020 include: grain - by \$ 5.9 billion; ferrous metals - by 5.2 billion dollars; sunflower oil - by \$ 3.4 billion. Imports include: fuel, oil and products of its distillation - \$ 5.1 billion; machinery, equipment and mechanical devices - \$ 3.7 billion; electrical machinery and equipment, audio and video equipment - \$ 3.3 billion [3]. The geographical structure of foreign trade in goods in January-October 2020 is presented in table. 1. In general, for the period January-October 2020, exports to Ukraine amounted to 39.6 billion US dollars, which is almost 5% less than the same period in 2019, and imports 42.9 billion. USD, which is almost 15% less than the same period in 2019 [4].

According to the official data of the State Statistics Service of Ukraine [4], in the first half of 2020 Ukraine slightly reduced the volume of exports of its goods abroad. In general, in the first 6 months of this year, which saw the peak of the economic crisis and strict quarantine, Ukrainian exports fell by 6.4% (compared to the first half of last year) or one and a half billion dollars. Import of goods to Ukraine suffered much more significantly, it fell by 14.3% or more than four billion dollars. In total, Ukraine exported goods worth \$ 23 billion and imported goods worth \$ 24 billion from abroad. During the quarantine, some export industries in Ukraine continued to operate, but due to the closure of stores, the demand for imported products decreased significantly. In addition, energy imports fell significantly, as did imports of tourist services due to the closure of state borders and other quarantine restrictions.

Table 1 - Geographical structure of foreign trade in goods in January-October 2020 (built according to [4] – Fragment)

	Export		Import		Balance
	thousand dollars. USA	in% January-October 2019	thousand dollars. USA	in% January-October 2019	
Total	39633538,3	95,18	42986971,4	85,7	-3353433,1
Australia	33799,5	106,8	21618,7	22,5	12180,9
Austria	457364,15	89,78	465203,82	83,43	-7839,6
Estonia	88596,7	74,2	147345,5	126,8	-58748,8
Israel	453808,6	86,5	141586,3	85,0	312222,3
China	5449376,1	188,05	6587607,2	86,88	-1138231
Germany	1690468,6	82,9	4351480,8	81,6	-2661012,2

Poland	2642224,7	93,8	3292033,15	96,6	-649808,4
Russian Federation	2271138,6	83,1	3680574,13	62,4	-1409435,6
Slovakia	373312,4	59,7	672366,8	128,4	-299054,3
USA	772925,9	93,3	2371662,7	90,3	-1598736,8

The gradual adaptation of the economy to quarantine restrictions and high prices in foreign markets stimulated the growth of industrial production: in December 2020, the seasonally adjusted index of industrial production increased by 1.1% compared to November and by 3.2% compared to December 2019. In 2020, the overall decline in industrial production in Ukraine was 5.2%, including in the processing industry - 6.9%.

In general, it should be noted that the peak of the reduction in foreign trade in 2020 fell in May, while in June the rate of decline slowed. With the general reduction in trade, Ukraine increased both exports and imports of food products and agricultural products, which led to an increase in their share in the commodity structure of Ukraine's foreign trade. The reduction of trade with the EU and CIS countries is taking place against the background of an increase in its volumes with other countries, which is a positive factor, provided that the trade balance with these countries is maintained.

1. Как коронавирус повлиял на экономику Украины – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://hromadske.ua/ru/posts/kak-koronavirus-povliyval-na-ukrainsku-yu-torgovlyu-i-chem-on-byt-polezen-dlya-ekonomiki>

2. За 5 месяцев 2020 года ВВП Украины сократился на 5,9% — Минэкономики – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/07/9/662754/>

3. Зовнішня торгівля України скоротилася на 7 мільярдів доларів – Митна служба – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу:: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/09/11/664998/>

4. Державна служба статистики України – [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

THE PLACE OF UKRAINE IN THE EU INTEGRATION PROCESSES

PhD, senior lecturer **Marekha I.S.**
 Student **Yavor P.V.**
 Sumy State University, Ukraine

With the proclamation of Independence, Ukraine has steadily demonstrated its desire to establish itself as a full participant in international relations on the world stage. Along with gaining independence, the process of

European integration with the prospect of gaining full membership in the European Union was gradually identified as Ukraine's strategic foreign policy priority. This was enshrined in law and became a key focus of the country's internal development, given the complex and lengthy process of integration transformation.

For Ukraine, the European integration process is a foreign policy movement, which is implemented through the implementation of regulations and reforms, in order to achieve the main goal – to gain full membership of the European Union, which is enshrined in law.

According to A. Martynov, the very phenomenon of European integration is "a complex political, social and economic process for closer cooperation" (Bekeshkina, et al.). To determine the essence of Ukraine's European integration in the context of the Eastern Partnership initiative, it is necessary to turn to the theoretical teachings of European integration, which, as defined by O. Sokur, can be divided into economic and political dimensions (Bredikhin, 2009).

The economic direction is deeper economic integration, monetary and customs union and common market. There are several approaches, including liberalism, as the European Community was primarily identified with the trade integration of the region, namely free trade and institutionalism - the creation of a "supreme body" for trade control. Political integration is a more complex process involving foreign, security and defense policies.

The approval of the Eastern Partnership initiative has become a tool for important reforms, reaffirming the choice in favor of European socio-economic development and ensuring the irreversibility of Ukraine's European integration. The European model became considered an example on the way to modernization of the country. During the implementation of the Eastern Partnership initiative, Ukraine was more advanced in its relations with the EU than other member states and has already demonstrated its clear European integration ambitions. However, later, she began to lose her priority and was in no hurry to reform.

The changes that have taken place since the introduction of the Eastern Partnership to date indicate the irreversibility of Ukraine's European course. However, today the question of the effectiveness and relevance of such a format for EU cooperation with the countries of the eastern region is discursive. This can be largely explained by the lack of a unified approach to understanding the content and purpose of the initiative, which calls into question the effectiveness of its implementation. In particular, there are two interpretations of the purpose of this initiative: as a completely autonomous direction from the EU's eastern policy, which is a mechanism for full integration into the Union, the other - only as part of the European Neighborhood Policy. Western politicians mostly follow the latter approach, while Ukraine adheres to the first thesis. In a public lecture "The Relationship between the External and Domestic Political Dimension" at the National Political Academy, P. Klimkin noted that "the Eastern Partnership is such

a buffer idea. Unfortunately, the European Neighborhood Policy has been a buffer philosophy since its inception, and the EU needs time to understand that" (Klimkin, 2020).

Ukrainian analysts, along with their Georgian and Moldovan counterparts, note a lack of interest from EU countries in strengthening integration and a lack of financial support for the Eastern Neighborhood Policy. Thus, they insist on the differentiation and deepening of European integration processes in the Eastern Partnership Plus format, including the accession of these countries to the EU customs, energy, digital unions and the Schengen area. This will provide an opportunity for enhanced cooperation with the EU and will be an incentive for closer European integration. This format is also supported by the European Parliament, as the "Troika Strategy 2030" initiative has already been put forward by Lithuanian MEP A. Kubilius to provide greater support for the European integration of Ukraine, Georgia and Moldova. According to I. Klymush-Tsintsadze, "strengthening the bilateral dialogue between Ukraine and the European Union will facilitate Ukraine's entry into leadership positions within the Eastern Partnership, which will help it become a flagship among other member states" (Klymush-Tsintsadze).

1. Bekeshkina I., Zolkina M., Sidorchuk O. Riga Summit: a new page of the Eastern Partnership? Ilka Kucheriva. URL: <https://dif.org.ua/article/rizkiy-samit-nova-storinka-skhidnogopartnerstva#1>

2. Bredikhin, A.V. (2009) Ukraine and the European Union: a retrospective of relations. Science. Religion. Society, no. 2. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/29853/02-Bredikhin.pdf?Sequence=1>

3. Klimkin, P. (2020) The relationship between external and internal political dimension, National Political Academy, Kyiv, April 30.

4. Klymush-Tsintsadze, I. Ukraine seeks to deepen integration with the EU in the Eastern Partnership Plus format. Government portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/ivanna-klymush-cincadze-ukrayina-pragnepoglibiti-integraciyu-z-yes-u-formati-shidne-partnerstvo-plyus>

IMPORT POLICY: GENERAL GOALS AND CURRENT PROBLEMS OF UKRAINE

PhD, senior lecturer **T. Shcherbyna**
Student, **Kernychnui V.V.**
Sumy State University, Ukraine

The global world leads to the existence of a large number of enterprises and countries that become dependent on each other. Our world is very interconnected and requires maximum attention to various details. Foreign economic activity provides an opportunity for development for any country due to

the fact that there is a certain specialization, absolute or relative. The regions are also developing their strategic policies for the development of such types of cooperation.

Export-import operations also developed with the development of states and the world system. Furthermore, in the 20th century, after the Second World War, the world was on the path of globalization. Globalization has made countries dependent on each other, and as a result of their relative or absolute competitive advantage, the specialization of countries has begun.

Briefly analyzing the publications of foreign and Ukrainian researchers, it should be noted that most of them studied the impact of import and export policies on the development of countries. M. Makarenko, K. Zelenskaya, V. Fedorova, O. Priz, T. Melnyk, A. Mazeraki, V. Serazhym studied such issues, S. Basu, J.M. Finger, G.F. Fairchild, ect.

The purpose of the bachelor's degree qualification paper is to study the main aspects of the import policy and outline the current problems of it in Ukraine, to develop recommendations for their solution based on the world and national practices.

The qualification paper is carried out on regulatory acts of Ukraine in the sphere of foreign economic activity, export and import, reports of the OECD, reports of WTO and UN, scientific publications of domestic and foreign scientists in specialized journals, information-analytical and statistical materials and resources of the Internet.

The formation of the country's import policy is a complex process that requires knowledge and skills in macroeconomics and public administration. Sometimes minimal changes in customs duties, taxes, or some form of non-tariff regulation of export-import relations can seriously change the situation in the country, region, or even the world. Therefore, the government must weigh all aspects before changing import or export policies. Many scientists have long paid attention to the problems associated with wrong decisions.

After research we can say that we met the purpose of this bachelor's level degree qualification paper, we studied the main aspects of the import policy and outlined the current problems of it in Ukraine, also developed recommendations for their solution based on the world and national practices.

And we completed all tasks: analyzed the essence of "import policy"; considered the theoretical basis of its existence, and the state of its development in the world; analyzed the concept of foreign economic policy; considered in detail the tools for regulation export-import operations; carried out factors that influence the formation of the country's import policy; made a brief analysis of Ukraine's import structure; analyzed main trends and tools in Ukraine's import regulations; considered the main challenges that facing the development of import policy; and outlined the prospects for the development of import policy of Ukraine.

It can also be concluded that export-import operations are interesting in finding the right policy so that the state gets the maximum output. They concern both purely economic issues of existence and issues of general interest of the state. In our time, the issue of sanctions and the imposition of embargoes on aggressors is particularly acute this year due to the threat to many countries and the world. Unfortunately, not all governments understand this threat. The situation with the war is as complicated as possible, and the implementation of any economic sanctions is slowly but surely breaking and stopping the Russian economy.

In the post-war reconstruction, Ukraine must position itself as a country with a strategic course for developing innovation and as a high-tech state. Such a policy will be able to guarantee qualitative and quantitative changes in the future for the economy.

1. Import. The Britannica Dictionary: : website. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/import> (viewed on: 28.04.2022).

2. Бутинець Ф.Ф. Загальні засади експортно-імпоротної діяльності. Облік і аналіз в ЗЕД: Підручник. Вид. 2-ге, доп. і переробл. Житомир: ПП Рута, 2001. 542с.

3. Chapter 8. Domestic Policies and International Trade. International Trade: Theory and Policy. URL:https://saylordotorg.github.io/text_international-trade-theory-and-policy/s11-domestic-policies-and-internat.html (viewed on: 31.04.2022)..

ANALYSIS OF WORLD FINANCIAL MARKETS AND THEIR DEVELOPMENT TRENDS

Ph.D. in Economics, Associate Professor, **O. Zamora**
Student **Hyrman D.A.**

Sumy State University, Ukraine

Stanislaw Alwasiak Director, Research and Development of Social
Innovation Centre of the Jesuit University, Krakow

The current stage of development of the world financial system is characterized by the freedom of international movement of capital and the functioning of national economies and is a key condition for the development of the world economy. The main factor in the formation and development of the financial system is globalization, the greatest progress of which is observed in the financial sphere. World financial centers are the heart of globalization and the conduct of all economic operations in the world. (Vasyutinska, 2017)

The relevance of this topic is that today interprets its rules, the world economy is evolving every day and changing its development trends. Every country that wants to take a leading position in the world economic arena must develop, attract foreign investments, develop its cities and promote the creation of its own global financial centers. Trends and tendency of development change very

often and depends on many economic factors and on changes economic system in whole. So it's relevant to investigate what a trend of development of world financial centers today.

The world financial center is a center of various financial organizations (banks, stock exchanges, financial and insurance companies, etc.) that either provide financial services or need them themselves, and here offer global services (international currency, credit and financial transactions, securities transactions or gold) and global financial agreements can be concluded. The main conditions for the formation of the world financial center include: stable financial and economic situation, developed credit system and modern technological stock exchange, moderate taxation that does not interfere financial transactions and investments, availability of effective international communication systems that allow efficient cashless payments and cash payments, relative stability of the political regime, etc.

To evaluate the level of development of international financial centers, experts primarily use indicators of stock, banking, insurance markets, investment activity in general, the degree of development of new tools for managing financial resources and the region's involvement in global financial flows. The most well-known indicators are the Global Financial Centers Index (GFCI) and the International Financial Centers Development Index (IFCD). (Lifanova, 2018)

Today the world's financial centers are becoming more powerful. There is also a redistribution of spheres of influence between the world's financial centers. It is noticeable that now the centers of Asia and Eastern Europe are beginning to develop rapidly, thus strengthening the role of regional financial centers in the structure of international economic relations. It is determined that today the most attractive are such centers as London, New York, Hong Kong, Geneva, Paris, Singapore, Tokyo. Several financial centers also have a special place, such as Hong Kong, London, New York, Singapore, Tokyo and Shanghai.

Global financial centers play a key role in all international economic relations and their development depends on it. Today, the main development trends are the improvement of IT infrastructure, flexible regulation, the establishment of analytical and consulting organizations to provide a wider range of services to investors. Today, the centers of Asia, Africa, and Latin America are developing rapidly, which in the future may lead to an absolute redistribution of spheres of influence. Offshore centers have a special place in today's trends but are very ambiguous. On the one hand, they offer the best conditions for taxation, or rather its absence, for investors, and on the other hand, undermine the economic incentives of conventional financial centers.

The world's financial centers are the main place where all possible market relations take place today. Analyzing the data of the reports, we can see that the most influential centers today are New York and London, but at the same time the centers from Eastern Europe and Asia are developing rapidly. The trend of

development has been constant with the emergence of new areas of business, relationships, and as a consequence, new characteristics for the global financial center. Today, the trend of developing flexible legislation continues to reduce the shadowing of the economy and without stifling the development of innovation. There is also a trend in the development of IT infrastructure due to the fact that today more and more work and business is going online. Of particular note is the trend towards the development of offshore centers, as they are a very ambiguous player in the international arena - on the one hand, they are the best option for investors and their capital, and on the other hand, they promote dumping.

1. Vasyutinska L.A. International Finance / L.A. Vasyutinska. - Odesa, 2017.

2. Lifanova M.I. Transformation of international financial centers in the global economy: dis. Cand. ek. Sciences: 08.00.02 / M.I. Lifanova - Ternopil, 2018.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

канд. екон. наук **Котенко Н.В.**

студентка **Бондаренко А.І.**

Сумський державний університет, Україна

Інститути спільного інвестування (ІСІ) є одним з найефективніших і потужних механізмів залучення та накопичення інвестицій у країнах з високорозвиненою економікою. В Україні інвестиційні фонди лише починають набувати популярності, але вони вже відіграють важливу роль у інвестуванні в розвиток нашої економіки. Враховуючи, що ІСІ можуть акумулювати велику частку інвестиційних ресурсів, інновацій, ключових галузей економіки тощо, внаслідок цього вони можуть стати основним джерелом фінансування. Спільне інвестування виступає як посередник між інвестором та одержувачем інвестицій(Шпакович, 2016).

Аналіз динаміки змін кількості визнаних ІСІ та Компаній з управління активами (КУА) показує активний розвиток ІСІ за останні 6 років, який у свою чергу супроводжується суттєвим ростом активів інститутів (рис.1)

Рисунок 1 – Аналіз динаміки змін у кількості визнаних ІСІ та КУА і активах визнаних ІСІ в управлінні, млн. грн. Складено за (Collective)

В умовах глобалізації більш активному розвитку досліджуваних інструментів спільного (колективного) інвестування в основному перешкоджають:

- потенційні клієнти непроінформовані, щодо можливості такого заробітку та привабливості проєктів для інвестування;
- відсутність широкого спектру інвестиційних продуктів, що також уповільнює темпи збору коштів;
- тривалий процес реєстрації документів при купівлі цінних паперів ІСІ, що робить інвестиції незручними для пересічного учасника (Бражник, 2020);
- загальний стан розвитку фондового ринку, його інституційна незрілість.
- відсутня єдина методологічна база для аналізу діяльності ІСІ;
- недостатня кількість ліквідних активів на національному ринку;
- брак надійних фінансових інструментів;
- переважна скритність та непрозорість звітної інформації про діяльність ІСІ;
- наявність правових обмежень щодо складу активів ІСІ;
- відносно високі витрати для учасників ІСІ (Змієнко, 2011).

Ці проблеми можна вирішити, якщо вжити таких заходів:

- провести кампанію з популяризації ІСІ шляхом інформування громадськості про можливості цих установ;
- урізноманітнити спектр інвестиційних продуктів та розробити нову методику розрахунку вартості чистих активів ІСІ;
- спростити процедуру реєстрації придбання цінних паперів ІСІ;
- збільшити кількість ліквідних активів на національному ринку;

- забезпечити прозорість звітної інформації про діяльність ІСІ;
- надати захист правам акціонерів, підвищити відповідальність менеджерів за зберігання активів та реалізації угод;
- забезпечення прозорого та якісного регулювання фондової біржі у сфері взаємного інвестування шляхом прийняття правових норм і стандартів, що забезпечують рівні можливості розвитку та діяльності для всіх учасників ринку, привести законодавство, що регулює діяльність ІСІ, у відповідність до європейського законодавства;
- посилення контролю за емітентами цінних паперів, що обертаються на організованому ринку, з метою підвищення якості активів;
- зробити так, щоб рівень витрат для учасників ІСІ став нижчим.

1. Шпакович, І. Р. (2016). Державне управління інститутами спільного інвестування в національному господарстві. URL: <https://pnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1386/disshpakovych0.pdf> (дата звернення: 11.04.2022).
2. Collective Investment Institution (CII). Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/en/invest-in-ukraine/cii-manual> (date of access: 11.04.2022).
3. Бражник, Л. В., & Дорошенко, О. О. (2020). Діяльність інститутів спільного інвестування в Україні. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/49.pdf (дата звернення: 28.04.2022).
4. Змієнко, М. О. (2011). Інститути спільного інвестування: сутність, сучаний стан, проблеми та перспективи. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4693/1/28.pdf> (дата звернення: 28.04.2022).

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Старший викладач, **Воронцова А.С.**

Студентка **Твердохліб Д.С.**

Сумський державний університет, Україна

Стабільний розвиток сучасної економіки, особливо в постпандемічний період, базується на сталому інвестиційному кліматі та розвитку іноземного інвестування як в прямій, так і в портфельній формах. Дані глобальні процеси руху капіталу забезпечують не лише створення нового бізнесу та нових робочих місць в країні залучення іноземного інвестування, але й трансфер технологій, обмін управлінським досвідом, поглиблення інтернаціоналізації виробничих процесів та активізації торговельної позиції країни у світі. В сучасних умовах перед Україною посилюються не лише глобальні економічні, кон'юнктурні та структурні виклики стосовно масштабів, структури та ефективності іноземного

інвестування в економіку, але й політико-правові та військові загрози як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів.

На нашу думку, головними проблемами інвестиційної привабливості економіки України, особливо з урахуванням реалій воєнного часу в країні, залишаються: не прогнозованість державної політики; слабкий доступ глобального бізнесу до українського ринку в результаті високого рівня олігархізації; високе податкове загальне навантаження; непродумана державна стратегічна політика розвитку двохсторонніх угод про інвестиційне співробітництво; відсутність якісних кейсів використання концесії як інструменту залучення іноземного інвестування в інфраструктурні проекти; високі ризики військового втручання РФ в сталий розвиток України; слабка прогнозованість розвитку економіки країни навіть на майбутні кілька років; знаний дефіцит трансферу технологій; переважання портфельного інвестування над прямим, що вказує на слабкі гарантії держави для іноземних інвесторів та їх відповідно низький рівень інвестиційної довіри; прорахунку в окремих сферах впровадження легких правил ведення бізнесу; відсутність єдиного центру залучення іноземного інвестування та розпорощення даних повноважень серед МЗС, Міністерства економіки, НБУ та інших державних органів.

Згідно з опитуванням у березні 2022 р. серед компаній із вибраних країн, які вже інвестували в метавесвіт, приблизно чверть компаній-респондентів заявили, що нинішня війна Росії проти України не вплинула на їх інвестиційну стратегію щодо проектів метавесвіту. Проте майже 14% респондентів стверджували, що це призвело до повної припинення своїх проектів. Проте прямі іноземні інвестиції (ПІІ) залишаються низькими, а чистий приплив у 2019 р. становив лише 2% ВВП. Іноземні інвестори називають одними з основних проблем для ведення бізнесу корупцію в судовій системі, погану інфраструктуру, сильні корисливі інтереси та слабкий захист прав власності. Конфлікт з Росією також продовжує перешкоджати збільшенню інвестицій в Україну. На підконтрольних Росії районах Донбасу в Україні конфлікт з очолюваними Росією силами спричинив значні пошкодження вантажних залізниць, шахт та промислових об'єктів. Інвесторам варто зазначити, що ситуація як в АРК (незаконно окупований Росією з весни 2014 р.), так і на окупованих районах Донбасу залишається важкою. Санкції США забороняють американським компаніям брати участь у більшості транзакцій, пов'язаних із АРК (U.S. Department of State, 2020). Вплив ризиків на стан інвестиційної привабливості в Україні за оцінкою Національного банку України наведено на рис. 1.

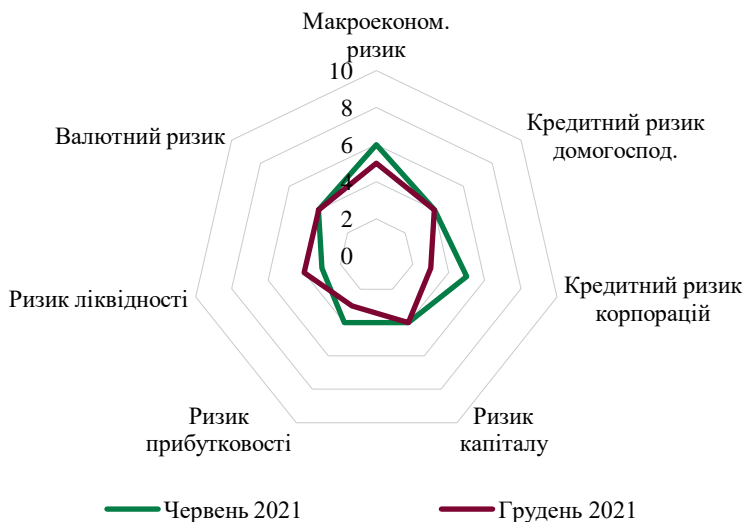

Рисунок 1 – Вплив ризиків на стан інвестиційної привабливості в Україні
Джерело: НБУ, 2021.

Вплив ризиків на стан інвестиційної привабливості в Україні вказує на зменшення ризику ліквідності бізнесу, проте решта ризиків мали негативний тренд для іноземних інвесторів, особливо ризик макроекономічного розвитку, капіталу та прибутковості. На рис. 2 узагальнено головні проблеми залучення іноземного інвестування до України.

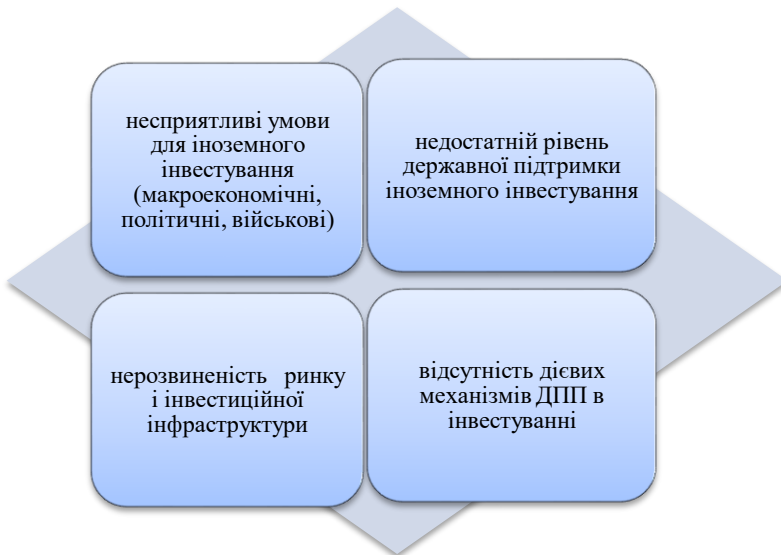

Рисунок 2 - Головні проблеми залучення іноземного інвестування до України
Джерело: узагальнено автором

Таким чином, аналіз основних проблем інвестиційної привабливості економіки України, особливо з урахуванням реалій воєнного часу в країні, вказує на потребу перегляду основних векторів монетарної та фіскальної політики для забезпечення стратегічного полегшення доступу іноземного інвестора до прямого та портфельного інвестування в Україні, особливо на фоні нерозвиненого фондового ринку, військових втрат та загроз, недосконалої нормативної бази з високими монетарними обмеженнями стосовно вільного руху капіталу та фінансового моніторингу, спрощення умов оподаткування виведеного капіталу.

Робота виконана в рамках НДР «Фрактальна модель трансформації фондового ринку України: соціально-відповідальне інвестування для досягнення Цілей сталого розвитку» № державної реєстрації 0121U100473

1. НБУ (2021). Звіт про фінансову стабільність. URL: https://bank.gov.ua/ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&pubCategory=3&keywords=&created_from=&created_to= (дата звернення 02.05.2022 р.).

2. U.S. Department of State (2020). Investment Climate Statements Стан інвестиційної привабливості країн світу. URL: <https://www.state.gov/reports/2020-investment-climate-statements/> (дата звернення 02.05.2022 р.).

РОЗВИТОК ФРАНЧАЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ

Здобувач **Коротка М.Ю.**

Сумський державний університет, Україна

Франчайзинг є популярною стратегією розширення бізнесу для багатьох компаній, які займаються товарами та послугами. В останні роки франчайзинг сформувався як дуже важлива стратегія для розвитку бізнесу, створення робочих місць та розвитку економіки як на місцевому, так і на міжнародних аренах роздрібного бізнесу. І з кожним роком франчайзинг стає все більш поширеним.

Пандемія погіршила стан справ на ринку франчайзингу. З квітня 2020 по першу половину 2021 значно зменшився попит на бізнес-моделі, особливо в сфері громадського харчування і fashion-магазинів.

У період весняного локдауна 2020 року, закрилася кожна п'ята франчайзингова точка. Попит на франшизи в вересні 2020 року додав 15%, а з другої половини жовтня цього ж року знову показав негативну динаміку – мінус 8% [3].

Аналізуючи рисунок 1.1, зростання показали лише аптеки і продуктові магазини. Кількість фармпідприємств, що відкрилися по франшизи, стало більше на 30%, продуктових магазинів – на 28%. На 17% побільшало партнерських точок в сфері послуг. Надбавка сталася, в основному, за рахунок пунктів видачі замовлень маркетплейсів.

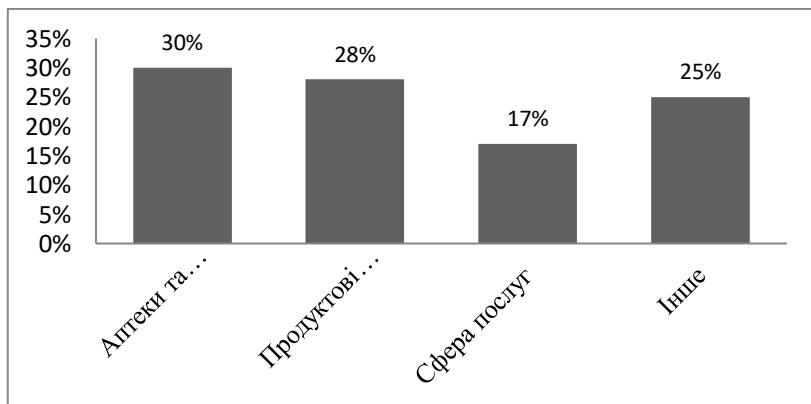

Рисунок 1 – Обсяг збільшення франшиз під час пандемії квітень 2020 – 1-ша половина 2021 рр.

Під час пандемії, 72% франчайзерів не скасували роялті для партнерів, але 56% з них все ж знизили розмір плати. Варто звернути увагу й на те, що 80% опитаних франчайзі не отримали під час кризи допомога від влади.

Викликаний пандемією економічна криза серйозно позначилася на глобальному ринку франшиз, і його негативний ще й досі вплив триває. Країни, що розвиваються, в тому числі Індія, Тайвань і Бразилія, які входять в топ-5 країн за кількістю франшиз, недоотримують \$ 800 млрд експортної виручки в 2020 році – такий прогноз прозвучав на Конференції ООН з розвитку і торгівлі. Через карантинні заходи в Індії закривалися до 95% всіх непродовольчих магазинів. Харчовий сектор, за оцінкою Індійської асоціації роздрібно торгівлі, може отримати тільки 56% від доходів минулого року [1].

Найбільше постраждали франчайзі, що працюють у великих містах (з населенням від 500 тис.). В них інтерес до франшизам знизився на 23-37% [3], що викликано падінням попиту і економічної активності в цілому. Кількість пошукових запитів, пов'язаних з франчайзингом, в порівнянні з початком березні впало в 2,5-3 рази.

Згідно зі звітом, нещодавно випущеному Міжнародною асоціацією франчайзингу (IFA), в США з початку пандемії коронавіруса в індустрії франчайзингу було втрачено понад 1,4 мільйона робочих місць і більше 32 000 франчайзингових підприємств [2]. До Covid-19 в секторі франчайзингу працювало близько 8 мільйонів американців. У звіті докладно розповідається про вплив пандемії на американські франчайзингові компанії. Цифри дійсно шокують. Протягом перших шести місяців після спалаху закрилося близько 32 700 підприємств, що працюють по франшизі. 21 834 підприємства були закриті тимчасово, а 10 875 підприємств закрилися назавжди. Крім того, в секторі франчайзингу, за оцінками, було втрачено 1,4 мільйона робочих місць. З яких 59,8% були тимчасовими, а 40,2% – постійними. Крім того, в звіті прогнозується, що близько 36 000 франчайзингових підприємств закриються протягом наступних шести місяців без додаткової державної допомоги [3].

Звіт підготовлений авторитетною дослідницькою компанією FRANData показує, що Covid-19 спричинив величезну кількість закритті закладів і звільнень у всіх франчайзингових компаніях. Це місцеві громадські підприємства, такі як тренажерні зали, хімчистки, ресторани і бари. І для запобігання додаткових закритті і звільнень, особливо найбільш постраждалих підприємств, вкрай необхідні додаткові широкомасштабні і довгострокові дії уряду.

Варто зауважити, що ресторатори, мабуть, першими потрапили під вплив COVID-19. Багато повідомили про збільшення попиту на доставку. На

діаграмі А 1 можна також побачити, що в Україні відчиненими залишаються тільки 43 % закладів, 27% – працюють на доставку, а решта – змушені були закритися, адже не змогли в повній мірі привести роботу у відповідність з новими вимогами законодавства і знаходяться в стані банкрутства. Зокрема, це торкнулося мереж, що спеціалізуються на фаст-фуді, піці і суші. Про зростаючій кількості замовлень відзвітували і сервіси доставки їжі, такі як Delivery Club і Яндекс. Їжа. Їхніми послугами стали користуватися навіть ті заклади, для яких раніше доставка була нетрадиційним способом обслуговувати клієнтів. Наприклад, мережі кафе і кіосків з морозивом.

У США такі великі мережі фаст-фуд ресторанів і кав'ярень як KFC, McDonald's і Starbucks, зараз повністю переводять свої корпоративні заклади на роботу виключно на доставку, закриваючи зали і зберігаючи можливість дистанційного замовлення і самовивозу. Те ж було порекомендовано зробити франчайзі. На цьому тлі McDonald's розглядає можливість домовитися про перенесення термінів виплати орендодавцям, а також почекати з отриманням роялті від американських франчайзі.

Можна вважати, пандемії спричинила дійсно масштабні зміни у розвитку франчайзинга. Нажаль, вони більше негативні. Адже, дивлячись на дослідження Міжнародної асоціації франчайзинга, можна побачити, що попит на відкриття нових фрашиз значно зменшився. Да й в цілому багато компаній, які працювали по франшизі у 2020 року та на початку 2021 року збанкрутіли та закрилися. Особливо це стосується закладів харчування, спорт клубів та хімчисток. Але вже зараз, на початку 2022 року, багато закладів поступово почали відновлювати свою роботу. Попит на всі послуги різко став позитивним. Все почало налагоджуватися, процвітати та розвиватися.

1. Canadian Franchise Association Research [Електронний ресурс] // Canadian Franchise Association – Режим доступу до ресурсу: <https://cfa.ca/our-services/education-information/research/>.

2. Statistics [Електронний ресурс] // UNECE – Режим доступу до ресурсу: <https://unece.org/statistics>.

3. Office of National statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ons.gov.uk/>.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНО-КИТАЙСЬКИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Здобувач **Кулік А. О.**
Сумський державний університет, Україна

Поряд із великими обсягами торгівлі між Китаєм та Україною наявна низка значних проблем, які потребують вирішення. Український експорт до Китаю характеризується високою концентрацією та не диверсифікованістю,

адже домінуючими позиціями у ньому є сільськогосподарські та мінеральні продукти. Водночас для низки товарних позицій України ринок Китаю все ж таки залишається закритим: насамперед це стосується аграрної та харчової продукції.

Можна визначити такі рекомендації сприятимуть мінімізації проблем у зовнішній торгівлі Китаю та України:

- проаналізувати тарифні та нетарифні обмеження які обмежують експорт українських товарів до Китаю та здійснити необхідні заходи для їх мінімізації або усунення взагалі. Це може бути забезпечено шляхом проведення переговорів з китайською стороною для покращення умов торгівлі.

- активізація співробітництва України з Китаєм в аспекті отримання дозволу на експорт перспективних для українського виробника товарів(підготовка, погодження та підписання міжнародних протоколів щодо доступу на ринок для продукції з України, ін.).

- для захисту національних інтересів у питаннях міжнародної торгівлі, необхідна розробка стратегії імпортозаміщення енергетичних ресурсів, товарів широкого вжитку і виробничого призначення шляхом мотивації внутрішнього виробництва та експортної стратегії, в основі якої буде експорт продукції з високим ступенем переробки і доданої вартості (сільськогосподарської і промислової продукції);

- забезпечення повного доступу до інформації про умови виходу на китайський ринок потенційних експортерів української продукції.

Виходячи з того, що ринок Китаю висуває ряд вимог для іноземних продавців необхідно забезпечувати консультативною підтримкою українських виробників щодо пошуку потенційних партнерів та участі у міжнародних ярмарках, виставках, тощо.

- нові шляхи для поглиблення економічного співробітництва та двосторонньої торгівлі зокрема,можуть виникнути внаслідок приєднання України до реалізації китайської інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Аналіз впливу даного проекту на торгівлю між Китаєм та Україною та створення нових можливостей для українського виробника вказує на можливі економічні вигоди для України [1].

Позитивний ефект Україна може отримати внаслідок зниження транспортних витрат експортерів української продукції, що в свою чергу призведе до зростання експорту до Китаю та збільшить валютні надходження в країну.

Ці швидкі маршрути BRI мають значні потенційні переваги для виробників, зацікавлених у швидкісному перевезенні вантажів.

Ініціатива «Один пояс – один шлях» – це особлива форма поглибленої співпраці між Китаєм та Україною та з державами Центральної

Азії і Європи. Вона спрямована на розвиток наукового, технічного, освітнього та культурного співробітництва, а також на гармонізацію торгових, митних, транспортних та логістичних відносин між країнами.

Можна стверджувати, що Китай має інтерес у реалізації низки ініціатив за участю України, а саме, це стосується китайської програми створення «Один пояс, один шлях» [2].

Україна, в свою чергу також зацікавлена у співпраці з Китаєм, яка може сприяти залученню китайських прямих інвестицій для реалізації проєктів, зокрема інноваційних, на території України.

Створення спільних підприємств та виробничих кластерів з випуску високотехнологічної продукції у аерокосмічній сфері, енергомашинобудуванні, автомобілебудуванні, подальша реалізація проєктів у космічній сфері та створення на території КНР українсько-китайського інноваційного центру або технопарку також можуть стати результатом співробітництва обох країн [3].

1. Лі Янь. Китайсько-українське співробітництво в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях»: сучасний стан та перспективи України // Україна-Китай. 2018. № 13. С. 32–39.
2. People's Republic of China: 2018 Article IV Consultation-Press Release. International Monetary Fund. Asia and Pacific Dept. 2018. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2018/07/25/Peoples-Republic-of-China-2018-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-Staff-46121>.
3. One Belt One Road Initiative. URL: <https://www.topchinatravel.com/silk-road/one-belt-oneroad.htm>.

OPERATIONS IN THE FOREIGN EXCHANGE MARKET

student **Julia Dryhola**,
Sumy State University, Ukraine

The activity of the foreign exchange market is directly related to the implementation of foreign exchange transactions. It accounts for about 90% of foreign exchange turnover. Most foreign exchange transactions are interbank transactions. Exchange rates published in newspapers are interbank exchange rates, ie exchange rates that banks request from each other. Interbank "wholesale" rates are lower than "retail" rates for customers.

The difference is the bank's income for the service provided. Any two currencies can be involved in foreign exchange transactions, but most interbank transactions are currency exchange transactions for the US dollar, which is considered a key currency. The euro, the British pound sterling, the Swiss franc, and the Japanese yen also play an important role in the foreign exchange market.

Currency transactions are an objective possibility of the existence of foreign exchange markets, affect their size and structure, as well as experience the opposite effect of the situation and dynamics of these markets[1].

Thus, foreign exchange transactions are transactions related to the transfer of ownership of foreign exchange values, the use of foreign exchange values as a means of payment in international circulation; import, export, transfer and relocation to the territory of the country and beyond currency values. In a narrow sense, foreign exchange transactions are considered as a type of banking activity for the purchase and sale of foreign currency. Personally, we have our own interpretation of foreign exchange transactions, which are considered to be any trade, credit or settlement transactions related to the use of currency and payment and credit instruments denominated in foreign currency.

The most difficult part of such a contract is determining the rate of future payment, ie the forward rate. This rate consists of the spot rate, ie the rate actually in force at the time of the contract, and the allowances or discounts related to the difference in bank interest rates in the countries whose currencies are exchanged. This difference is called the forward margin and is due to the fact that if the parties to the contract put the appropriate amounts of currency in their banks, they would receive different amounts of income until they are used to pay for the contract. To equalize the terms for each forward party, the currency of the country with the highest interest rate will be sold at the forward rate below the spot rate (selling at a discount) and the currency with the lower interest rate at the highest spot rate (selling at a premium).

Cancellation of forward contracts is not allowed. These operations are widely used primarily to insure currency risks. Characteristic features of these operations are that they are carried out on the interbank (over-the-counter) market, the terms of the forward contract are not strictly formalized and are determined by the parties quite arbitrarily. Therefore, these conditions and especially the prices of such contracts are not "transparent" for other market participants. Futures transactions are also types of futures transactions in which two counterparties undertake to buy or sell a certain amount of currency at a given time at the rate set at the time of the transaction (purchase and sale of a futures contract) [2].

1. Bodrova NE Currency market: state, problems, prospects / NE Bodrova // Economics. - 2012. - № 1.

2. S Shamah – A Foreign Exchange Primer ["1880" is within 1.2 Value Terms] John Wiley & Sons, 22 November 2011 Retrieved 27 July 2102

РОЗДІЛ 2
ЕКОНОМІКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
SECTION 2
THE ECONOMICS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ELECTRICITY DEMAND MANAGEMENT MECHANISMS

Yaroslavna Romaniuk, PhD student
Tetiana Kurbatova, PhD, As. Prof.,
Sumy State University, Ukraine

Liberalization of the electricity market, the rapid growth of solar and wind energy share in country's electricity mix, and lack of maneuvering and energy storage capacities necessitate the implementation of mechanisms for effective management of electricity demand.

Electricity demand management is the modification of consumer demand for energy using various methods, impacting the structure, volume, and mode of energy consumption. It can be divided into two approaches: Demand Response and Energy Efficiency.

Usually, the goal of Demand Response is to encourage the consumer to use less electricity during peak hours or shift the time of electricity use to off-peak hours, such as night and weekends. With renewable energy development, Demand Response is also used to balance interruptible generation by wind and solar power plants, especially when the time and value of electricity demand do not coincide with renewable generation.

Demand Response can be performed by direct and indirect methods [1]. Direct methods include:

- *Direct Load Control* is a mechanism by which a public utility provider signals to the consumer to control the operation of specific equipment during certain hours of the day and season to reduce demand for electricity;
- *Demand Bidding/Buyback* is a program that encourages large electricity consumers to change their electricity consumption patterns and reduce the peak load in exchange for financial rewards;
- *Interruptible Load* is a form of instantaneous reserve consisting of energy consumption, which can be turned off to balance the supply and consumption of electricity.

Indirect methods include:

- *Time-of-Use Pricing* is a schedule of electricity tariffs that adjusts the price of electricity depending on when the consumer uses it;

▪ *Real-Time Pricing* is a structure of electricity tariffs in which the fee per kWh changes every hour depending on the company's production costs in real-time.

In Ukraine, methods of managing electricity demand have not yet become widespread. Of the above methods, the most common method is Time-of-Use Pricing, which regulates the daily schedule of electricity consumption and provides for the implementation of the system of tariffs, differentiated by time.

Today in Ukraine, electricity consumption by periods is calculated according to the following tariff coefficients [2]:

1. Two-zone tariffs differentiated by periods:
 - 0.5 of the tariff rate during the hours of night minimum load of the power system (from 11 p.m. to 7 a.m.);
 - total tariff rate at other times of the day.
2. Three-zone tariffs differentiated by periods:
 - 1.5 tariffs during the hours of maximum load of the power system (from 8 a.m. to 11 a.m. and from 8 p.m. to 10 p.m.);
 - total rate tariff during the half-peak period (from 7 a.m. to 8 a.m., from 11 a.m. to 8 p.m., from 10 p.m. to 11 p.m.);
 - 0.4 of the tariff rate during the hours of night minimum load of the power system (from 11 p.m. to 7 a.m.).

The use of this mechanism has a positive effect on reducing the unevenness of the daily load schedule of the United Energy System of Ukraine and helps to increase its efficiency.

Today, implementing other or hybrid mechanisms for managing electricity demand in Ukraine is becoming especially urgent. The need for their implementation is due to significant problems balancing supply and demand in the Ukrainian energy system due to considerable damage to energy infrastructure as a result of Russian military intervention, the need for acceleration of renewable energy development (solar and wind in particular) to reduce dependence on imports of fossil fuels from the Russian Federation.

The study was carried out within the project “The green-coal paradox of Ukraine’s energy sector: causes and pathways to barrier-free renewable energy development”. We are thankful to the Czech Development Cooperation support, which allowed this scientific cooperation to start.

1. [Lir V.](#) (2015). Economic mechanisms for demand management in the electricity market [Electronic resource]. – Access mode: <http://surl.li/canwm>.

2. National commission regulating the energy and public utilities areas (2019). Regarding tariffs for electricity for household consumers differentiated by periods [Electronic resource]. – Access mode: <http://surl.li/canwo>.

Anastasiia Yurchenko, student,
Ph.D. in Economics, Associate Professor **Inessa Yarova**
Sumy State University, Ukraine

The logistics sector has undergone many crises and transformations over the last 2 years. VUCA-world has become a new reality. This abbreviation, which comes from the words "volatility", "uncertainty", "complexity", "ambiguity", continues to be heard from authoritative experts. Indeed, instability, uncertainty, complexity and ambiguity are striking features of the modern world that permeate all its spheres. Logistics is no exception. That is why industry experts are pursuing stability and sustainability, even though they are difficult to achieve.

Technological developments, the sustainability concept, and the interest rate crisis have greatly influenced trends in the logistics sector.

Customers' needs remain high and demand local solutions. At all logistics companies, customers want to know where their goods are and when they will be delivered. There is also a growing demand for same-day delivery, and companies need to respond to this demand.

It is increasingly important to focus on local solutions, such as reliable regional transportation networks, to ensure efficient delivery of products. Orders can be placed at local stores and distribution centers rather than at regional warehouses.

Multi-channel logistics and high-volume deliveries are increasingly managed by multiple internal and external fleets, requiring regular deliveries and same-day orders. Some of these vehicles are site-specific, but there is also potential to automate order fulfillment for specific fleets.

Different modes of transportation are also important: road, air, water, and rail. In some cases, it is important to change modes of transportation quickly to avoid delays. In such cases, it may be necessary to establish such a network. Supply chain optimization plays an important role here.

Robots are also becoming increasingly popular as a means of reducing the workload of warehouse staff. They can be used in warehouses and online stores to pick up incoming goods and deliver heavy items. This has had a positive impact on productivity, and by 2022, robots will be gaining ground in logistics and robotic manufacturing.

Another logistics trend is the use of technology to predict inventory and deliveries. SCM technologies based on machine learning and artificial intelligence can help develop efficient logistics management concepts. Logistics management software allows companies to plan, forecast, and solve inventory and supply problems in real time.

Logistics management can be significantly improved through the use of supply chain optimization platforms. Automation, system and data integration, new features for employees, and supply chain visibility for managers are just a few of the benefits of advanced platforms, and by 2022, more companies will be ready to invest in these technologies. (Fig. 1) [1].

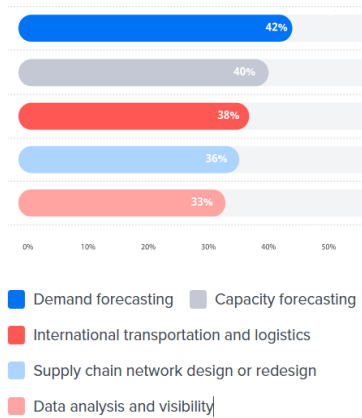

Figure 1-Aspects that shippers are looking to improve in 2022 [1]

The commitment of transport operators is a key trend in 2022. Companies will not be able to deliver goods to their warehouses and customers if goods and raw materials cannot be delivered. Drivers are an important part of the logistics puzzle, and companies will support and equip their drivers to deliver more goods every day.

Key trends this year include avoiding last mile supply chain bottlenecks and on-time deliveries, increasing the number of drivers and using technology, such as apps, to manage drivers and make their jobs easier.

Sustainability is also a key issue in the retail supply chain, as it accounts for more than 50% of the industry's carbon emissions. If businesses take advantage of this, e-commerce will grow rapidly and transport-related carbon emissions will increase by more than 30% by 2030. [2].

In 2022, an increasing number of companies are looking to invest in green solutions. Examples include environmentally friendly logistics methods, optimising the last kilometre, significantly reducing fuel consumption, using electric vehicles as an alternative fuel for the last kilometre and opting for environmentally friendly product packaging. Many areas of logistics require rapid progress, leading to a fundamental change in approach.

Thus, the pandemic, instability, energy crisis and wave dynamics of freight rates do not stop the logistics development in the world. Of course, these problems create complications, but experts are looking for ways at least to relative stability, share views on significant professional events, influence legislative initiatives.

1. Logistics Trends 2022: Future of 3PL and Shipping Industry. (2022). Locus. Retrieved from: https://locus.sh/resources/third-party-and-shipping-industry-logistics-trends/?utm_source=resources&utm_medium=Vistors&utm_campaign=infographic

2. Lastra, L. (2022, May 12). Emerging Logistics Trends to Look for in 2022. Retrieved from: Paack. <https://paack.co/logistics-trends-2022/>

THE SYSTEM OF MOTIVATION OF PERSONNEL AT INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES

Roman Dubovych, student,
Ph.D. in Economics, Associate Professor **Denys Smolennikov**
Sumy State University, Ukraine

The efficiency of production and economic processes depends on well-organized structures, clearly defined and realistic goals, clearly formulated plans, and strategically important decisions. However, all efforts to implement these processes will be in vain if the organization does not have people doing real work. The need to solve tasks and issues stimulates employees voluntarily and efficiently perform tasks assigned to them in accordance with the responsibilities that employees have. Staff management is a very important responsibility at the enterprise. Also, part of the responsibilities of this position is to stimulate workers. Without employee motivation, incentives will not be effective. These two concepts are often confused but have a different sense (Robescu & Iancu, 2016).

Everyone has particular needs. More specific needs of each person are highlighted, which makes it possible to identify the most effective methods of influencing a person to motivate and stimulate. This is the key to choosing the most effective elements of non-material motivation.

As a result, a “motivational profile” of the employee is compiled, which allows for assessing the significance of the needs of a particular person. Intangible incentives are pleasure-oriented psychological needs of humans. Their goal is the moral impact on a person by creating an atmosphere of social harmony around them. These include health care, insurance, leave, pensions and more.

Types of incentives within the organization are expressed through the concept of a compensation package.

The development of non-material motivation and its structure is a complex process because the manager chooses the type of motivation that suits a particular employee. (Datuk, 2018).

The chosen methods are individual. They can be applied equally to all employees without exception, as they can either give different effects or show the effect on some employees in general, which is why it is essential to define rules and approaches to developing intangible motivation

Since industrial enterprises employ many employees who are part of some specific stages of production. Employees perform a fairly specialized type of work, and sometimes the monotony and uniformity of the work process demotivate the employee (Joseph, 2015).

At industrial enterprises, as a practice has shown, the material form of stimulation and motivation works better. But also, do not forget about non-material methods of motivating incentives. Financial incentives have very positive results on employees' productivity. Still, the employee is gradually getting used to the salary, which is why it is very important to combine the types of motivation.

To introduce the correct staff motivation system, it is necessary to introduce rationing regarding the work of different groups. The norms can determine the qualification of the work, the amount of work, and the urgency of the work that needs to be done.

Also, for certain types of work, you can enter a productivity rate, a quality standard and introduce remuneration and allowances for such types of work.

At industrial enterprises, the issue of motivation is always more important since it is challenging to find a specific approach to non-material motivation for a particular worker. Since there can be a huge number of workers. In such situations, you can conduct a small survey in order to understand what things or incentives will have a greater impact and, as a result, motivate employees to work better.

In conclusion, the motivation system at industrial enterprises with many employees is critical and requires special attention. It is essential not only to use the material form of motivation since it will only have an effect for some time, but it makes a lot of sense to take a comprehensive approach to the issue of staff motivation. It is necessary to combine different types of stimulation and motivation for the employee to constantly find new motives and incentives to increase his work efficiency. It is essential to have a special department that will deal with the motivation of the staff and monitor the indicators of the quality and efficiency of the workers.

1. Robescu, O., & Iancu. A. G. (2016). The Effects of Motivation on Employees. *Valahian Journal of Economic Sciences*, 40-51.
2. Datuk, M. Z. (2018). Impact of Employee Motivation on Work Performance. *International Journal of Scientific and Research Publications*, Volume 8, 295–308.
3. Joseph, O.B. (2015). The effect of employee' motivation on organizational performance. *Journal of Public Administration and Policy Research*, 7(4), 62-75.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

доцент, к.е.н., **Хомутенко Л. І**

здобувач **Ганжала К. С.**

Сумський державний університет, Україна

Вільне переміщення осіб тривалий час розглядалося саме як основа економічної інтеграції. Міграція робочої сили відкриває шлях до використання професійно-технічних навичок кадрових ресурсів. Також міграція стимулює розширення вільної торгівлі та комерційної діяльності в рамках регіону, зокрема товарів та послуг місцевого виробництва :(Free movement, labour mobility)

Під міграцією робочої сили слід розуміти переміщення працездатного населення в межах світового ринку праці між тими чи іншими країнами. Значна різниця у заробітній платі, наявність безробіття у країні, звідки родом емігрант, чи загалом різний рівень соціально-економічного розвитку окремих країн істотно збільшують міграційні процеси кадрових ресурсів.

Окрім трудової міграції також виділяють вимушену міграцію, яка стає наслідком військових та політичних подій, переслідування на релігійному та етнічному ґрунті, та інших причин, які змушують населення змінювати місце проживання :(Короленко Н. В., Петросян А. А)

Серед основних причин, які так чи інакше зумовлюють міграцію робочої сили, слід вважати:

– низький рівень життя працездатного населення в країнах еміграції (як було зазначено вище, незадовільна заробітна плата, безробіття, зубожіння тощо);

– достатньо високий рівень заробітної плати в інших країнах (Західна Європа, США, Канада, Австралія тощо).

– більш кращі соціальні і технічні умови праці та реалізації своїх можливостей у країнах імміграції;

– природні лиха чи епідемії, незадовільний рівень охорони здоров'я в країнах еміграції;

– політичні, військові, релігійні чи етнічні чинники.

Невід'ємним елементом еміграційної політики є надання мігрантам юридичного статусу, який встановлює їх соціальні, трудові та інші права, що закріплені у міжнародних договорах. Також цей статус позбавляє мігрантів політичних прав та регламентує строк перебування іноземного робітника в країнах імміграції. Прикладом виступає Швейцарія, де заборонено протягом

року змінювати місце роботи, протягом двох – місце проживання та професію, а також брати участь у профспілковій організації.

За даними ООН, кількість мігрантів значно зросла за 19 років. Так, у 2019 році вона змогла досягти приблизно 272 мільйона. У 2000 році цей показник становив 173 млн., в 2005 - 191 млн., у 2010 - 220 млн., в 2015 - 248 млн. :(Департамент ООН з економічних і соціальних питань, 2019.)

На рисунку 1 зображено частку міжнародних мігрантів на тому чи іншому континенті. Згідно дослідження, близько 31% всіх мігрантів проживають в Азії (83,6 млн.), 30% - в Європі (82,3 млн.), 26% - в Північній і Південній Америці (70,2 млн.), 10% - в Африці (26,5 млн.) і 3% - в Океанії (8,9 млн) [4].

Рисунок 1 – Кількість міжнародних мігрантів в 2019 році :(Портал глобальних даних про міграцію.)

Пандемія COVID також значно вплинула на трудову міграцію населення. Так, логічно припустити, що у 2020 році міграція досягла історичного мінімуму через значні обмеження на в'їзд і виїзд, особливо для трудових ресурсів.

Щодо нормативного регулювання міграційних процесів, то на теперішній час вони є предметом тільки двох міжнародних угод: Міжнародної конвенції щодо прав усіх трудових мігрантів (1990 р.) та Угоди СОТ (Світової організації торгівлі) з торгівлі послугами (ГАТС). Можна додати, що ГАТС є єдиним загальним документом, що так чи інакше стосується трудової міграції.

Також існує низка міжнародних домовленостей щодо міграції, проте слід зазначити, що вони направлені саме на захист прав мігрантів і не мають на меті активізувати міграційні процеси та активізувати їх вплив на економічне зростання. Прикладом виступає Конвенція МОП № 97, яка

стосується міграції з метою працевлаштування, а також Конвенція №143, що торкається забезпечення рівного ставлення до трудових мігрантів. Генеральною Асамблеєю ООН було проведено декілька Діалогів високого рівня щодо Міжнародної міграції та розвитку, результатами яких стало створення Глобального форуму щодо міграції та розвитку.

Окрім нормативного регулювання трудової міграції, існують також методи економічного та соціального регулювання. До них слід віднести:

- квотування імпорту робочої сили. Так, у США серед мігрантів 90% - це ті, що мають родичів у США або є спеціалістами, що користуються попитом в країні;

- наявність сертифікованих документів, що підтверджують кваліфікацію мігранта. До прикладу, наявність обов'язкового робочого стажу не менше 3-5 років;

- введення вікових обмежень. Наприклад, в Норвегії та Швеції вік мігрантів не може перевищувати 40 років;

- задовільний стан психічного та фізичного здоров'я мігрантів на ті чи інші професії;

- обмеження терміну перебування та роботи в країні. Дане регулювання стосується категорії тимчасових мігрантів, таких як сезонні робітники, студенти і тд;

- заборона мігрантам займатися деякими видами професійної діяльності. Як зазначалося вище, юридичний статус, що надаються трудовим мігрантам, забороняє займати певні посади, що стосуються державної служби, роботи, що пов'язана з державною чи військовою таємницею тощо.

- заборона дискримінаційних правил та забезпечення міграційного балансу між національностями. Знову прикладом виступає США, де застосовують географічні, або найчастіше регіональні квоти.

Отже, з кожним роком міграційні процеси посилюються, що особливо стосується робочої сили. Винятком був лише 2020 рік, коли діяли карантинні обмеження. З початком широкомасштабної агресії Росії багато українських спеціалістів перебравлося до країн Західної Європи, і для нашої держави це є більше негативною тенденцією. Так, окрім зростання трудового іміджу та попиту на українську робочу силу відбувається значний відтік професійних кадрів.

Загалом для країни-імпортера робочої сили існують як позитивні, так і негативні наслідки міграції. Разом із зменшенням витрат на підготовку робочої сили, омолодженням трудових ресурсів можуть виникнути негативні процеси, такі як безробіття, вплив валюти за кордон, конкуренція між резидентами та нерезидентами тощо. Тому регулювання міграції відіграє ключову роль у забезпеченні позитивного впливу міграційних процесів на економіку країни.

1. Free movement, labour mobility, regional integration and development: keys to Africa moving in the 21st century /
2. Global Migration Policy Associates [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.globalmigrationpolicy.org/articles/governance/GMPolicyBrief%20Migration-Regional%20Integration-Development%2023mar15.pdf>
3. Короленко Н. В., Петросян А. А. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». , Одеський національний економічний університет, м. Одеса. 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/87.pdf
4. Департамент ООН з економічних і соціальних питань, 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>
5. Портал глобальних даних про міграцію. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019&m=1
6. Хомутенко Л.І. Міграційні процеси в світі: основні параметри та географічна спрямованість / Л.І. Хомутенко, К.П. Назаренко, О.Ю. Тетерева // «Первый независимый научный вестник». - Киев, ул. Дмитриевская, 64, 2017. - № 18. – С.81--86.

LABOUR MIGRATION

Student **Korobko S.O**
Sumy State University, Ukraine

Migrant labour is casual and unskilled workers who move about systematically from one region to another offering their services on a temporary, usually seasonal, basis. Migrant labour in various forms is found in South Africa, the Middle East, western Europe, North America, and India.

In Europe and the Middle East, migrant labour usually has been recruited for urban rather than agricultural employment and involves longer periods of residence. In North America, migrant labour tends to be hired for farmwork, primarily at harvest time. The demand for agricultural migrant labour stems from the seasonal nature of harvesting. In the Northern Hemisphere, migrant labour moves seasonally from south to north following the harvest, while this pattern is reversed in the Southern Hemisphere. Most of these agricultural workers move in established patterns within these general directions, and their work typically involves tasks that are manual, repetitive, and easily learned.

Among the economic conditions that heighten the demand for migrant workers are rapid increases in agricultural production within a given region and a significant loss in the number of farm labourers—a condition often caused by higher wages outside the agricultural sector. While the factors that create the demand for migrant labour may vary, those behind the supply of migrant labour tend to be constant: in most cases, migrant labourers come to their work because of unfavourable economic and social conditions in their home regions.

The short-lived relationship between migrant worker and employer creates a disorderly labour market. Most migrant labourers have no reemployment rights, are usually not organized in unions, and have limited access to the job market. Middlemen, job brokers, labour contractors, and crew leaders add some order to the system. For example, labour contractors will recruit workers, transport and supervise them, and dispense their pay. Contractors also negotiate wages and working conditions with the employers. On the other hand, the wages, working conditions, and standards of living for migrant workers tend to be lower than those of other labourers, and migrants must often work long hours under exacting requirements. In some countries, child labour is widespread among migrant labourers, and even in the United States those children who do not work might not attend school, because in many localities schools are open only to legal residents. There can also be inadequate housing for migrant workers, and their literacy levels, social cohesion, and rates of political participation are low.

Whether native or foreign-born, migrants are fundamentally alien to the community in which they work. As a result, migrant workers can have difficulty accessing local health and social services and can be deprived of rights either because of their illegal status or because they lack easy recourse to the courts. The nomadic nature of migrant workers makes the regulation of their working and living conditions difficult and may negate union and government labour standards that apply to regular work settings

FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM AS A TOOL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Student **Aleksandra Sheremet**

PhD, Associate Professor **Denys Smolennikov**
Sumy State University, Ukraine

Theoretical and methodological aspects of a financial management system of the agricultural enterprise have been studied by many authors, including Schnittgrund K. P., Baker G., Garman E.T., Lytton R.H., Dail P., Hill F., Hira T. H., Fanslow A. M., Titus P. M., etc. (Schnittgrund K., Baker G., 1983; Garman E. et al., 1988; Hill F., 1981; Hira T. et al., 1989). Despite a significant number of scientific papers and notable achievements in this area, the problem of a financial management system of agricultural enterprises considering the company's relevant peculiarities of their functioning in the conditions of market relations make this research important. This is especially relevant for the sustainable development of agricultural enterprises in the context of local and global challenges.

To ensure the stable development of agricultural enterprises, the main priorities in the financial performance management system should be implementing management measures aimed at optimizing the value of financial results.

To obtain a detailed assessment of the financial condition of the company, it is recommended to make a diagnostic analysis of the efficiency of enterprise asset management based on financial statements by calculating the financial performance of assets, liquidity, financial stability and business activity of the entity (Kuzmin O. et al., 2015).

The arrangement of the financial outcome in farming ventures has its own qualities regarding the particulars of creation and financial exercises of business structures of the rural area, among which the prevailing ones are:

- the impact of regular and climatic variables on the course of benefit arrangement (trademark irregularity of creation);
- multisectoral nature of horticultural ventures: the creation of different yield and animals items, handling of own and cost unrefined components;
- contribution in the economic course of indispensable typical and organic elements of creation and natural resources, which decides the highlights of their assessment, appearance in the arrangement of records, as well as the particulars of representing the creation cycle (natural changes) and working out the expense of items;
- the situation with a farming maker permits the utilization of work on the arrangement of tax collection with an instalment of a solitary duty and a unique system of VAT tax assessment.

Finance management is a system to manage a company's (an enterprise's) financial activities. Financial resources, investments in current and non-current assets, gainings, expenses, and profits are the object of financial management.

The profitability of farm production is ensured mainly by the optimal production structure, taking into account the available resource potential and the choice of production of those crops that have the lowest production costs and are in demand in the agricultural market. Determining the optimal production program is quite a complex process. This is due to the peculiarities of agricultural production planning and a large number of factors that affect the production process and the relationship between industries.

An effective instrument for further developing the finance management system of the farm is to work on the utilization of strategies for economic and mathematical modelling, considering the arrangement of elements of impact and interrelated pointers on the efficiency of creation and financial exercises, specifically:

- compulsory execution of long-term agreements with purchasers for the stockpile of specific kinds of agricultural items;

- accomplishing the most significant degree of level headed and proficient utilization of creation and asset capability of the endeavour, the steady development of work efficiency;
- guaranteeing the minimization of long-term and current expenses per unit of result, unit of a land region or restrictive head of domesticated animals while continually expanding crop yields in crop creation;
- guaranteeing the greatest benefit by fortifying the farm's strengths in the facing of external threats, including competitors.

1. Schnittgrund, K. P., & Baker, G. (1983). Financial management of low-income urban families. *Journal of Consumer Studies & Home Economics*, 7(3), 261-270.
2. Garman, E. T., Lytton, R. H., & Dail, P. W. (1988). Factors associated with dissatisfaction with personal finances. In *Proceedings of the 17th Annual Southeastern Regional Association for Family Economics/Home Management Conference* (pp. 63-73).
3. Hill, F. (1981). Farm Women: Challenge to Scholarship. *Rural Sociologist*, 1(6), 370-82.
4. Hira, T. K., Fansiow, A. M., & Titus, P. M. (1989). Changes in financial status influence the level of satisfaction in households. *Lifestyles*, 10(2), 107-121.
5. Kuzmin, O. E. et al. (2015). International Financial Management. *Lviv Publishing House. Polytechnic University*. 192 p.

МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ

Студентка **Тулякова А.О.**

к.е.н., доцент **Замора О.М.**

Сумський державний університет, Україна

В останні роки на фоні глобалізації та збільшення відкритості економік спостерігається активізація міграційних процесів серед країн. Одна з причин полягає у дисбалансі трудових ресурсів. Це пояснюється розвитком науки та потребою в висококваліфікованих кадрах серед розвинутих країн, а також нестачею дешевої робочої сили низької кваліфікації. (Курунова, 2015)

Неконтрольовані міграційні процеси можуть становити небезпеку національним інтересам. Тому кожна держава намагається вжити заходів з регулювання міграції та впровадити єдину політику. Згідно до розробки Закону України від 14.07.2010 «Про основні засади міграційної політики» державна міграційна політика – «сукупність заходів, що здійснюються державою щодо регулювання міграційних процесів з метою захисту національних інтересів, безпеки та територіальної цілісності, забезпечення належного соціально-економічного, демографічного, науково-освітнього розвитку держави.»

З одного боку, було доведено, що для країн з перехідною економікою грошові перекази мігрантів стають суттєвим джерелом фінансування. (Курунова, 2015) Додаткові надходження до бюджету підвищуються добробут країни та стають підґрунтям для важливих національних реформ. Але з іншого боку, якщо країна не спроможна протягом довгого часу стимулювати повернення мігрантів із закордону, спостерігається явище «відпливу умів», що знижує національну конкурентоспроможність.

Регулювання міграції знайшло своє відображення в законодавчій базі України. Конституція закріплює за громадянами країни право на українське громадянство та на можливість пересування за межі країни. (Майданік, 2005) Більш детально умови та підстави перебування в той чи іншій країні зарегламентовано окремими угодами із урядами країн-реципієнтів української робочої сили.

Проте, до інструментів міграційної політики належать не лише нормативно-правові документи. В широкому сенсі державне регулювання міграції включає в себе комплекс національних реформ, що націлені на покращення якості життя в країні та сприяння рееміграції. До таких інструментів належить зовнішня діяльність, митне регулювання, заохочення інвестицій, а також інноваційна, соціальна, фінансова та регіональна політики держави. (Кочергіна, 2009)

Фокус української політики на інтеграцію до європейського простору та збільшення відкритості до співпраці з країнами-членами ЄС протягом останніх років створили сприятливі умови для підвищення мобільності українського робочого капіталу. Але наслідком прагнення українців знайти краще життя за кордоном часто стає їх соціальна незахищеність, залежність від роботодавців, втрата свого професійного рівня.

Перед країнами Європи також постає необхідність у введенні заходів регулювання міграційних потоків. Від початку 70-х років вони почали активно впроваджувати програми стимулювання повернення іммігрантів назад на батьківщину. Деякі з заходів цих програм включають в себе матеріальне заохочення, професійну підготовку іммігрантів, економічну допомогу країнам масової еміграції.

З початку повномасштабної війни Росії проти України більше 6 мільйонів українців змушені були виїхати за кордон (станом на травень 2022). Така ситуація сприяла розробленню Єврокомісією єдиної директиви щодо надання тимчасового захисту населенню України. Вона включає в себе надання права на проживання, соціальну та медичну допомогу, доступу до освіти та до ринку праці, на відкриття платіжного рахунку (Лорена Стелла Мартіні, 2022). Наразі умови допомоги українцям є неоднаковими серед країн ЄС, але проводяться роботи щодо їх уніфікації.

У майбутньому Україні та ЄС належить провести велику спільну роботу з приводу повернення українців. Тому що втрата великої кількості трудових ресурсів через війну становить небезпеку майбутньому економічному розвитку країни. Очевидно, що основна передумова для цього – забезпечення миру та суверенітету в країні, на що зараз зорієнтована основна діяльність України.

Отже, робоча сила є важливим ресурсом для країни, що може впливати на її конкурентоспроможність. Багато в чому рівень міграції обумовлений соціально-економічним станом всередині країни. Тому регулювання міграції має представляти собою систему комплексних рішень щодо вирішення основних проблем країни.

1. Кочергіна, Н. (2009). Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на державну міграційну політику України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка, (Вип. 109), 23–27.
2. Курунова, Ю. (2015). Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн. Львівський національний університет імені Івана Франка.
3. Майданик, І. (2005). Проблеми регулювання та координації трудових міграційних процесів. Міграційні процеси та етнічні проблеми, 2, 86–92.
4. Проект Закону «Про основні засади державної міграційної політики України». (2010, 14 липня). ПС ЛІГА:ЗАКОН. <https://ips.ligazakon.net/document/JF56900A>
5. Lorena Stella Martini. (2022, 8 квітня). Movement to action: How Russia's war on Ukraine could reshape EU migration policy. ECFR. <https://ecfr.eu/article/movement-to-action-how-russias-war-on-ukraine-could-reshape-eu-migration-policy>

ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ЧЕРЕЗ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

студентка **Голоха А.Р.**

к.е.н., доц. **Щербаченко В.О.**

Сумський державний університет, Україна

На сьогодні тема вимушеної міграції для українського суспільства є надзвичайно актуальною, у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України 24.02.2022 року. Ця подія призвела до безпрецедентного з часів Другої світової війни явища – масової вимушеної міграції українців та появи не відомого раніше в українському суспільстві феномена багатомільйонних вимушених мігрантів, біженців, внутрішньо переміщених осіб, переселенців та емігрантів. За своїми масштабами, географією охоплення, кількісними показниками та часовими рамками сучасна українська вимушена міграційна криза не має аналогів в Європі та значно перевищує всі попередні (афганська 1979-1989, венесуельська 2013-2019, сирійська 2019-2020).

Вимушена міграція - одна з форм міграції, що передбачає внутрішнє(в межах своєї країни) чи зовнішнє (за кордоном) переміщення осіб певної держави, у зв'язку зі збройним конфліктом, природної катастрофи чи іншим не передбачуваним явищем, що змушує людей покинути свої домівки. Керівні принципи внутрішнього переміщення ООН визначають вимушених переселенців як: людей, «яких змусили або зобов'язали втекти або покинути свої будинки чи місця постійного проживання, зокрема в результаті або з метою уникнення збройного конфлікту, масових проявів насильства, порушень прав людини або природних чи техногенних катастроф, та які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів» [1].

За оцінками Forbes з посиланням на дані ООН далеко від дому залишаються близько 9 мільйонів українського населення. У тому числі 5 млн перебувають у межах держави, а 4 млн – за кордоном [2].

За оцінками на основі загальнонаціонального опитування МОМ, яке було проведене 9-16 березня 2022 року, з різних регіонів у межах України виїхала така кількість людей: 2 344 936 — схід, 1 936 839 — Київ та область, 1 302 022 — північ, 485 829 — південь, 220 243 — центр, 187 854 — захід [3]. Можна стверджувати, що переміщення в середині країни відбувалося хвилями у зв'язку з наявністю військових дій у тому, чи іншому регіоні.

Як вже зазначалося, що найбільша кількість вимушених мігрантів переїхала за кордон. Більшість із них поїхали до Польщі – понад 3 млн. людей. За останніми даними, до Румунії виїхали понад 817 тис. осіб, до Угорщини – майже 520 тис., до Молдови – понад 443 тис., до Словаччини – майже 372 тис. і до Білорусі – понад 25 тис. осіб [4]. Це означає, що в майбутньому (а можливо і на теперішній час) спричинить безліч проблем безпекового, фінансового, соціального, економічного, сімейного та демографічного характеру. Остання матиме вкрай негативні наслідки для генофонду населення України на наступні десятиліття [5].

Очевидним негативним результатом вимушеної масової еміграції молодшої частини населення України (насамперед жінок репродуктивного віку) до перелічених вище закордонних країн стане значне зниження кількості населення нашої держави загалом [6]. Разом із певними втратами Збройними Силами України живої сили під час бойових дій проти РФ, із десятками тисяч загиблих серед мирного населення на лінії фронту й углибині української території від завданих агресором систематичних ударів крилатими і балістичними ракетами, а також унаслідок періодичних бомбардувань ворожою авіацією українських міст, чисельність населення нашої держави істотно скоротиться. Але найбільшої втрати завдає примусова незворотна еміграція, що виключно негативно позначається на генофонді українського народу [5].

1. Керівні принципи внутрішнього переміщення. ООН.
URL: <http://www.unhcr.org/43ce1cff2.html>

2. Все не так, як каже ООН. Forbes оцінив реальну кількість українських біженців і в яких країнах вони зараз. Інфографіка. Forbes. URL: <https://forbes.ua/inside/vse-ne-tak-yak-kazhe-on-forbes-otsiniv-realnu-kilkist-ukrainskikh-bizhentsiv-i-v-yakikh-krainakh-voni-zaraz-28042022-5719>

3. Ukraine — IDP figures: General Population Survey (9 — 16 March 2022). DTM. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-%E2%80%94-idp-figures-general-population-survey-9-%E2%80%94-16-march-2022>

4.3 України вже виїхали майже 5,5 мільйона біженців – ООН. ТСН. 30 квітня 2022 року. URL: <https://tsn.ua/ato/z-ukrayini-vzhe-viyihali-mayzhe-5-5-milyona-bizhenciv-on-2050408.html>.

5. Рендюк Т. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. Академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9149>

6. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого — 24 березня 2022). Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznya-2022/>

ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ ¹

Доц., к.е.н., доц. **Школа В.Ю.**,
Студент **Домашенко В.С.**
Сумський державний університет, Україна

Концепція сталого розвитку включає три виміри, а саме соціальний, екологічний та економічний [1–3]. Економічний вимір сталого розвитку сільського господарства досліджено у роботах [4–7]. Екологічний вимір сталого розвитку сільського господарства аналізується переважно у двох площинах: витрат та інновацій, як це слідує з робіт [8–13]. Соціальний вимір сталого розвитку сільського господарства досліджено у [14].

За авторською методикою було проведено оцінку економічної стійкості та сталого розвитку сільського господарства України, а також північних та балтійських держав-членів ЄС, а саме: Литви, Латвії, Естонії, Швеції, Фінляндії та Данії. Такий вибір був заснований на тому, що, по-перше, країни Балтії приєдналися до ЄС пізніше, ніж північні країни ЄС (у 2004 р.); по-друге, на схожій структурі сільськогосподарської продукції в цих країнах ЄС. Крім того, ці країни ЄС також співпрацюють на політичному рівні в частині спільної аграрної політики ЄС [15]. Більше того, зважаючи на

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи №0120U102003 «Процес формування нових екологічно безпечних добрив пролонгованої дії на основі сировини фосфоритових родовищ»

прагнення України до інтеграції у європейський економічний простір, важливо з'ясувати, чи існують відмінності між новими та старими державами-членами з точки зору стійкості та сталості розвитку сільського господарства. Крім того, важливо з'ясувати, чи впливає площа сільськогосподарських угідь на показники стійкості та сталого розвитку сільського господарства (табл. 1).

На основі трьох основних джерел даних Eurostat, FADN та World Bank значення кожного виміру сталого розвитку та показників економічної стійкості були розраховані для країн північних та балтійських держав-членів ЄС та України. Більші значення інтегральних індикаторів вказують на вищий рівень стійкості або вищий рівень досягнення цілей сталого розвитку.

Слід зазначити, що коливання зведених балів для економічного виміру особливо яскраво виражені в Данії. Зокрема, різке зниження спостерігалось під час економічної кризи (2008–2009) та пандемії COVID-2019 (2020 р.). Відносно низькі коливання значень зведеного показника економічного виміру сталого розвитку сільського господарської спостерігалися для Литви. Крім того, скандинавські та балтійські країни демонструють чітку поляризацію з точки зору інтегрального показника соціального виміру стійкості сільського господарства. Зокрема, країни Балтії демонструють більший рівень досягнення соціальних цілей сталого розвитку в аграрній сфері. Екологічні показники розвитку сільського господарства свідчать про найбільшу екологічну стійкість Естонії, і найменшу серед досліджуваних країн ЄС – Данії. Показники України, як і у випадку попередніх вимірів, залишалися найнижчими за весь досліджуваний період.

Таблиця 1 – Сільськогосподарські землі (% від земельного фонду країни*)
(складено авторами за даними [16–19])

Країна	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Данія	62,4	61,9	63,4	65,6	65,7	66,3	65,8	65,6	65,8	65,8
Естонія	23,3	22,4	22,3	22,6	22,2	22,4	22,8	23,1	23,1	23,1
Фінляндія	7,3	7,5	7,5	7,5	7,4	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Латвія	25,5	29,0	29,2	29,6	30,2	30,1	30,3	31,1	31,1	31,2
Литва	54,5	44,2	44,8	45,3	46,1	47,1	48,0	47,2	46,9	47,1
Швеція	7,7	7,5	7,5	7,5	7,5	7,4	7,5	7,4	7,4	7,4
Україна	71,5	71,2	71,3	71,3	71,7	71,7	71,7	71,7	71,6	71,3

*Враховано всього земель (суша), без площі води (території, що покриті поверхневими водами)

Слід зазначити, що країни Балтії показали найвищий рівень сталого розвитку, тоді як країни Північної Європи (Швеція, Данія та Фінляндія) опинилися за рівнем трохи нижче. В той же час рівень сталого розвитку залишався більш стабільним у скандинавських країн, ніж у країнах Балтії.

Емпіричне дослідження показало, що економічна стійкість не може розглядатися як заміна сталому розвитку. Бажано використовувати його не як економічний вимір сталого розвитку, а як його невід'ємну частину. З точки зору політики, країни повинні мати можливість поєднувати заходи стійкості з заходами сталого розвитку під час формулювання стратегічних напрямків та національної аграрної політики [20].

1. Holden, E., Linnerud, K., Banister, D., Schwanitz, V. J., & Wierling, A. (2017). *The imperatives of sustainable development: needs, justice, limits*. Routledge
2. Lozano, R. (2008). Envisioning sustainability three-dimensionally. *Journal of cleaner production*, 16(17), 1838-1846.
3. Основи стійкого розвитку: посібник [для перепідготовки фахівців] / [за ред. Л.Г. Мельника]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 325 с.
4. DeLonge, M. S., Miles, A., & Carlisle, L. (2016). Investing in the transition to sustainable agriculture. *Environmental Science & Policy*, 55, 266-273.
5. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: [підручник] / Мельник Л.Г. [2-ге вид., випр. і доп.]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 348 с.
6. Менеджмент та маркетинг інновацій: [монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 616с.
7. Yanovska, A., Artyukhov, A., Vakal, S., Vacal V., Shkola V. Encapsulated organic–mineral fertilizers with nanoporous structure. *Applied Nanoscience*. 2021. Vol.11, Issue 7. <https://doi.org/10.1007/s13204-021-01893-6>
8. Васильєва Т.А., Школа В.Ю. Інноваційний вимір системи сталого сільськогосподарського землекористування: досвід ЄС для України. Вісник СумДУ. 2021, №2, С. 53-63. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/7.pdf DOI: 10.21272/1817-9215.2021.2-7
9. Школа В.Ю. Екологізація інноваційної діяльності у забезпеченні сталого розвитку. Механізм регулювання економіки. 2008. № 4. С. 150-158.
10. Прокопенко О.В., Школа В.Ю. Управління еколого-економічною безпекою підприємства на засадах екомаркетингу. Менеджмент і маркетинг інновацій. 2012. № 4. С. 337-346
11. Prokopenko O.V, Shkola V.Y. [Controlling of the ecological and economic enterprise security on the bases of ecomarketing](#). *Marketing and Management of Innovations* 4, 337-346
12. Vakal S., Yanovska A., Vakal V., Artyukhov A., Shkola V., Yarova T., Dmitrikov V., Krmela J., Malovanyu M. Minimization of Soil Pollution as a Result of the Use of Encapsulated Mineral Fertilizers *Journal of Ecological Engineering*. 2021. 22(1). P. 221-230. <https://doi.org/10.12911/22998993/128965>
13. Vakal, S., Yanovska, A., Vakal, V., ...Artyukhov, A., Shkola, V. Investigation of Morphology and Composition of the Mineral Fertilizer Granules with Nanostructured Areas *Proceedings of the 2020 IEEE 10th International Conference on "Nanomaterials: Applications and Properties" NAP 2020*. 2020. 9309704
14. Прокопенко О.В., Школа В.Ю. Оцінка рівня інтелектуального потенціалу в системі стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств. Менеджмент і маркетинг інновацій. 2010. № 1. С. 127–131
15. Ministry of Foreign Affairs of Latvia (2020). Co-operation among the Baltic

and Nordic countries. A press release. URL: <https://www.mfa.gov.lv/en/policy/baltic-sea-region/co-operation-among-the-baltic-and-nordic-countries#nb-6>

16. Agricultural land (sq. km). The World Bank, 2018. 18.05.2021. URL: https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.K2?end=2018&name_desc=true&start=2013

17. Agricultural land (% of land area). The World Bank, 2018. 18.05.2021. URL: https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS?end=2018&name_desc=true&start=2013

18. Land area (sq. km). The World Bank, 2018. 18.05.2021. URL: https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?end=2018&name_desc=true&start=2013

19. Shkola V.Y., Domashenko M.D., Kuchmiyov A.V., Novak K.S. Fundamentals of the Ukrainian land fund management. Marketing and Management of Innovations. 2016. №2, 235-345.

20. Prokopenko O.V, Shkola V.Y., Domashenko M.D., Prokopenko M.O. [Conceptual grounds to form motivational constituent of the international ecological policy.](#) Marketing and Management of Innovation 4, 245-259

РОЗДІЛ 3
ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК
SECTION 3
THE IMPACT OF INTERNATIONAL ECONOMIC
RELATIONS ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ВПЛИВ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА НИХ

канд. екон. наук **Домашенко М.Д.**
студентка **Гордієнко І.С.**
Сумський державний університет, Україна
д.е.н., проф. **Прокопенко О.В.**
Collegium Mazovia Innovative University (Седльце, Польща)

Міграційні процеси відіграють важливу роль у розвитку світового суспільства. Згідно з даними Департаменту по економічних та соціальних питаннях ООН [1] у 2020 році у світі налічувалося близько 281 мільйонів міжнародних мігрантів (складає 3,6% від світового населення), у порівнянні з 2019 роком кількість мігрантів зросла на 9 мільйонів (на 0,1% відповідно).

Міграційні процеси в Україні, країні зі значним ресурсним потенціалом не лише у плані земельних ділянок для сільського господарства, чи корисних копалин, а і людських ресурсів. Населення України станом на 2020 рік, згідно з даними Worldometer [2], становило 43,73 млн. осіб.

У 2014 році, після анексії Криму у березні 2014 року та війни на території Донецької та Луганської областей, відбувся значний стрибок міграційних процесів, а саме вимушено переміщених осіб. У 2021 році кількість внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій було рівно 1,470 мільйонів осіб [3].

Також за останні 8 років суттєво зросла кількість трудових мігрантів з України. Згідно даними про міжнародну міграцію [1], Україна на 8 місці (близько 6 млн. осіб) серед всіх країн в яких громадяни виїжджають на роботу за кордон.

Ситуація в Україні суттєво змінилася 24 лютого 2022 року, коли Російська Федерація повно масштабно вторглась на територію України, тим самим почавши війну. Через постійні обстріли та страх за власне здоров'я та життя, люди масово перетинали державний кордон. У зв'язку з воєнним

станом, виїзд чоловікам був заборонений через загальну мобілізацію, тому основну частину біженців із України склали жінки та діти. Станом на 24 лютого 2022 року 80 тисяч українців покинули країну, і з кожним днем сукупна кількість біженців зростає, і уже станом на 15 травня 2022 року дорівнювала 6,224 мільйона осіб.

Зі всіх сусідніх європейських країн, найбільшу кількість українців прийняла Польща, а саме 4,350 мільйонів осіб, на другому місці – Румунія, яка прихистила 943 тисячі, Угорщина – 627 тисяч осіб, Молдова – 468 тисяч українців, в Словаччину заїхало 433 тисячі осіб [4].

У той же час під час відкриття гуманітарних коридорів, РФ виводить, а по суті депортує людей із окупованих територій, і таких людей вже 888 тисяч, рис. 1.

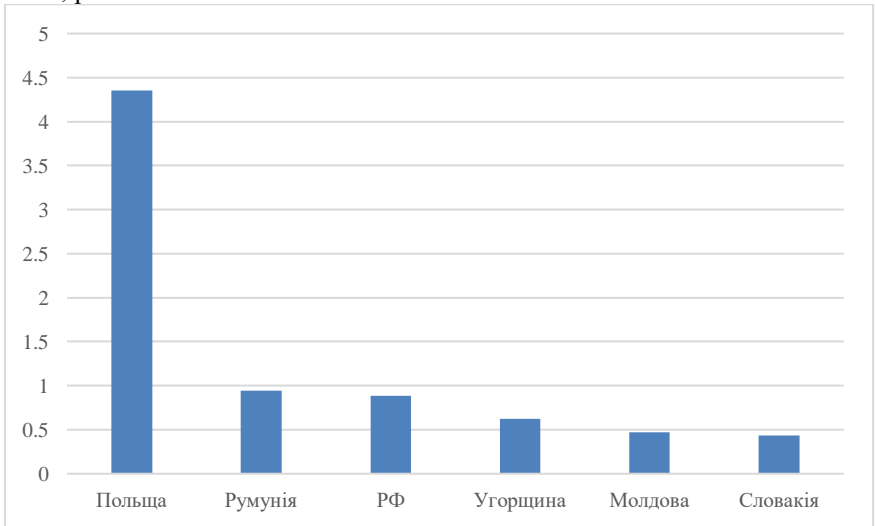

Рисунок 1. - Кількість біженців з України з початку повномасштабної війни

Звісно, слід окреслити, що до Польщі виїхало близько 4,5 мільйонів, але це не означає, що вони 100% залишились там, адже це могла бути перша країна на їх шляху і далі вони могли поїхати в будь-яку іншу країну ЄС. На жаль, ці рухи відстежити досить важко через відсутність кордонів між країнами Європейського Союзу. Можливо пізніше буде доступна інформація по кількості зареєстрованих біженців у інших країнах.

Для громадян України існує можливість оформлення тимчасового захисту в будь-якій країні ЄС, згідно з цим правом, він може тривати один

рік, і далі може бути продовжений в залежності від ситуації в Україні. Права згідно з Директивою про тимчасовий захист включають: дозвіл на проживання, доступ до ринку праці та житла, медичну допомогу та доступ до освіти для дітей. Кожен, хто легально проживає в ЄС, також має право відкрити базовий банківський рахунок.

Ситуація з міграцією в Україні є складною і важко зараз зробити певну оцінку ситуації, через постійні зміни. Безперечно, така кількість ВПО чи міжнародних мігрантів призведе до справжнього колапсу зараз та після закінчення війни. Існує безліч людей, які просто втратили свої домівки, та вимушені жили в тимчасових таборах для біженців чи модульних містечках.

Звісно, міграція для України є складним явищем на даний період часу, адже така кількість внутрішньо переміщених осіб, а також міжнародних біженців може суттєво вплинути на подальший розвиток багатьох країн.

Приймаючі країни будуть змушені ще довгий час допомагати біженцям з України, адже вони потребують та будуть потребувати медичного захисту, права та можливості навчатись працювати та взагалі жити повноцінним життям до того моменту коли вони зможуть повернутись в Україну. Також цим приймаючим країнам доведеться прийняти частину тих біженців, які назавжди залишаться в тій чи іншій країні через власне бажання, неможливості їхнього повернення на батьківщину.

На території України ситуація буде набагато складнішою, через відтік значної частини населення, тобто ринок праці не зможе повністю покривати всі потреби роботодавців, через виїзд жінок, при тому чоловіки, стали на захист батьківщини. Після завершення війни почнеться важкий період відбудови держави, інфраструктурних об'єктів та домівок, тому після припинення бойових дій люди не зможуть одразу повернутися додому.

Також постає питання не лише у відбудові держави, а і подальшому розвитку цілої нації, адже українські діти зараз перебувають закордоном зі своїми мами, і у тому випадку, коли вони вирішать залишитися в країні яка їх тимчасово прийняла, то країна просто почне втрачати своє майбутнє покоління, і тому у майбутньому зіштовхнеться з багатьма проблемами. У той же час постає питання з насильно депортованими українськими дітьми-сиротами, яких росіяни перевезли з окупованих територій на території РФ. Ці діти зараз втратили свої батьків та країну, у майбутньому вони можуть втратити свою ідентичність.

Усі вище згадані аспекти є викликами для сучасних та майбутніх поколінь, і для забезпечення найкращих умов проживання у певних країнах та і у світі загалом, повинні існувати більш-менш уніфіковані правила та закони, що регулюють міграцію та міграційні потоки.

1. World Social Report 2021. (2022). UN. Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2021/05/World-Social-Report-2021_web_FINAL.pdf (date of access: 19.05.2022).
2. Ukraine Population 2022. (2022). Worldometers. Retrieved from <https://www.worldometers.info/world-population/ukraine-population/> (date of access: 19.05.2022).
3. Скільки в Україні переселенців і яку допомогу вони отримали в липні. (2022) Слово і діло. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/26/infografika/suspilstvo/pereselenci-ukrayini-skilky-yix-ta-yakux-oblastyax-prozhyvayut> (дата звернення: 19.05.2022)
4. Number of refugees from Ukraine crossing Central and Eastern European borders after Russia's invasion of Ukraine from February 24 to May 19, 2022, by selected country. (2022). Statista. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/1293403/cee-ukrainian-refugees-by-country/> (date of access: 19.05.2022).
5. Maryna Domashenko, David Pimonenko Ukraine in international migration processes // Socio-Economic Challenges : Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, Sumy, March 22–23, 2021 / edited by Prof., Dr. Vasilyeva Tetyana. – Sumy : Sumy State University, 2021. – С. 248-251.
6. Shkola V.Y., Troyan M.Y., Domashenko M. D., Vavilichev M.D. Global Competitiveness of the Economy and Intellectual Capital Index: Case of the EU Countries and Ukraine. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. pp. 108-119. <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.09> ISSN 1726-8699
7. Shkola V., Domashenko M., Vavilichev M. Perspectives on global competitiveness in terms of modern challenges and threats: the case of leading world's economies for Ukraine // Mechanism of Economic Regulation – 2021. – No 2. – P. 51-65 <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.06> https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_49/Viktoriiia_Y_Shkola_Maryna_D_Domashenko_Mykola_D_VavilichevPerspectives_on_global_competitiveness_in_terms_of_modern_chall.pdf

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ З МІГРАЦІЄЮ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ПЕРІОД ВІЙНИ

к.е.н., доцент **Хомутенко Л.І.**

здобувач **Тулякова А.О.;**

Сумський державний університет, Україна

Початок повномасштабної війни в Україні породив низку загроз для її майбутнього розвитку. Одна з них має демографічний характер та пов'язана з великим потоком міграції українців за кордон. Це визначає необхідність спостереження та аналізу сучасних міграційних процесів з метою визначення їх можливих соціально-економічних наслідків.

Тип міграції, пов'язаний з переселенням людей у пошуку притулку від загроз, спричинених воєнними або іншими обставинами надзвичайного характеру, називається вимушеною міграцією. Станом на 23 червня 2022 більше 8 мільйонів українців змушені були виїхати за кордон в цілях своєї безпеки (UNHCR, 2022). У зв'язку з війною на території України 4 березня

2022 року Радою ЄС було запроваджено Директиву про тимчасовий захист 2001/55/ЄС, що дозволяє біженцям з України тимчасово перебувати на території країн ЄС з правом на працевлаштування, освіту, охорону здоров'я та соціальну допомогу (European Commission, 2022).

У зв'язку з обмеженнями Держприкордонслужби щодо виїзду окремих категорій чоловіків віком від 18 до 60 років, переважна більшість українських біженців представлена жінками та дітьми (Кабінет Міністрів України, 2022). Лише за перший місяць війни одна четверта частина загальної кількості дітей України була переміщена за її кордони (Lederer, 2022). Цей фактор може відзначитися на рівні народжуваності, а разом з цим спровокувати зміни в майбутній статеві-віковій структурі населення.

Втрата трудових ресурсів веде за собою низку проблем економічного характеру: зниження обсягу національного виробництва, податкових надходжень до бюджету, сукупного попиту в країні. Особливою проблемою для економічного розвитку може стати нестача працівників високої кваліфікації для виконання робіт у прогресивних галузях. Однак, тут варто відзначити роль ІТ-сфери в підтримці економіки. Через можливість організації роботи онлайн в бідь-якій локації ця сфера виявилась найбільш стійкою та прибутковою для України. Згідно з дослідженнями, 77% ІТ-компаній змогли залучити нових клієнтів, а 52% зберегли 100% своєї клієнтської бази (Асоціація "IT Ukraine", 2022).

Багато в чому вірогідність втілення песимістичних сценаріїв залежить від гіпотетичної готовності українців повернутися до батьківщини після закінчення військових дій. Тривалий період взаємодії з культурою приймаючої країни створюють умови для варіанту подальшого перебування за кордоном. Адже тимчасовий захист приймаючих країн передбачає підготовку мігрантів для трудової діяльності, надання освітніх послуг. І багато українців може вбачати більш вигідні умови своєї професійної реалізації в країнах з вищою оплатою праці. Така тривала культурна асиміляція може призвести до зменшення носіїв національної культури.

Безперечно, основною ціллю України для уникнення цієї проблеми наразі є сприяння національній безпеці та створення умов для майбутньої економічної діяльності населення. Але вже зараз ми можемо спостерігати позитивні тенденції. Попри наявну небезпеку, станом на 23 червня 2022 року 2,8 млн українців вже повернулися до своїх домівок (UNHCR, 2022). Цей факт, разом з поступовими кроками України на шляху до євроінтеграції, дають надію на стабілізацію демографічної проблеми.

1. Асоціація "IT Ukraine". (2022, 11 травня). Українська ІТ-Індустрія: перезавантаження в умовах війни. Асоціація "IT Ukraine" - Головна. <https://itukraine.org.ua/ukrainian-it-industry-reboot-in-wartime.html>

2. Кабінет Міністрів України. (2022, 23 травня). Держприкордонслужба щодо виїзду за кордон чоловіків, які постійно проживають за межами України, заброньованих осіб та деяких інших категорій. Головна | Кабінет Міністрів України. <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhprikordonsluzhba-shchodo-viyzdu-za-kordon-cholovikiv-yaki-postijno-prozhivayut-za-mezhami-ukrayini-zabronovanih-osib-ta-deyakih-inshih-kategorij>
3. European Commission. (2022, 18 березня). Press corner. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1727
4. Lederer, E. M. (2022, 11 квітня). UN: Nearly two-thirds of Ukraine's children have fled homes. AP NEWS. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-united-nations-europe-bc4bfede3b3e3079fe79d783eb0816d0>
5. UNHCR. (2022, 16 червня). Situation Ukraine Refugee Situation. Situations. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
6. Хомутенко Л.І. Міграційні тенденції в Україні: особливості української трудової міграції/ Л.І. Хомутенко, А.П. Гребенюк // Інфраструктура ринку: Електронний науково-практичний журнал, 2016.-Випуск 2. - С. 35-39. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2-2016>

ROLE OF INTERNATIONAL LABOR ORGANISATION IN REGULATION OF LABOR MIGRATION

student **J. Ata-Baah**
Sumy State University, Ukraine

The regulation of labor migration is very important, since the dynamics of labor migration can have a huge impact on the socio-economic situation in the countries of origin, transit or destination of migrants. In the latter, labor migration can help rejuvenate the workforce, support labor-intensive industries such as agriculture, construction and personal services, stimulate entrepreneurship, support social safety nets, and help meet staffing needs. In turn, countries of origin benefit from the remittances that migrants send back to their families and from the investment, technology and critical skills that come from returned migrants and communities of compatriots abroad.

According to the International Labor Organization, as of 2013, about 150 million people are labor migrants, which is approximately equal to 2% of the total world population in 2020 [1][2].

Under the Labor Migration (Revised) Convention, 1949 (No. 97), the term "migrant worker" means a person who migrates from one country to another for the purpose of finding employment other than for himself. The scope of Convention No. 97 excludes "frontier workers", "professionals and entertainers" and seafarers (Article 11.2). The Migration for Employment (Supplementary Provisions) Convention, 1975 (No. 143) is somewhat broader in its definition: it also covers persons who have migrated.

From the outset, the ILO also sought to protect "the interests of workers employed in countries other than their own" (ILO Constitution, 1919, preamble,

declaration 2) and pioneered the development of specific international labor standards. migration and protection of migrant workers. it adopted two conventions in 1949 and 1975, which are accompanied by non-binding recommendations. In October 2013, labor migration received a new impetus with the adoption by the UN General Assembly of a declaration as a result of the high-level dialogue on international migration and development (HLD), which recognizes the important contribution of migration to the achievement of the Millennium Development Goals and notes that the mobility of people is a key factor in sustainable development. In his report to the TLD participants, the UN Secretary-General presented an eight-point agenda for strengthening the role of migration in development, calling for reductions in related costs, such as remittances and recruitment costs. At the same time, the benefits of labor migration can be increased by making social security rights more portable and by facilitating the mutual recognition of diplomas, qualifications and skills. The topic of labor migration was also raised in the New York Declaration on Refugees and Migrants, adopted by the UN General Assembly in September 2016, and is expected to feature in the UN Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, which member states have committed to adopt. in 2018 [4-6].

Labor migration issues are clearly within the ILO's remit in relation to social justice. The ILO promotes respect for the rights of migrant workers as well as the fair management of labor migration through a set of standards comprising eight fundamental conventions: the Migrant Workers (Revised) Convention, 1949 (No. 97), the Abuses of Migration and ensuring equality of opportunity and treatment for migrant workers (No. 143), as well as the Recommendations thereon, 1949 (No. 86) and 1975 (No. 151), and the Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189). Other relevant documents include the Multilateral Framework on Labor Migration (2006) and General Principles and Practice Guidelines for Fair Recruitment (2016). The ILO brings together various actors in the world of work - ministries of labour, employers' and workers' organizations, and civil society actors - to develop a common position on fair migration, taking into account the needs of the labor market for workers of all qualifications, while advocating the rights and interests of workers as a whole [3] [7-10].

At the 2014 International Labor Conference, the Director-General of the ILO noted that the research topic is “one of the possible issues of the modern field of work that meet with the meeting policy challenges”. As proposed by the ILC, “to formulate a program on the specifics of just need, which does not have the exclusive meaning of respecting the rights of migrant workers, but requires and requires decent work”. It means the fair provision of prosperity that provides for the satisfaction of needs, as well as the need for an orderly environment that equally embraces the interests of such workers, their employers and citizens of

countries of origin and population distribution. The fair migration program includes the following elements:

- 1) make migration a matter of choice, not necessity, by creating decent work opportunities in countries of origin;
- 2) ensure respect for human rights, including the right of all migrants to work;
- 3) in order to avoid exploitation of migrant workers, ensure fair conditions of employment and guarantee equality of treatment in order to give them equal rights with citizens of the host country;
- 4) to establish a fair order of migration in the process of regional integration;
- 5) promote the dissemination of bilateral agreements for orderly and fair migration between Member States;
- 6) stop unacceptable practices by promoting universal respect for fundamental principles and rights at work;
- 7) promote social dialogue by involving ministries of labour, trade unions and employers' organizations in decision-making processes in the field of migration;
- 8) contribute to strengthening a multilateral migration agenda based on respect for the rights [12].

1. International Labour Organisation. ILO global Estimates on migrant workers. Results and methodology., 2020 (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_436343.pdf).

2. Worldometer (www.Worldometers.info).

3. International Labour Organisation. Migration for Employment Convention (Revised), 1949 (No. 97) (https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:55:0:::55:P55_TYPE,P55_LANG,P55_DOCUMENT,P55_NODE:CON,en,C097,/Document).

4. International Labour Organisation. ILO Constitution (https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453907:NO)

5. General Assembly of the United Nations. High-level meetings of the 68th Session of the General Assembly. 3-4 October 2013 - High-level Dialogue on International Migration and Development: "Making Migration Work" (<https://www.un.org/en/ga/68/meetings/migration/>)

6. General Assembly of the United Nations. Resolution adopted by the General Assembly on 19 September 2016) https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/1

7. International Labour Organisation. Migrant Workers (Supplementary Provisions) Convention, 1975 (No. 143) (https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312288:NO).

8. International Labour Organisation. Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189) (https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:2551460:NO).

9. International Labour Organisation. The Multilateral Framework on Labour Migration. 2006 (https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/publications/WCMS_178672/lang--ru/index.htm).

10. International Labour Organisation. General principles and operational guidelines for fair recruitment and definition of recruitment fees and related costs. 2019. ISBN 978-92-2-133333-3. (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_536755.pdf).

11. International Labour Organisation. Decent work in global supply chains - Report IV to the 105th ILC. Geneva : ILO, 2016.

ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КАНДИДАТА В ЄС

студентка **Лапшина М. Ю.**
Сумський державний університет, Україна

23 червня 2022 Україні надали статус кандидата на членство в ЄС.

Ця новина, яка до 24 лютого видавалася би неможливою, але зараз це реальність. Навіть кілька тижнів тому були підстави для того, щоби сумніватися в успіху, але наполегливість урядової команди і неурядових гравців створила диво.

Перед тим як розбиратися з подальшими діями, дуже важливо зрозуміти, наскільки проривними є процеси у відносинах України та ЄС, що відбуваються зараз.

При цьому, історичний зсув стався не зараз. Він був розтягнутий у часі та розпочався ще навесні цього року. Саме в ніч з 10 на 11 березня, позачерговий саміт ЄС у Версалі погодився на розгляд української заявки на членство.

Багато років назад ніхто не міг повірити, що ця мета досяжна. Раніше ЄС на офіційному рівні ніколи не визнавав Україну, як члена ЄС. Все трималося на вірі українців та підтримці та просуванню інших держав.

ЄС не хотів, щоб Україна приєднувалася до них. Прикладом є те, що європейські дипломати боролися, щоби у жодних документах не звучала фраза про те, що Україна має європейську ідентичність. Україну жодного разу не назвали європейською державою, тільки європейською країною.

Все заради того, щоб виключити навіть натяк на право України претендувати на членство в ЄС.

І тому рішення в березні, коли саміт не тільки визнав законність української заявки, поданої поза процедурами, а й доручив почати її негайний розгляд – це був неймовірний прорив, який заклав фундамент у визнання кандидатства.

Коли Україна доводила партнерам у ЄС, що ми обов'язково маємо отримати статус кандидата вже зараз, без жодних відтермінувань, то одним з аргументів була необхідність уникнути зневіри суспільства, що мала би катастрофічні наслідки.

Зневіра та розпач – це те, що просуває інформаційну війну, яку веде ворог в українському суспільстві.

Наступним етапом після надання кандидата на членство в ЄС будуть переговори, а поки Україна повинна виконати ряд рекомендацій, наданий Європейською комісією.

Кандидати в ЄС – це не пряма дорога в ЄС, як багато хто вважає. Україні потрібно зробити багато звершень та нововведень, щоб ЄС прийняли нас. Навіщо потрібно чекати, можна запитати, але відповідь проста та зрозуміла – треба зрозуміти які проблеми та прогалини є в економіці країни та якнайшвидше їх вирішити, і, тоді країна буде прийнята в ЄС.

Для України перехід в кандидати ЄС став великим кроком вперед. 3 рівня порад ми перейшли до конкретних зобов'язань.

Також для кандидата стає доступна фінансова допомога, яка дуже необхідна Україні.

Отримавши кандидатуру в членство в ЄС, Україна отримала ряд привілеїв. По-перше, Україна отримала більш вагомий голос в питаннях ЄС, бо кандидат – це майже країна-член ЄС. По-друге, країни ЄС, які надають фінансову допомогу Україні, будуть відноситися до цього, як інвестування до майбутнього члена ЄС, а не до третьої країни. По – третє, приближення бізнес клімату до умов та стандартів ЄС. Та останнє, реформування всіх сфер життя під наглядом Єврокомісії.

Для початку переговорів щодо вступу в Євросоюз Україна повинна виконати багато рекомендацій від Єврокомісії. В основному вони стосуються судової реформи, боротьби з корупцією та олігархатом.

За словами президентки Єврокомісії, Україна вже більш як на половину наблизилась до ЄС, але треба виконати ще кілька кроків. Наприклад впровадити закони про процедуру добору суддів Конституційного суду України, завершити перевірку доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції. Обов'язково посилити боротьбу з корупцією, особливо на вищому посадовому рівні, завершити призначення нового керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, призначити нового директора Національного антикорупційного бюро України, забезпечити відповідність законодавства про боротьбу з відмиванням грошей, ухвалити стратегічний план реформування всього правоохоронного сектору, запровадити антиолігархічний закон для обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя, подолати вплив олігархів на ЗМІ та завершити реформу законодавчої бази для національних меншин.

Президентка ЄС наголосила, що все в руках України. Було підкреслено, що Єврокомісія буде відстежувати прогрес України у виконанні кроків і звітуватиме про них разом із детальною оцінкою країни до кінця 2022 року.

Рисунок 1. - Євроінтеграція України [1]

1. Євроінтеграція України. Retrieved from <https://zaborona.com/vstup-do-yes-chym-mozhut-podilytysya-z-ukrayinouy-inshi-kandyaty-na-chlenstvo/>

HERT HOFSTEDE'S MODEL AS A TOOL OF CROSS-CULTURAL ANALYSIS

PhD, **Sofiiia Petrenko**
Summy State University, Ukraine

Current trends in the development of world management are largely associated with the development and deepening of relationships and interdependencies between countries, with the strengthening of the international nature of economic activity. The globalization of the world economy shows that international business has reached a qualitatively new level of development and in this new capacity requires the same qualitatively new management system, adequate to the requirements of global business efficiency, based on new approaches to global thinking managers.

Business cultures of different countries sometimes differ significantly, but at the same time have important similar characteristics, which allows researchers to form typological models, which highlight the basic types of business cultures, which allows the formulation of certain communication strategies between these cultures - they can effectively communicate with each other and build positive relationships in business. There are many typologies of organizational cultures. Among the most used in the world are methods developed by scientists such as Terrence Deal and Robert Alan Kennedy, Robert Blake and Jane Mouton, Charles Handy. But most often, the typology of cultures developed by Gert Hofstede is practically applied.

Hofstede's theory of cultural dimensions is presented in the form of a structure used to understand cultural differences and identify ways of doing business in different countries. In other words, the structure is used to distinguish national cultures, measure culture and assess its impact on the business environment [1].

Hofstede characterizes culture as a collective programming of the mind that distinguishes members of one group or category of people from the other one [2]. Having conducted a long-term study of different countries cultures, their impact on international economic relations and management in international companies, the professor developed six criteria for their characteristics (Fig. 1):

- power distance index indicates inequality between management and subordinates. A higher score means that in most cases, management makes important decisions without regard to the opinion of the team. For example, the power distance indicator for Ukrainian enterprises is 90 (values vary from 0 to 135) [3]. This is a high figure compared to European countries. However, lower than such the CIS country as Russia (93);

- individualism/collectivism indicator is characterized by the degree of individuals integration into groups and the way workers are accustomed to doing work: collectively or independently. For Ukraine this figure is 40. This means that the majority of people choose the work in large, well-developed companies, get an education in prestigious educational institutions and choose popular specialties;

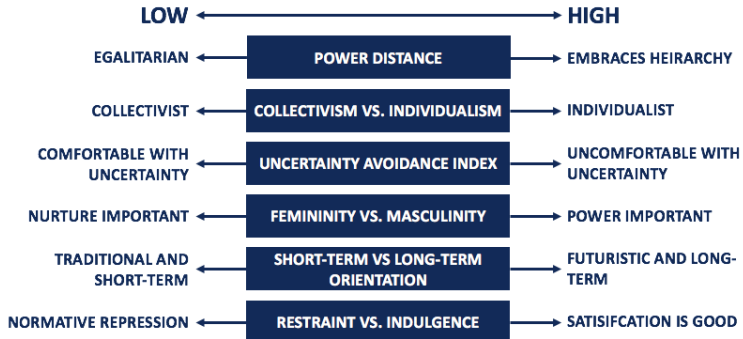

Figure 1 – Hert Hofstede’s model, parameters [1]

- masculinity/femininity is an indicator of the extent to which work responsibilities are divided into women's and men's, whether employees and management are guided by stereotypes about "women's" and "men's" work. For Ukrainian business culture, this figure is 40, which is an intermediate level;
- short term/long term orientation, also sometimes this indicator is called the perception of uncertainty. In the professional sphere, this criterion reflects the fact of forecasting work. For example, Ukrainians have a high level of future orientation - 90. This is a sign that people do not "live one day", but care about their future. And, given the high level of collectivism, we can conclude that the population is taking care about the future of the enterprises where they work and their state as a whole;
- indulgence/restraint index determines the level of permissiveness in society, as far as people can indulge their desires. For Ukrainians, this figure is 14, which indicates restraint, high moral standards, society suppresses the satisfaction of spontaneous desires and regulates them by social norms.

Therefore, Hofstede's model is a convenient method created for analyzing the cultural characteristics of the nations. The professor stated that: "National culture cannot be changed, but you should understand and respect it" [2]. Thus, companies that plan to start international activities, with the involvement of employees from other countries, can conduct their research and create a management model that takes into account the interests, needs and cultural characteristics of the team for effective business relations.

1. [Hofstede’s Cultural Dimensions Theory - Overview and Categories. URL: corporatefinanceinstitute.com](https://www.corporatefinanceinstitute.com/terms/hofstede-cultural-dimensions-theory/)
2. [National Culture. URL: hofstede-insights.com](https://www.hofstede-insights.com/)
3. The graphs for comparison of countries. URL: [Country comparison graphs country comparison graphs - Geert Hofstede](https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-graphs/)

GLOBAL FINANCIAL AND ECONOMIC CRISES OF XX CENTURY AND THEIR CONSEQUENCES

PhD, senior lecturer **I.S. Marekha**
Student **A.D. Sliusarenko**
Sumy State University, Ukraine

According to Marx's views, the crisis is a natural consequence and an inherent phase of the economic cycle, in which the solution of accumulated problems occurs. Marx saw the cause of crises in the very nature of economic development. Twentieth-century neoclassicists formed three major and one additional theories regarding the cyclical nature of crises:

- investment theory;
- waves of innovation theory;
- monetary theory;
- psychological theory.

Although these theories differ in their specificities, one cannot claim that each particular case displays elements found exclusively within one theory, nor do they exist differentially to the other (Kulakovska, 2019).

One might equally argue the Great Depression was triggered solely by the stock market crash of 1929. It is worth taking a deeper look, instead, to find out how farmland developed to feed the population during the World War I was one of the central problems, and became totally unprofitable in the post-war period. According to the Keynesian view, the cause of the Great Depression was a shortage of money, since it was in direct correlation with the gold reserves. Two of these things: limited money supply and increased sales led to deflation, marked out by a drop in prices, resulting in financial volatility. Monetary theory holds that the Federal Reserve's misguided policies led to the crisis. Marxists, for their part, argue that it is a crisis of overproduction. Other causes include a stock market bubble resulted from the roaring twenties overconsumption and excessive speculation, overinvestment in production not backed by real demand. Social and demographic causes included population increase facilitated by the Dust Bowl period and led to "Okie migration", totaling about 2.5 million people from Texas, Colorado, New Mexico, Nebraska, and Kansas.

After stock market crash on October 29, the market lost 30 billion dollars in two days. By year-end, securities prices had plummeted to a loss of \$40 billion. A further fall was inevitably followed by bank panic, rising unemployment and GDP falling. By 1932, there was a drop in GDP of 31 % from 1929 levels, rising unemployment to 24 %. The investment field was virtually empty, falling by as much as 98 %. And industrial companies' shares in the total value fell by 80 %. As well as 80 % drop were faced by the output of cars, iron and steel industries.

Within the following three years, over 5,000 banks bankruptcy proceedings were instituted. Money circulating had multiplied by more than 12 times. Over 30 million people remained jobless throughout 32 developed countries, including 14 million in the USA. There was a mass unemployment movement, a "hunger march" on Washington (History, 2009).

It became possible to overcome only after president Franklin Roosevelt election and provision of his the New Deal programs directed at agriculture, manufacturing, finance, energy and labor market relations. Roosevelt was no genius economist, but he did listen to such economists and allowed them to implement their ideas for the public good. Yet it was only with the advent of the World War II that the effects of the Great Depression passed and the crisis was fully managed.

Oil crisis 1973 is a glaring indicator of the manipulation and coercion of the political situation through power, when OPEC member states were eager to change the course of history. Egypt and Syria in October 1973 proclaimed a war against Israel. As Israel was aided by United States, Denmark and the Netherlands, OPEC countries decided to provide support to Egypt and Syria through the oil price as well as export slash by 5 % per month as long as Israel continued to maintain its presence on Arab lands seized in 1967. In October 1973, the oil price rose from 3 to 5 dollars per barrel, which means the total growth rate of 70 %. By 1974, it had already risen by 400 % to \$12 (Tyzhden, 2014).

This unthinkable price increase led to a crisis in America and the Western countries. Israel was terminated diplomatically by practically all African states. This situation led to new alternatives to oil extraction for the West which became USSR and Africa. "Oil shock" triggered a shift away at the old model of energy- and input-intensive manufacturing; the launch for major economic structural reforms as well as enhanced greenfield investments likely both to reduce fuel usage and to curb dependence on imported fuels. Worsening international economic tensions stimulated closer Western nations' collaboration and the International Energy Agency (IEA) formed in the mid-1970s.

Black Monday 1987 was the first strong example of globalization process and the power of news as well as psychological pressure on investors and herd effect. That was the Fed's announcement of a larger-than-expected trade deficit, the upcoming election, pressure on the dollar. Other news was the Persian Gulf tensions, the income tax hike, and even first lady's disease. Gradually the Dow Jones Index was down first on October 6, 90 points, then 96 points on October 14, another 58 points the next day, and a further 108 points on the 16th of October. Over the weekend two shocks happened: Treasury Secretary James Baker openly urged the US dollar devaluation to cut the widening deficit in the country's trade balance and the New York Times article on the government protection of the weak dollar and allegations the West Germany is crashing the stock market were

the latest spits on shaky investor sentiment amid general volatility and rumors of tax changes in Japan and Germany (Federal, 2013).

The Dow Jones Index had already fallen from 2,246 to 1,738 points on Monday, losing almost 23 %. What differs this crisis from others is that according to some experts, it was the software that failed to bear the strain, the core of the problem. One day and 30 % drop in market capitalization cost many billions of dollars. Things were compounded by the trade and budget deficits of the American economy, growing political instability in areas of the United States charge, the growing mistrust of the dollar, etc.

Britain market fell 23 %, Canadian market – 22.5 % by the end of the month. The Australian and Hong Kong markets lost 41.8 % and 45.8 % respectively. On Blue Tuesday, the Tokyo market lost nearly 15 %. New Zealand suffered the most and in February, it bottomed out at 60 %. Among the further measures provided by SEC and SMA are revision of trading protocols; drafting trading restraints which automatically halt trading if unsafe circumstances arise; broadening the scope of duties for some market makers, particularly NASDAQ.

One can safely assume that the reasons for crises are diverse and that their causes are not always obvious to the outside observer. In modern times, historical examples are the foundation of cyclicity, as we can trace that the common features of almost all crises are excessive speculation leading to financial bubbles and sharp cuts in interest rates in the hope of facilitating lending.

Successful recovery from the crises of the XX century was achieved by countries with strong institutions, taking control of the financial system and market regulation by the state, reforms to strengthen state institutions (Roosevelt New Deal), a circle of support (like Germany and England during the Great Depression), finding alternative sources of oil production, and injections into the banking sector to maintain public confidence in banks and to avoid bank runs.

1. Циклічність як форма розвитку економіки: концептуальні погляди та сучасні особливості циклів, Кулаковська Т.А., 2019, [Electronic resource]. – Access mode: http://bses.in.ua/journals/2019/38_1_2019/4.pdf.

2. Great Depression History, 2009, [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.history.com/topics/great-depression/great-depression-history>.

3. Нафтові війни 1973-2014: як ціну нафти використовували в міжнародній політиці, The Ukrainian Week, 2014, [Electronic resource]. – Access mode: <https://tyzhden.ua/News/124493>.

4. Stock Market Crash of 1987, Federal Reserve History, 2013, [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.federalreservehistory.org/essays/stock-market-crash-of-1987>.

ГОЛОВНІ ПЕРЕШКОДИ ТА ШЛЯХИ ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

Д.е.н., професор **Таранюк Л.М.**
студентка **Рубаненко К.І.**
Сумський державний університет, Україна
Цю. Х.

Інститут науки і техніки Хенань, (м. Хенань, Китай)

Аналіз окремих аспектів інвестиційного та гуманітарного співробітництва вказує на потребу виявлення перешкод стосовно активізації співробітництва України та ЄС, особливо в воєнний та пост воєнний період.

На нашу думку, сталий негативний торговельний баланс при торгівлі України з ЄС вказує на більшу імпорتنу залежність аніж експортний потенціал, що можна пояснити наступними причинами:

- недосконалістю договірної бази про усунення мит та тарифів для України на ринках ЄС;

- наявністю високого рівня захисту внутрішніх ринків ЄС нетарифними методами, зокрема, сертифікацію, фіто санітарними умовами;

- низьким конкурентним потенціалом українського експорту – конкурентні є лише аграрний сектор (Україна – експортним аграрний гігант), хімічна та окремі галузі машинобудівної промисловості;

- великою залежністю України від енерго ресурсів (є видом стратегічного імпорту) та технічно складного машинобудування.

Проблеми України на європейському ринку робочої сили: негативний сталий відтік персоналу закордон; більш висока зарплата для робітників закордоном та кращі умови роботи; слабкі ділові очікування у молоді в Україні стосовно потенціалу розвитку; військовий стан.

Аналіз проблеми і перспективи України на світовому ринку робочої сили вказує на потенційне зростання відтоку робочої сили з країни, в більшій мірі такі тренди були обумовлені як економічним характером трудової міграції в минулому, так і військово-політичною турбулентністю України в сьогоденні, тому для врівноваження трудового балансу країни актуальним є стабілізація економіки, закінчення війни, стимулювання створення нових робочих місць в Україні.

Обсяги операцій з безготівковою іноземною валютою є важливим елементом стабільності курсу валюти.

Виявлення та розгляд перешкод для активізації співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період вказує на потребу подолання корупції в Україні як одного з найбільш стримуючих факторів

розвитку відносин, а все факторна підтримка України з боку ЄС вказує на можливість імплементації в національне законодавство основних вимог та норм, які дозволять отримати членство в ЄС для країни в стратегічній перспективі, окрему роль відіграють поглиблення відносин з країнами, які не підтримують євроінтеграційні прагнення України (насамперед, Угорщини), що дозволить покращити політичний діалог та усунути наявні протиріччя та проблеми двостороннього характеру.

Виявлення та розгляд перешкод для активізації співробітництва стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період вказує на потребу діагностики векторів посилення співробітництва України та ЄС.

Головними векторами для активізації співробітництва стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період для України та ЄС є: підписання угод про додаткову торговельну лібералізацію торгівлі; укладання угоди з окремими країнами ЄС стосовно розвитку торгівлі та інвестицій; посилення технологічного обміну між ЄС та Україною; стимулювання наукового обміну між ЄС та Україною; створення умов для повернення українських трудових мігрантів.

Для удосконалення стану торговельних взаємозв'язків між Україною та ЄС, на нашу думку, актуальним є: в умовах воєнного стану активізації роботи МЗС по усуненню максимального рівня торговельних бар'єрів для українських товарів на ринках ЄС; підписання дво та багатосторонніх угод про узгодження форм та векторів торговельної співпраці; просування бренду України та українських товарів на міжнародних ринках та виставках; розблокування морських портів для забезпечення нормальної роботи щодо експорту українських товарів; переорієнтація з ринків країн, що розвиваються, та країн третього світу на ринки ЄС.

Аналіз проблематики та перспектив торговельних взаємозв'язків між Україною та ЄС вказує на потребу коригування торговельної політики стосовно мінімізації нетарифних торговельних обмежень, що дозволило б наростити конкурентний експортний потенціал України на продовольчих та промислових ринках ЄС.

Перспективи України на світовому ринку робочої сили: можливість залучення мігрантів з азійських та африканських країн в рамках розвитку освітнього туризму; спрощення умов міграції до України; покращення економічної складової життя в країні; створення програм працевлаштування робочої сили, що повернулася з трудової міграції з-за кордону.

Наведені пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного векторів розвитку вказують на потребу узгодження національного та загального європейського законодавства, наближення України до вимог до країн-ленів

ЄС, розвитку технологічного, військового та наукового обміну, що стане основою для синтезу економіки, культури та стратегії поглиблення співробітництва України та ЄС.

THE REACTION OF EUROPEAN DIPLOMACY TO THE RUSSIAN INVASION IN UKRAINE

student **Lisniak B. A.**
PhD, As. Prof., **Zamora O. M.**
Sumy State University, Ukraine
PhD, **Duranowski W.**
University of Opole

During the European Council on 23 June 2022, EU leaders granted EU candidate status to Ukraine. In this context, they invited the European Commission to report to the Council on the fulfilment of the conditions specified in the Commission's opinion on Ukraine's membership application. EU leaders reiterated that they are strongly committed to providing continued EU support to Ukraine, including military, financial, humanitarian and political support. The leaders also stated that the last package of sanctions, which included a ban on oil imports from Russia, further intensified pressure on Russia to end its war against Ukraine. They also said they would continue to work on sanctions. [1]

The war has completely changed the EU's approach. Within days of Russia's 24 February invasion, the EU decided to spend €450 million in arms for Ukraine and an additional €50 million in non-lethal aid. Just two weeks later, the European Council doubled that initial commitment, bringing overall military aid to Ukraine to more than €1 billion. To coordinate assistance via the EPF, the EU's defence structures have also taken on a new role in clearing Ukrainian requests and ensuring that European deliveries reach government forces. The significant cost sharing that resulted from the EPF mobilisation has sped up the delivery of member states' military hardware to Ukraine.

The EU's imposition of far-reaching economic, financial and trade sanctions on Russia – the toughest such penalties it has ever applied abroad – is another major departure for the bloc, which had previously been divided over the issue. The speed and scale of the measures surprised even some European decision-makers: although, broadly speaking, Western leaders had threatened “massive consequences” before Russia's invasion, they had never specified what these would be. Moscow's full-scale invasion on 24 February was such a jolt to Western capitals that they not only made good on the threats they had issued

beforehand, but arguably went further than many had anticipated in raising the costs to Russia of its continued aggression. [2]

The European Union reacted swiftly and robustly in support of the Ukrainian government. It adopted the most severe sanctions ever and keeps widening their scope and reach, as the war continues. The Union is making extensive financial and humanitarian support available to Ukraine and contributing to the financing of military equipment provided by member states. EU countries have welcomed close to five million refugees so far. Member countries are increasing the resilience and shedding dependencies on energy at a much faster pace than anyone could have envisioned before. The EU has strengthened itself as an international player and one can even speak of the birth of the geopolitical Union. [3]

Despite a strong support of all the EU members, there is vivid separation of Germany in European policy of war in Ukraine. Ukrainian President Volodymyr Zelensky rebuked former German Chancellor Angela Merkel. In retrospect, Nord Stream 2 was approved after the annexation of Crimea. In particular, he invited her to Bucha so that she could see for herself "what the policy of Russia's concessions over 14 years has led to." Exactly 14 years ago, at the NATO summit in Bucharest, Merkel and then French President Nicolas Sarkozy helped ensure that Ukraine did not receive a NATO Membership Action Plan (MAP) so as not to irritate Russia once again. So now Zelensky calls the then position of Berlin and Paris a "miscalculation" through which Ukraine is experiencing "the worst war in Europe since World War II."

The Prime Minister of Poland, Mateusz Morawiecki, also unequivocally rebuked Merkel: "Madam Chancellor, you have been silent since the beginning of the war in the field of sales of raw materials ". Besides, it is a fact that under Olaf Scholz's chancellorship, Germany is blocking stronger EU sanctions. [4]

In contrast to Germany, Poland has showed big support in the first days of Russian invasion. Poland has sheltered 2.5 million Ukrainians who were forced to flee their homeland, to escape the war, and is now doing everything possible to ensure that they do not feel like refugees. Volodymyr Zelenskyy said that since the beginning of Russia's invasion of Ukraine, he has been in constant contact with his Polish counterpart - every day or several times a day. This helped quickly approve joint decisions that facilitated the resolution of the situation at the borders and helped Ukrainian citizens fleeing the war. There was an understanding of the need to make quick decisions "without excessive bureaucracy" on crossing the border, which would help in a difficult situation, said the Ukrainian President. [5]

To sum up, we can say that the European Union countries has provided Ukraine with all kinds of support in financial, military and humanitarian fields. Economic sanctions against Russia are the toughest ever. Poland politicians have been in constant contact with Volodymyr Zelenskyy, sheltering as many

Ukrainians as possible. The only European Union country that embraced diplomatic neutrality is Germany.

1. EU response to Russia's invasion of Ukraine. Home - Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>
2. The war in Ukraine raises new questions for EU foreign policy - World. ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/world/war-ukraine-raises-new-questions-eu-foreign-policy#:~:text=Within%20days%20of%20Russia's%2024,more%20than%20€1%20billion>
3. Russia's war against Ukraine: Where do we stand and what can the future bring? | EEAS Website. EEAS | EEAS Website. https://www.eeas.europa.eu/eeas/russia's-war-against-ukraine-where-do-we-stand-and-what-can-future-bring_en
4. War in Ukraine: German foreign policy under fire | DW | 11.04.2022. DW.COM. <https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-german-foreign-policy-under-fire/a-61436299>
5. Ukraine is grateful to Poland and its people for the strong support during the difficult times of the war - President. (2022, 29 квітня). President of Ukraine. <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-vdyachna-polshi-ta-yiyi-narodu-za-potuzhnu-pidtrimk-74673#:~:text=Unprecedented%20support%20for%20the%20Ukrainian,do%20not%20feel%20like%20refugees.>

DIPLOMACY AND ECONOMICS OF THE RUSSIA-UKRAINE WAR

Student, **Anastasiia Yurchenko**,
PhD, As. Prof., **Maryna Domashenko**,
Sumy State University, Ukraine

On 24 February, Russia invaded the territory of a sovereign state. Despite the fact that Russia committed war crimes against international law, diplomacy was the best way to resolve this conflict. After the signing of the Lend-Lease Agreement, it became clear that Ukraine could win on the battlefield against Russia. However, despite the military counter-attack, the war can only end once and for all at the "negotiating table". Russia currently occupies part of the territory in eastern Ukraine. Fierce fighting is taking place on a daily basis and the Ukrainian armed forces do not have sufficient military means to repel all attacks by the enemy. The cessation of fighting in the southern port city of Mariupol and the blockade of the city has allowed Russian troops to move into other areas and intensify their offensive in the east (Fig. 1) [i]

Russia has now stepped up its attacks on Severodonetsk and Ukrainian forces have repulsed 11 attacks on the front line.

Figure 1-Current situation in the eastern Ukraine

Russia has stepped up its artillery, air strikes and missile attacks to retake Luhansk kilometre by kilometre as the Ukrainians are forced to retreat.

However, this will not be easy as neither side is willing to make concessions. When Kyiv's chief negotiator Mykhailo Podolyak said talks had been suspended with Russia delegation, the next day, Kremlin spokesman Dmitry Peskov accused the Kiev authorities of being unwilling to resume talks to end hostilities. The last meeting of Russia and Ukraine delegations was held almost a month ago, on 22 April, according to the Russian news agency RIA Novosti.

In response to Putin's war, the US and Europe immediately introduced laudable economic measures to cut Russia off from world trade and finance. These included freezing the reserves and personal assets of the Russian Central Bank, seizing yachts, halting technology outflows, exempting Russian securities from insurance coverage and delisting Russian securities. However, these sanctions did little to undermine, let alone stop, the mechanism. Diplomacy can fail. But that does not mean it is not worth trying [ii].

Currently, with no end to the fighting in sight, the US is sending more military, financial and humanitarian aid. US President Joe Biden signed an aid package for Ukraine worth almost \$40 billion (£32 billion), according to the White House. It is the largest US aid package since the Russian invasion began in February. The bill to aid Ukraine over the next five months includes about \$6 billion in armoured vehicles and air defence equipment, which will significantly strengthen Ukraine's defence capabilities and caused great appreciation on the Ukrainian side. President Biden is currently one of more than 900 US citizens who have been indefinitely banned from entering Russia. The list also includes Secretary of State Anthony Blinken, CIA Director William Burns and hundreds of

members of Congress. In the second case, Russia cut off gas supplies to Finland after Finland refused Moscow's demand to pay for fuel in Russian roubles.

Ukrainian neutrality is indeed the key to peace. Diplomacy is not appeasement, it is prudence. Ukraine is a peaceful country that will fight for its territory and sovereignty. At the moment Ukraine is an example to the whole world how a country should defend its territory, its foundations and its democratic regime. The truth is on Ukraine's side. With the military assistance of partner countries, Ukraine can effectively conduct an offensive and reclaim the territories occupied by the aggressor country. The whole civilized world is on the side of truth, the whole civilized world is on the side of Ukraine.

1. BBC News. (2022, May 21). Zelensky: Only diplomacy can end Ukraine war. Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61535353>

2. Sachs, J. D. (2022, March 18). *Diplomacy remains the only option in Ukraine*. Project Syndicate. Retrieved from: <https://www.project-syndicate.org/commentary/diplomatic-compromise-ukrainian-neutrality-for-russia-withdrawal-by-jeffrey-d-sachs-2022-03>

3. Shkola V., Domashenko M., Vavilichev M. Perspectives on global competitiveness in terms of modern challenges and threats: the case of leading world's economies for Ukraine // Mechanism of Economic Regulation – 2021. – No 2. – P. 51-65 <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.06>
https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_49/Viktoriiia_Y_Shkola_Maryna_D_Domashenko_Mykola_D_VavilichevPerspectives_on_global_competitiveness_in_terms_of_modern_chall.pdf

4. Shkola V.Y., Troyan M.Y., Domashenko M. D., Vavilichev M.D. Global Competitiveness of the Economy and Intellectual Capital Index: Case of the EU Countries and Ukraine. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. pp. 108-119. <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.09> ISSN 1726-8699

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Здобувач **Сахно О.О.**

Сумський державний університет, Україна

Протягом періоду своєї незалежності Україна була та залишається аграрною країною, тоді як вітчизняна сільськогосподарська продукція є затребуваною як в країнах Європи, так і в Північній та Південній Америці. Вітчизняну продукцію також споживають в окремих країнах Азії та Африки. На основі того, що сільськогосподарська продукція є досить затребуваною то аграрним підприємствам важливо знаходити баланс та забезпечувати конкурентоздатність вирощуваної продукції на зовнішньому ринку, враховуючи політичні та економічні шоки. Поточна кліматична ситуація у світі, а також інші наслідки макро та мікроекономічних факторів змушують агропромисловий бізнес переорієнтовувати діяльність, удосконалювати

технологію виробництва, додатково фінансувати удобрення ґрунтів, та інше. Всі ці та багато інших інструментів імплементують у свою діяльність виробники аграрної продукції з метою зміцнення конкурентних переваг та нарощення прибутку.

Враховуючи сучасні умови господарювання сільськогосподарських підприємств особливу актуальність набувають проблеми розробки організаційно-економічних механізмів, моделей і методів аналізу та оцінки рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Одні із науковців вважають необхідним удосконалити методику оцінки (Савченко, 2020), а інші розробляють достовірні алгоритми такої оцінки, для врахування всіх можливих параметрів (Брін, 2021)

Серед значного кола методів оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, ми поділяємо думку з іншими авторами, адже запропонована ними методика найбільш точно може відобразити переваги кожного із її видів індекс Лафея (LFI) (Шубровська, Прокопенко, 2020).

Розрахунок індексу LFI буде відбуватися на основі даних Державної служби статистики у розрізі кожної товарної групи експорту та імпорту сільськогосподарської продукції. Методика розрахунку індексу полягає у різниці нормованого торговельного балансу (у розрізі окремої товарної групи) і всіх товарів, які виробляються в Україні. Для того, щоб розрахувати конкурентоспроможність вітчизняної (*i*) продукції (*j*) за основу було взяти таких розрахунок:

$$LFI_j^i = 100 \times \left(\frac{x_j^i - m_j^i}{x_j^i + m_j^i} - \frac{\sum_{j=1}^N (x_j^i - m_j^i)}{\sum_{j=1}^N (x_j^i + m_j^i)} \right) \times \frac{x_j^i + m_j^i}{\sum_{j=1}^N (x_j^i + m_j^i)}, \text{ де} \quad (1)$$

x_j^i та m_j^i – експорт та імпорт товару *j* країною *i* відповідно;

N – загальна кількість товарів, що торгуються.

За допомогою індексу LFI можна визначити внесок окремого товару (наприклад, зернових культур) у нормальний торговельний баланс України. Де, позитивне значення індексу свідчить про наявність порівняльних переваг, тоді як від'ємне значення є фактом того що така продукція не є конкурентоспроможною поміж інших товарів, які реалізують на зовнішньому ринку.

Відповідно до формули 1 було визначено конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції протягом 2013-2022 років, тоді як 2022 рік представлений в результаті експортних операцій лише у січні

2022 року, проте отримані результати є репрезентативними адже в повній мірі виражають торговельні показники. У таблиці 1, визначені ті товарні групи є конкурентоздатними.

Таблиця 1 - Результати розрахунку конкурентоспроможності товарних груп вітчизняного експорту сільськогосподарської продукції за індексом LFI за період 2013-2022* років

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
02	-0,131	0,134	0,363	0,43	0,499	0,531	0,575	0,51	0,474	0,523
04	0,372	0,363	0,4	0,378	0,483	0,411	0,311	0,149	0,014	0,044
10	4,787	5,733	7,737	8,151	7,301	7,415	9,385	9,377	8,94	12,855
11	0,091	0,092	0,136	0,162	0,177	0,154	0,171	0,124	0,068	0,084
12	1,351	1,279	1,648	1,701	2,01	1,701	2,21	1,512	1,478	0,47
14	0,041	0,078	0,072	0,036	0,026	0,035	0,051	0,047	0,012	0,014
15	2,484	3,268	4,084	5,129	5,03	4,476	4,476	5,57	4,857	7,014
17	0,146	0,082	0,176	0,412	0,432	0,326	0,194	0,186	0,063	0,072
19	0,184	0,206	0,237	0,179	0,223	0,148	0,103	0,096	0,105	0,105
20	0,125	0,062	0,089	0,052	0,06	0,023	0,035	-0,017	-0,032	0,006
23	0,538	0,806	1,095	1,157	1,041	1,095	1,282	1,343	1,034	1,591

*Примітка: 02 м'ясо та їстівні субпродукти; 04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед; 10 зернові культури; 11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості; 12 насіння і плоди олійних рослин; 14 рослинні матеріали для виготовлення; 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження; 17 цукор і кондитерські вироби з цукру; 19 готові продукти із зерна; 20 продукти переробки овочів; 23 залишки і відходи харчової промисловості; *- станом на січень 2022 року*

Джерело: авторські розрахунки

Результати демонструють, що найбільш конкурентоздатними товарними групами на світовому ринку є зернові культури (10), жири та олії тваринного або рослинного походження (15) адже такі індекси є позитивними а їх значення знаходиться в межах 2,263-12,855 пунктів та 2,158-7,014 пунктів відповідно протягом 2013-2022 років.

Меншу конкурентоздатність мають насіння і плоди олійних рослин (12) (а індекс LFI такої сільськогосподарської продукції має діапазон від 0,47 до 2,21 пунктів) та залишки відходів харчової промисловості (0) де максимального значення індекс набуває у 1,343 у 2020 році (високий індекс 2022 року не варто порівнювати у загальній сукупності).

Також є такі товарні групи над конкурентоздатністю яких варто попрацювати враховуючи їх потенціал, зокрема шляхом дотримання стандартів якості такої сільськогосподарської продукції. Зокрема це стосується таких товарних груп як: м'ясо та їстівні субпродукти ($LFI_{max} =$

0,575); молоко та молочні продукти, яйця птиці та натуральний мед ($LFI_{max}=0,516$); цукор і кондитерські вироби з цукру ($LFI_{max}=0,432$).

Що стосується таких товарних груп як: рослинні матеріали для виготовлення ($LFI_{max}=0,078$); продукти переробки овочів ($LFI_{max}=0,125$); продукція борошномельно-круп'яної промисловості ($LFI_{max}=0,177$); готові продукти із зерна ($LFI_{max}=0,575$) то тут вважаємо необхідно розробляти додаткові стратегії просування сільськогосподарської продукції за допомогою ефективних маркетингових рішень.

Отже, оцінка конкурентоздатності товарних груп сільськогосподарської продукції підтвердила, що Україна має великий аграрний потенціал, а наша продукція є затребуваною на світовому ринку сільськогосподарських товарів. Проте існують і ті проблемні аспекти, які заважають та/або стримують належний розвиток експорту сільськогосподарської продукції, хоча така переважає за ціною та кількістю, проте необхідно розпочати роботу над якістю її продукції, і тоді співпраця з міжнародними партнерами відкриє нові ринки збуту для сільськогосподарської продукції.

1. Брінь П. В. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, показники та методичні засади динамічної оцінки / П. В. Брінь, М. Н. Нехме // Причорноморські економічні студії. – 2021. – Вип. 64. – С. 36–43.

2. Савченко, С. М. Критичний аналіз наявного методичного інструментарію оцінювання конкурентоспроможності підприємств/ С. М. Савченко // Економіка та держава. – 2020. – № 7. – С. 79–84.

3. Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Вплив агрокорпорацій України на стан торговельного балансу держави. Економіка та прогнозування. – 2020. – № 1. – С. 111–127.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ НА РИНКУ УКРАЇНИ

студентка **Домашенко В.С.**

к.е.н., доцент **Домашенко М.Д.**

Сумський державний університет, Україна

Ринок електронної комерції у 2020 році був одним із найдинамічніших ринків в Україні. Він досяг позначки 4 млрд, що становить майже 9% від усього обсягу роздрібною торгівлі, і за останні п'ять років ринок зріс утричі. Від початку пандемії COVID-19 обсяг ринку електронної комерції в Україні зріс на 41%.

Серед основних факторів, які вплинули на зростання електронної комерції виділяють: зростання рівня проникнення інтернету та кількості користувачів смартфонів, обмеження через пандемію, а також можливість здійснення онлайн-платежів через різні платформи.

Обсяг електронного експорту в 2020 році становив близько 450 мільйонів доларів. Найбільшим імпортером українських товарів є США - 33% від українського електронного експорту. На другому місці Росія (16%) і на третьому Великобританія (7%). В основному електронний експорт представлений у вигляді продажу товарів українських компаній через міжнародні платформи електронної комерції (Amazon, Etsy). Київ є найбільшим електронним експортером з часткою 33%. Найбільшими та найрозвинутішими галузями електронної торгівлі в Україні є електронні пристрої та одяг. У середньому сектор одягу зростає на 26% з 2016 року і досяг 291 млн у 2020 році. Частка електронної комерції в роздрібній торгівлі одягом становила 6,8%, а середній надходження становив 24-31\$. Найбільш відвідуваними сайтами для покупки одягу були Shafa (105,1 млн відвідувань), Klubok (35,1 млн) і Kloomba (34,9 млн) [1].

Обсяг електронної торгівлі меблями на кінець року становив 69 млн. \$ США і займав 9,2% роздрібного товарообігу. Найбільш відвідуваними магазинами меблів у попередньому році були Jysk, Taburetka та MebelOk [1].

Динаміка зростання ринку електронної комерції в 2019-2021 роках була величезною: у кількох категоріях він коливався від 40-80%. Було створено багато нових сервісів і магазинів.

Виділено тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні, а саме:

1) Створення нових маркетплейсів. У 2022 році планується створення 3-4 нових маркетплейсів. Найперспективнішими товарними категоріями будуть продукти харчування, ліки, ремонт, зоотовари, меблі, засоби по догляду за обличчям.

2) Створення центрів виконання для електронної комерції. Збільшення кількості центрів виконання, орієнтованих на малий та середній бізнес. Вони включатимуть зберігання товарів, колл-центр, відправку замовлення та повернення товару.

3) Домінування ринків. Близько 52% пошуків товарів у США здійснюють в першу чергу користувачі на Amazon і менше в Google. Багатокатегорійні маркетплейси в Україні, такі як Rozetka, Allo, Prom, збільшать загальний обсяг трафіку.

4) Зовнішні ринки. Українські провайдери підвищують відсоток продажу на закордонних ринках (наразі лише 10-15% магазинів продають свої товари не тільки в Україні).

Ринок електронної комерції є перспективним для багатьох компаній, адже надає ряд можливостей, особливо сьогодні. Український ринок електронної комерції також швидко зростає, що є гарним прикладом того, як щось негативне, таке як пандемія, може вплинути на напівприбутковий ринок і підняти його на новий рівень.

1. Baker Tilly Ukraine. Market of the e-commerce in Ukraine in 2021. Trends of the development of e-commerce in Ukraine in 2021. InVenture blog. 06/07/2021: <https://iventure.com.ua/analytics/investments/rynok-e-commerce-v-ukraine>

2. Maryna Domashenko, Valeriia Burnakova The impact of the implementation of innovative technologies on the company's profitability // Socio-Economic Challenges : Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, Sumy, March 22–23, 2021 / edited by Prof., Dr. Vasilyeva Tetyana. – Sumy : Sumy State University, 2021. – С. 230-234.

3. Domashenko M.D. Lazis P. M. Development of the most influential digital companies in the world // Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (February 24-26, 2021) / Gen. Edit. Olha Prokopenko. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021, p 66-69.

5. Домашенко М.Д., Котенко О.О. Перспективи використання енергоефективних автомобілів в виробничому процесі сучасного підприємства. Антикризисний ефект // Сучасний рух науки: тези доп. VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 4-5 квітня 2019 р. – Дніпро, 2019. – С. 555-558

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ: КРОС-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Старший викладач, **Воронцова А.С.**

Студентка **Єрмоленко А.О.**

Сумський державний університет, Україна

Оцінка експортних можливостей України дає змогу виокремити для держави важливе місце на світовому майданчику. До початку війни Україна здійснювала зовнішньоторговельні операції з партнерами з понад 200 країн світу, зокрема з країнами СНД, ЄС, Азіатсько-Тихоокеанського регіону тощо (КМУ, 2013). Україна, як країна переважно аграрно-індустріального типу економіки, мала відносно розвинуті сільськогосподарську та гірничо-видобувну галузі, і при цьому стрімко розвивала третинний сектор. На світовому ринку Україна мала значні конкурентні переваги у агробізнесі та металодобувній промисловості.

Експортуючи продукцію, компанії дбали не лише про кількісні показники, а і популярність на іноземних ринках, ексклюзивність товарів та послуг, кількість країн, до яких постачається продукція. При цьому, найбільш актуальними проблемами, що заважали повною мірою реалізувати експортний потенціал України, були:

- низька товарна та географічна диверсифікованість українського експорту;
- невідгідні умови кредитування експорту та високі ризики ресурсних втрат під час здійснення експортних операцій;
- низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції;

- недостатній рівень інвестування в модернізацію та створення експортоорієнтованих виробництв, а також впровадження новітніх технологій;

- недостатній розвиток та впровадження систем сертифікації, управління і контролю якості (Скірка, 2013).

Саме тому урядом була розроблена Концепція створення системи державної підтримки експорту України, що запропонувала шляхи розв'язання наведених проблем. Це у свій час дозволило створення цільових програм підтримки окремих галузей, зокрема перспективних агробізнесу та гірничо-металевої промисловості, запровадження усе більш сучасних та технологічних методів виробництва та збуту продукції, запровадження механізму державної фінансової підтримки експортної діяльності (кредитування, гарантування та страхування експорту) тощо.

При цьому, достатньо важливим питанням є підтримка українського бізнесу з оглядом на крос-культурні стосунки. До війни з росією, більшість українських підприємств були орієнтовані на ринок пострадянських країн. Із 2014 року йде переорієнтування на європейські, китайський на американський ринки, що значною мірою ускладнило комунікації між партнерами, адже кожна країна має іншу культурну особливість, що стосується і бізнесу. Порівнюючи країн-партнерів з Україною, враховуючи переорієнтування ринку, за шкалою Гірта Хофстеде (Hofstede, 2021), яка є валідною у культурно-економічному полі, можна зробити наступні висновки.

По-перше, Україна має досить високий показник дистанції влади, як і росія та Китай, порівнюючи з країнами ЄС та США. Це може перешкоджати швидкій комунікації між співробітниками та керівництвом окремих культур. Близькі показники, навпаки сприяють порозумінню.

По-друге, індивідуалізм та колективізм є важливими показниками у організації роботи та правильній постановці завдань. Так, як Україна має показник близький до Туреччини та росії, проблеми на цьому рівні виникають рідко. Проте, країна є більш колективістською як до США, країн ЄС, і більш індивідуалістською як до Китаю та східних культур.

По-третє, орієнтація на довгий або короткий строк відіграє одну з фундаментальних ролей, так як на цьому будується тривалість стосунків, контракту, обов'язковості дуже міцних, довірливих зв'язків. Україна разом з Китаєм, росією, Німеччиною вважаються орієнтованими на довготривалі стосунки, на відміну від США, деяких Середземноморських країн ЄС, Польщі, Великої Британії, Туреччини. Короткострокова орієнтація країн характеризує їх як таких, що цінують теперішній час та минуле більше за майбутнє, традиції, поточну соціальну ієрархію та негайне задоволення за довгострокове виконання.

По-четверте, Україна відноситься до ряду країн із низьким рівнем маскулінності до фемінності, як і Франція, росія та Туреччина. Це означає, що суспільство тут більш орієнтоване на консенсус, перевагу співпраці, скромність, турботу про слабких і якість життя. Працюючи з маскулініними культурами Сполучених Штатів, Китаю, Німеччини треба розуміти, що це суспільство в цілому більш конкурентоспроможне та націлене на матеріальну вигоду за успіх. Таких критерій варто не забувати будуючи систему преміювання та мотивації.

По-п'яте, такий вимір як індекс уникнення невизначеності виражає ступінь незручності членів суспільства через невизначеність і двозначність. Країни, які демонструють сильний індекс (Україна, росія, країни ЄС, Туреччина), дотримуються жорстких кодексів переконань і поведінки, а також нетерпимі до неортодоксальної поведінки та ідей. Суспільства більш толеруючі невизначеність (США, Китай, Велика Британія) зберігають більш розслаблене та толерантне ставлення, в якому практика має більше значення, ніж принципи.

По-шосте, Україна входить у ряд країн, культура яких є обмежувальною, тобто, яка пригнічує задоволення потреб і регулює його за допомогою жорстких соціальних норм. Високий показник також мають Китай, росія, Польща, Італія. На протигагу такій поведінці існує поблажливість у соціумі, що дозволяє відносно безкоштовно задовольнити основні й природні людські потяги, пов'язані з насолодою життям і розвагою. США та Велика Британія мають найвищі індекси поблажливості. Це впливає на мотиваційну систему, умови роботи працівників.

Підсумовуючи наведений аналіз слід відмітити, що Україна та всіма показниками є приближеною до індексів культури країн СНД, передусім росії. Це обумовлено безліччю факторів, як: менталітет, спільна історія, географічна близькість, спільний ринок у минулому, безліч сімейних зв'язків серед населення обох країн, тощо. Також, більшість показників Китаю були наближеними до українських, що показує певні спільні ознаки ведення бізнесу та побудови бізнес-стосунків. Натомість, ЄС налічує 27 країн із унікальним культурним минулим, навіть за об'єднанням спільних цінностей не можна їх класифікувати однаково за шкалою Хофстеде. Тому, перед встановленням партнерства слід безпосередньо аналізувати окрему країну для виокремлення її культурного та економічного менталітету. Серед країн ЄС можна виділити Польщу, як найбільш прийнятну для співпраці, що обумовлено і географічною близькістю, і спільною історією, і тісним людським контактом, і ринком праці. Найбільш полярні індекси зустрічалися із країнами Далекого Сходу, Африки. Причинами є: культурна віддаленість, не пряме залучення у економічний простір країн, різні постановки планування та відмінний ринок праці.

У зв'язку із повномасштабним воєнним вторгненням росії в Україну, економічний сектор зазнає кризових змін. Багато підприємств було знищено, що спричинило збитки. Пошук нових партнерів та фактичне перевезення підприємств, здебільшого на західну частину України стало новими непередбачуваними реаліями українського бізнесу. І якщо імпорт товарів значно збільшився, то про експорт зазначимо протилежне. У таких умовах, для українського експортного підприємництва необхідно шукати нові можливості, які легше реалізувати з врахуванням крос-культурного аналізу.

1. КМУ (2013). Про схвалення Концепції створення системи державної підтримки експорту України, Розпорядження Кабінету Міністрів України № 586-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2013-p#Text>

2. Hofstede G. Country comparison graphs (2021). URL: <https://geerthofstede.com/country-comparison-graphs/>.

3. Скірка К.Я. (2013). Структурні зміни в економіці України та стратегічні напрями державного регулювання. Держава та регіони. Економіка та підприємництво. № 4. С. 3-5.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ УГОД M&A НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Здобувач **Зорін О. О.**

Сумський державний університет, Україна

Неможливо переоцінити роль фінансування при проведенні угод щодо злиття та поглинання, оскільки наявність вільних фінансових засобів є вихідним пунктом ініціювання подібних угод. З іншого боку, платоспроможність компанії-покупця ретельно відстежується державними органами.

Фінансування угод щодо злиття та поглинання - це вкладення коштів, що спрямовуються на «оплату» злиттів і поглинань. Рефінансування таких угод - це зміна умов оплати угоди, раніше передбачених у договорі.

Основними методами фінансування угод злиття та поглинання є:

- позикове фінансування (debt financing);
- фінансування з використанням власного чи акціонерного капіталу (equity financing);
- змішане чи гібридне фінансування (hybrid financing) (Горовий, 2013).

Ці три методи також називають «паперовим фінансуванням».

Таблиця 1.2 – Фінансування угод щодо злиття та поглинання

Методи фінансування	Джерела коштів
Позикове фінансування	Комерційні банки
	Пенсійні фонди
	Кредитні інститути
Фінансування з використання акціонерного капіталу	Ринок цінних паперів
	Венчурні компанії
	Приватні інвестори
Змішане фінансування	Пенсійні фонди
	Венчурні компанії
	Інвестиційні фонди

Джерело: побудовано автором на основі опрацьованої інформації

Позикове фінансування. Інструментами позикового фінансування є:

- термінові кредити;
- револьверні (відновлювані) кредити та кредитні лінії;
- бридж-кредити;
- комерційні папери;
- облігації;
- фінансування з використанням дебіторської заборгованості;
- договір про продаж/лізинг.

Терміновий кредит (term loan or term credit) - це борговий договір, яким позичальник зобов'язується регулярно виплачувати позичальнику у встановлені терміни внески на погашення боргу і відсотків. Як кредитори виступають комерційні банки, страхові компанії та пенсійні фонди. Термін надання термінових кредитів може становити від 1 до 15 років, але найчастіше такі кредити надаються на 3 - 7 років під забезпечення основними фондами компанії. Відмінною особливістю даного інструменту позикового фінансування є швидкість залучення коштів та відносно низька вартість обслуговування боргу.

Револьверний кредит (revolving credit) - це кредитна лінія, яка часто використовується великими компаніями, надається зазвичай під забезпечення короткостроковою дебіторською заборгованістю та товарними запасами компанії. При цьому при відкритті даного кредиту або кредитної лінії працівники банку-кредитора проводять оцінку даних активів компанії та встановлюють ліміт кредитування, а згодом відстежують стан активів, що є забезпеченням. Підприємства вдаються до револьверних кредитів у випадках, коли можуть отримати звичайний банківський кредит, і намагаються використовувати отримані кошти на короткострокові потреби. Основна перевага револьверного кредиту полягає в тому, що його можна повернути в будь-який момент часу.

Бридж-кредити (bridge loan) - ще один із інструментів для фінансування угод М&А. Він полягає в наданні компанії коштів для миттєвого фінансування угоди на короткий строк та вимагає обов'язкового обміну на непрямі облигації. Найбільшою популярністю щодо угод М&А володіють інструменти термінових та револьверних кредитів. Однак, інколи компанії вирішують використовувати інші, некредитні джерела. Як уже було зазначено, для фінансування угод М&А компанії використовують такі інструменти, як комерційні папери, боргові цінні папери, дебіторську заборгованість та здачу активів у лізинг.

Комерційні папери (commercial paper) - це різновид незабезпечених простих векселів, випуск яких здійснюють переважно великі стійкі компанії, оскільки вартість капіталу, що залучається, визначається насамперед кредитним рейтингом випускає компанії (Федорова, 2008). Найчастіше вартість цього виду фінансування нижча за вартість банківських кредитів. Ці векселі гарантують досить низький дохід, випускаються терміном від 2 до 270 днів і є одним з найпопулярніших інструментів короткострокового фінансування угод зі злиття та поглинання. Крім низької вартості вони гарантують досить швидкий доступ до фінансових ресурсів, а питання швидкості оплати угоди є ключовим на заключних етапах здійснення угод зі злиття та поглинання, і недотримання термінів може призвести до їх зриву.

Іншим інструментом позикового фінансування є облигації. При досить довгому терміні звернення, який може становити 5 років, облигації, зазвичай, гарантують фіксований дохід своїм власникам, а вартість капіталу підприємства-позичальника, зазвичай, незрівнянно нижче, ніж із використанням короткострокових цінних паперів. У зв'язку з цим часто практикується процес первинного залучення капіталу для негайного фінансування угоди через розміщення комерційних паперів з подальшою їх конвертацією в облигації. Фінансування злиття та поглинання облигаціями має і свої негативні сторони. І тут можливе зниження кредитного рейтингу компанії, що, своєю чергою, робить умови наступних запозичень менш вигідними. «Серед інших джерел позикового фінансування угод щодо злиття та поглинання виступають використання дебіторської заборгованості як застави, а також лізинг (початковий продаж придбаного обладнання для подальшого лізингу). Їх використання досить обмежене, оскільки обсяг коштів, що залучаються, лімітований (Федорова, 2008).

Як фінансуються поглинання. Компанія може бути придбаною іншою компанією за готівковий розрахунок, цінні папери, боргові зобов'язання, поєднання декількох з них, або одразу усі варіанти. Часто буває, що певна компанія отримує усі активи іншої при діяльності на невеликому ринку. Наприклад, компанією А було придбано усі активи компанії В за готівку. Тобто, компанія В буде володіти виключно готівкою,

разом із заборгованістю, якщо така наявна. Звісно, компанія В - це лише порожня обгортка, яка зрештою буде ліквідована або перейде в інші сфери діяльності (Горовий, 2013).

Ще один варіант поглинання - "зворотне злиття", за якого приватні компанії мають можливість стати публічними біржами за відносно невеликий період. Зворотне злиття відбувається, у випадку, коли приватна компанія, що має гарні перспективи, намагається залучити гроші, набуває фіктивної публічності компанії із відсутністю законних ділових операцій та обмеженням активів. Приватною компанією скасовується злиття як публічної компанії та разом з випущеними акціями утворюється нова публічна компанія.

1. Федорова В.А., Соловійова О.А. Економіка підприємств та міжнародних компаній: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 232 с.

2. Горовий Д.А. Розвиток ринку М&А в Україні. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. Харків: ХННІ УБС, 2013. – Вип. 1. – № 14. – С. 183–190.

THE ROLE OF COMMERCIAL DIPLOMACY AS PART OF ECONOMIC DIPLOMACY

Student **J. Ata-Baah**
Sumy State University, Ukraine

Economic diplomacy in the narrow sense is concerned with issues of international economic policy, such as how to maintain global financial stability without unduly high levels of youth unemployment and unruly levels of justifiable levels of civil unrest; and how to stimulate economic growth, especially in the poorest countries, by stopping or at least slowing climate change. Commercial diplomacy, on the other hand, consists mainly of assistance in promoting exports and foreign direct investment (FDI), as well as access to raw materials [1].

Commercial diplomacy is diplomacy that focuses on development of business between two countries. The term "commercial diplomacy" appeared in the second half of the twentieth century, but the concept of commercial diplomacy definitely existed before that [2,3].

Commercial diplomacy emphasizes the role of government, defined as "a public service to the business community, aimed at developing socially beneficial international business enterprises." Thus, commercial diplomacy includes "all aspects of supporting and promoting business", including investment, tourism, research and development, and intellectual property [4].

Commercial diplomacy is designed to influence foreign government policies and regulatory decisions that affect global trade, investment, and commerce. It deals with government regulations and actions that affect

international trade, including standards in areas such as health, safety, the environment, and consumer protection; regulations relating to services such as banking, telecommunications and accounting; competition policy and laws on bribery and corruption; agricultural support programs; and industrial subsidies. Commercial diplomacy is a value-creating activity because of its usefulness in solving managerial and governmental problems [5].

In this context, commercial diplomacy is beneficial as it facilitates exports and work abroad; it is a valuable tool for promoting exports and work abroad; it allows companies to complete tasks abroad faster and increases the company's export volume and results by providing information about the rules, regulations, culture, public tenders and the host country market; as well as providing support in finding a partner; and assisting in trade disputes, fairs and missions. Especially for companies that have financial constraints, access to reliable information and a wide network abroad are essential [5][6].

The normal activities of commercial diplomacy include the facilitation, negotiation, promotion and arbitration of international trade, investment, intellectual property and trade, and the advocacy of responsible commercial diplomacy (RCD), as well as networking, capacity building, intelligence, image campaigns and support [7].

The main role of commercial diplomacy: to provide specialized support to address both problems and opportunities in foreign markets. Commercial diplomacy works to ensure open and effective engagement with foreign officials on behalf of a country's companies, industries, or broader national economic security interests. Since commercial diplomacy is funded by the state, the rationale for its use should be based on an assessment of the disadvantages and advantages associated with commercial diplomacy services. The beneficiaries of commercial diplomacy can be both commercial enterprises and governments and society. Commercial diplomacy defines the political and economic benefits of commercial diplomacy, emphasizing that commercial diplomacy should be a value-added activity. Political benefits include job creation, higher tax revenues, and economic growth, while economic benefits include commercial diplomacy results such as increased trade, national branding, and increased wealth. In the modern economy, many factors can be distinguished that shape the activity and affect the effectiveness of commercial diplomacy. External phenomena, such as globalization and internationalization, which contribute to increased political and economic interdependence between countries, as well as technological advances and the growing influence of private actors, are often discussed as elements of the context of commercial diplomacy [7, 8].

As a conclusion, commercial diplomacy plays an important role in today's global economy. Global economic power has shifted from developed countries to emerging economies. This, in turn, encourages the governments of developed

countries to support the national business involved in the process of internationalization and cross-border expansion. Since commercial diplomacy exists to improve the economic condition of the country through the improvement of the business environment, it can be considered that commercial diplomacy is an instrument of wider economic diplomacy.

1. BERRIDGE, G. R. *Economic and Commercial Diplomacy*. У: *Diplomacy* [онлайн]. London: Palgrave Macmillan UK, 2015, с. 210–224. ISBN 9781137445513 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1057/9781137445520_15

2. NARAY, Olivier. *Commercial diplomacy: an integrative framework*. *International Journal of Diplomacy and Economy* [онлайн]. 2012, 1(2), 119. ISSN 2049-0895 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1504/ijdipe.2012.051684

3. OTTE, T. G. “A Kind of Black Hole”?: *Commercial Diplomacy Before 1914*. У: *The Foreign Office, Commerce and British Foreign Policy in the Twentieth Century* [онлайн]. London: Palgrave Macmillan UK, 2016, с. 25–68. ISBN 9781137465801 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1057/978-1-137-46581-8_2

4. NARAY, Olivier. *Commercial diplomacy: an integrative framework*. *International Journal of Diplomacy and Economy* [онлайн]. 2012, 1(2), 119. ISSN 2049-0895 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1504/ijdipe.2012.051684

5. POTTER, Evan H. *Branding Canada: The Renaissance of Canada's Commercial Diplomacy*. *International Studies Perspectives* [онлайн]. 2004, 5(1), 55–60. ISSN 1528-3577 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1111/j.1528-3577.2004.00155.x

6. BUSSCHERS, Sander та Huub RUEL. Chapter 3 *The Value of Commercial Diplomacy from an International Entrepreneurs Perspective*. У: *Commercial Diplomacy and International Business: A Conceptual and Empirical Exploration* [онлайн]. Emerald Group Publishing Limited, 2012, с. 71–103. ISBN 9781780526744 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.1108/s1877-6361(2012)0000009007

7. *How to use this guide*. У: *A Guide to Commercial Diplomacy* [онлайн]. UN, 2019, с. 14. ISBN 9789210041096 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.18356/d5ffd188-en

8. HAJDUKIEWICZ, Agnieszka. *The role of commercial diplomacy in promoting and facilitating international business*. *International Entrepreneurship Review* [онлайн]. 2019, 5(3), 129–144. ISSN 2658-1841 [дата звернення 28 червня 2022]. Режим доступу: doi:10.15678/ier.2019.0503.09

TOURISM AS A LEADING DIRECTION OF THE TURKISH SERVICE MARKET DEVELOPMENT

Student Katya Hontar,
PhD, As.Prof., Inessa Yarova,
Sумы State University, Ukraine

Tourism is one of the most lucrative areas of the world economy. Among the leaders of countries in which cultural and cognitive tourism is one of the leaders, the first place is occupied by the Republic of Turkey. There are several

reasons for this. First, it is the historical heritage of the country. Archaeological research confirms the existence of the oldest human culture in the country. This land was inhabited by many different peoples, who replaced each other for centuries [1].

Secondly, the policy of the Turkish government in the field of tourism development is successful. The state pays great attention to the development of infrastructure: the hotel fund is expanding, new railways, seaports, airports are being built, which are connected into a single network of the most important points for tourism in the country. Unusual vehicles such as sea taxis in Istanbul are starting to attract tourists [2].

According to this, we can see, that the annual volume of tourists in 2021 amounted to about 51 million foreigners. The country is among the top ten most visited countries in the world, ranking 6th in the world after France, Spain, USA, China and Italy [3]. The main tourist flows are directed to four resort regions of the country: Antalya (30.3% of tourists), Istanbul (27%), Muğla (11.8%) and Izmir (3.9%) (Table 1).

Table 1 – Tourist revenues of Turkey in 2018-2020

Indicator	2018	Growth rate%	2019	Growth rate%	2020	Growth rate%
Foreign tourists in Turkey						
Income from tourism, USD	2 951 2926	12,3	34 520 332	17	120 59 320	-65,1
Number of tourists	45 628 673	18,1	51 860 042	13,7	15 826 266	-69,5
The average cost of one tourist, USD	647		666		766	

Source: [4]

Foreign investment, which actively supports the country's economy, is quite important. Fixed investment began in 2006. It was then that the permission for independent purchase and construction of real estate in Turkey by foreign companies and citizens appeared. Every year more and more new projects are implemented to renovate hotels to improve their category. To attract more tourists, hotels are building additional buildings and developing new interesting tours.

According to a study by the World Travel and Tourism Council, employment in the tourism industry and related sectors in 2019 will be 532.1 thousand jobs, which is 1.8% of total employment. Among those employed in tourism are employment in hotels, airlines and passenger transport. As can be seen from the data, the total contribution of tourism to employment was 2,205.6 million jobs in 2019, approximately 7.7% of the total number of employees, which shows an increase compared to 2018 [5].

Conclusions. Tourism in Turkey is one of the most profitable sectors of the economy. The rapid development of summer and winter resorts has helped attract tourists to Turkey, who came to get acquainted with its rich history and culture, natural heritage, on the basis of which were formed various recreation programs and tourism. An important component of Turkey's tourism industry is the developed hotel industry, which continues to improve, providing offers in all price categories with stable demand.

Turkey has become a favorite vacation spot for many tourists due to the favorable location of the country, significant tourist potential, perfect regulatory framework and developed tourist infrastructure. Turkey's tourism sector continues to grow rapidly, increasing tourist flows.

1. Міністерства культури і туризму Турецької Республіки. [Electronic resource] - Resource access mode: <http://kultur.gov.tr>.

2. Aslanhan U. Туристические возможности Турции в 2021 году были представлены в 116 странах [Electronic resource] U. Aslanhan, O. Keskin – Resource access mode: <https://www.aa.com.tr/ru/экономика/туристические-возможности-турции-в-2021-году-были-представлены-в-116-странах/2490728>.

3. Top 20 Most Visited Countries in the World in 2021 [Electronic resource] - Resource access mode: <https://www.mappr.co/most-visited-countries/>.

4. Туреччина цьогоріч очікує скорочення туристичного сектору на рівні 70% [Electronic resource] - Resource access mode: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3143818-tureccina-cogoric-ocikue-skorocenna-turistichnogo-sektoru-na-rivni-70.html>.

5. Travel & Tourism Competitiveness Index2019 edition [Electronic resource] - Resource access mode: <https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/country-profiles/#economy=TUR>.

Наукове видання

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 20 травня 2022 року)

Відповідальний за випуск Ю. М. Петрушенко
Комп'ютерне верстання М. Д. Домашенко

Стиль та орфографія авторів збережені.

Організаційний комітет і редакційна колегія не несуть
відповідальності за зміст поданих матеріалів.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,92. Обл.-вид. арк. 14,62.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.
